Ξάνθη

Η Αρχόντισσα της Θράκης

Xanthi

The Lady of Thrace

2018

ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

Ξάνθη

Η Αρχόντισσα της Θράκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

www.cityofxanthi.gr

ISBN: 978-618-84006-0-3

Ξάνθη

Η Αρχόντισσα της Θράκης

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Δημήτρης Λούκας

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ - ΤΥΠΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Αλέξανδρος Τσουρής, Χρήστος Γιαμαρέλλος

ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
Αλέξανδρος Τσουρής

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
Αρχείο Δήμου Ξάνθης,
Εκκλησιαστικό Μουσείο,
Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος & Πολιτισμού,
Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης,
Βασίλειος Καραμπατζάκης, Λάζαρος Θαμνίδης,
Στέφανος Νικολαΐδης, Νίκος Θαλασσίτης
www.stadia.gr,
www.geopsis.com

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Πέτρος Καρούτσος

EDITORIAL EDITING - DESIGN
Dimitris Loucas

PHILOLOGICAL - PRINTING EDITING
Alexandros Tsouris, Christos Giamarellos

TRANSLATION IN ENGLISH
Alexandros Tsouris

PHOTOS
Municipality of Xanthi Archive,
Ecclesiastical Museum,
Elliniki Etairia: Society for the Environment and Cultural Heritage,
Foundation for Thracian Art and Tradition,
Vasilios Karabatzakis, Lazaros Thamnidis,
Stefanos Nikolaidis, Nikos Thalassitis
www.stadia.gr,
www.geopsis.com

PAGE-SETTING
Petros Karoutsos

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ν.Κ. Συμβουλευτική Αλέξανδρος Ε.Π.Ε.

Πρωτοπαπαδάκη 28, Τ.Κ. 104 45, Αθήνα, τηλ.: 210 3634 330, fax: 210 3645 608

TÜV SÜD SAAR
ISO: 9001:2008
Αρ. Πιστ.: 16-Q-0411018-TIC

© 2018 ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

ISBN: 000-000-00000-0-0

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολο ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης - Παρισιού που κυρώθηκε με το Ν 100/1975. Τέλος απαγορεύεται η αναπαραγωγή της συνολικής αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου (στοιχειοθεσίας, εξωφύλλου κ.λπ.) με φωτοτυπίες ή άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Ν. 2121/1993

Ξάνθη

Η Αρχόντισσα της Θράκης

ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

ΞΑΝΘΗ 2018

Contents

Mayor's Greeting 10

Introduction 16

Xanthi - A journey back in time 22
The history of Xanthi in the course of time 26
The region in antiquity 26
The Byzantine period 28
On the verge 34
Favorable developments 38
The war period 44

The journey of tobacco 47
The roads of tobacco 50
Tobacco warehouses 56

The city of Xanthi 59
The Lady of Thrace 62
The Old Town: An outdoor museum 62
Xanthi: A cultural city 72
Xanthi: An endless exploration 80
Religious monuments - Monuments - Settlements - Foundations - Museums 80

Stavroupoli 147
Mountain beauty 150
Folklore Museum of Stavroupoli 156
Macedonian Tomb at Komnina 158
Nestos villages 164
Fortress of Kalyva-Ioniko 164

Untamed nature 167
Nature activities 170
Nestos river 170
Forest of Chaidou 174
Erymanthos Forest Village 174
Livaditis waterfall (or Trachoni) 184

Epilogue: Looking to the future 186

Bibliography 189

Περιεχόμενα

Χαιρετισμός του Δημάρχου 11

Εισαγωγή 15

Ξάνθη - Ιστορική αναδρομή 23
Η ιστορία της Ξάνθης στο πέρασμα του χρόνου 25
Η περιοχή στα αρχαία χρόνια 25
Βυζαντινά μονοπάτια 31
Στο μεταίχμιο 33
Περίοδος ανάπτυξης 35
Τα χρόνια των πολέμων 37

Το ταξίδι του καπνού 47
Οι δρόμοι του καπνού 49
Αλέξανδρος Μπαλτατζής: Ο εδραιωτής του συνεταιρισμού 52
Καπναποθήκες 55

Η πόλη της Ξάνθης 59
Η Αρχόντισσα της Θράκης 61
Η Παλιά Πόλη της Ξάνθης: Ένα υπαίθριο μουσείο 61
Η Ξάνθη του πολιτισμού 71
Ξάνθη: Μια ατέλειωτη εξερεύνηση 79
Ιερά προσκυνήματα - Μνημεία - Οικισμοί - Ιδρύματα - Μουσεία 79
Μ Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος 94
Μάνος Χατζιδάκις 114
Μέλπω Μερλιέ 125

Σταυρούπολη 147
Ορεινή ομορφιά 149
Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης 155
Μακεδονικός Τάφος Κομνηνών Σταυρούπολης 159
Νεστοχώρια 161
Κάστρο Καλύβας-Ιωνικό 161

Αδάμαστη φύση 167
Δραστηριότητες στη φύση 169
Ποταμός Νέστος 169
Δάσος Χαϊντούς 169
Δασικό Χωριό Ερύμανθου 181
Καταρράκτης του Λειβαδίτη (ή «του Τραχωνίου») 185

Επίλογος: Σταθερά προς το μέλλον 187

Βιβλιογραφία 189

Xanthi!
The place I was born, the place i fell in love with!

A LAND, A HISTORY THAT GOES DEEP IN TIME! An enchanting place that rivets with its unparalleled beauties, the magic sent out by its legends and traditions, the unique politeness and dignity of its people through time.

A magical place that brightens life and history with its strong presence in space and time.

Xanthi, the enviable Lady, the noble city, with a mosaic of history, culture and natural features, incomparable natural beauty, with the river of life, Nestos, and its meanders, the multi-varied settlements, the mountain region of Stavroupoli, the unique institutions-cultural events, the Old Town that preserves the splendor of past times, as well as the modern vivid city with its young voices and the wisdom of life.

This book is a work of culture, a work to highlight and promote our place, a heritage for future generations.

Its pages unravel the history of Xanthi, the strength of tis people with the instinctive hospitality, the timeless politeness and the strong concern for creation that is imprinted in paper and curved in memory, as well as in its cultural route.

This book is a publication of the Municipality of Xanthi, rich and at the same time useful to anyone who desire to get to know our favorite Xanthi, with concise texts, full of photographs, since a picture is worth to a thousand words!

This bilingual volume aims to promote the cultural identity of Xanthi, highlighting its beauty and the soul of our place.

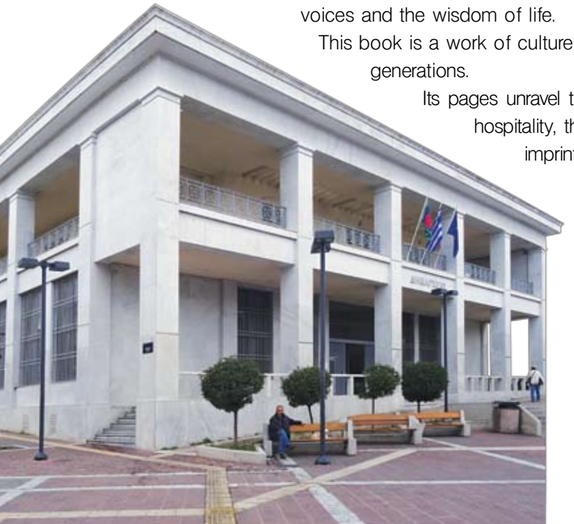

I hope the book becomes a fulfilling journey!

Ξάνθη!
Ο τόπος που γεννήθηκα και αγάπησα!

ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΣΑΓΗΝΕΥΕΙ, που σε καθηλώνει με την ανυπέρβλητη ομορφιά του, με τη μαγεία που αποπνέουν οι θρύλοι και οι παραδόσεις του, με τη μοναδική ευγένεια και αξιοπρέπεια των ανθρώπων του στο διηνεκές.

Ένας μαγικός τόπος που λαμπρύνει τις σελίδες του βιβλίου της ζωής και της Ιστορίας, με την έντονη παρουσία του στον χώρο και τον χρόνο.

Ξάνθη, η αξιοζήλευτη κυρία! Μια πόλη Αρχόντισσα, με ένα ψηφιδωτό Ιστορίας, πολιτισμού, και φυσικών χαρακτηριστικών, με απαράμιλλο φυσικό κάλλος, με το ποτάμι της ζωής, τον Νέστο, και τους μαιάνδρους του, τους πολυποίκιλους οικισμούς στην ορεινή περιοχή της Σταυρούπολης, τις μοναδικές θεσμοθετημένες πολιτιστικές εκδηλώσεις, την Παλιά Πόλη της, η οποία διατηρεί την αίγλη των περασμένων χρόνων, αλλά και τη σύγχρονη ζώσα πόλη με τις νεανικές φωνές και τη σοφία της ζωής!

Το λεύκωμα αυτό αποτελεί ένα έργο πολιτισμού, ανάδειξης και προβολής του τόπου μας, που συνιστά παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές.

Στις σελίδες του ξεδιπλώνονται η ιστορία της Ξάνθης, η δύναμη των ανθρώπων της με την πηγαία φιλοξενία, τη διαχρονική ευγένεια και την αδιαπραγμάτευτη όρεξη για δημιουργία, που αποτυπώνονται στο χαρτί, αλλά και χαράσσονται στη μνήμη, καθώς και στην πολιτιστική διαδρομή της.

Μια έκδοση του Δήμου Ξάνθης πλούσια και, ταυτόχρονα, χρήσιμη, σε όποιον επιθυμεί να γνωρίσει την πόλη της καρδιάς μας με περιεκτικά κείμενα, πλούσια σε φωτογραφικό υλικό, εφόσον «μια εικόνα ίσον χίλιες λέξεις»!

Το δίγλωσσο αυτό λεύκωμα αποσκοπεί στην προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας, αναδεικνύοντας την ομορφιά και την ψυχή του τόπου μας.

Εύχομαι να είναι καλοτάξιδο!

Χαράλαμπος Αθ. Δημαρχόπουλος
Δήμαρχος Ξάνθης

Charalabos Ath. Dimarchopoulos
Mayor of Xanthi

Εισαγωγή

ΣΤΟ ΜΕΣΟΝ ΜΙΑ ΕΥΦΟΡΗΣ και ποικιλόμορφης αγροτικής περιφέρειας ορθώνεται η πόλη της Ξάνθης. Μια πόλη ευλογημένη από την απαράμιλλη φυσική ομορφιά που βρίσκεται τριγύρω της και τον ιστορικό της πλούτο που είναι χαραγμένος βαθιά στα κτίρια και στους ανθρώπους της. Η Ξάνθη, όπως και οι υπόλοιπες πόλεις της Ελλάδας, ανοικοδομείται με ραγδαίους ρυθμούς και μεταμορφώνεται σταδιακά σε μια σύγχρονη πόλη. Η παρουσία της όμως και η προσωπικότητά της ξανοίγονται σε ορίζοντες πέρα από τη σημασία της ως οικονομικού και λειτουργικού γεωγραφικού κέντρου.

Η ποικιλομορφία της Ξάνθης έγκειται στο συνταίριασμα παλιού και νέου. Είναι ένα αμάλγαμα πολιτιστικών στοιχείων και ρυθμών που αφήνουν στον επισκέπτη και τον ντόπιο μια συναρπαστική γεύση. Η πολυμορφία της αυτή μπορεί να ιδωθεί ως το αποτέλεσμα της συνύπαρξης ανά τους αιώνες του ελληνικού στοιχείου, το οποίο χαρακτηρίζεται από μια εγγενή ανησυχία και εξωστρέφεια, με άλλους λαούς. Ακριβώς αυτή η ιστορική πολυμορφία αποτελεί την ιδιομορφία της, ένα συστατικό στοιχείο που έχει διαμορφώσει τον πολιτιστικό ορίζοντα της πόλης, έναν χαρακτήρα που διαφυλάσσεται ακέραιος αιώνες τώρα ως τις μέρες μας.

Από τους καθοριστικούς παράγοντες της εξωστρεφούς προσωπικότητας της πόλης ήταν ο καπνός. Τα φύλλα του

Introduction

THE CITY OF XANTHI is located in the middle of a fertile and diversiform agricultural province. A city blessed with surrounding natural beauties and historic wealth, carved deep into its people and its buildings. Xanthi is a multiform city, a feature that lies in the combination of old and new, a feature that results out of the coexistence of the Greek people - extrovert by nature - with different populations, a coexistence that counts centuries now.

Among the factors that determined the extroversion of Xanthi was tobacco. The aroma of its leaves traveled all around the world, making the tobacco-industry, financially-wise, the driving force of the city, a force that also contributed to its cultural development.

Another very important feature of Xanthi is the traditional settlement of the Old Town. Since 1976, the Greek State has decided that the specific part of the city needs to be preserved. It is quite likely that it is the most extensive and most well-preserved traditional settlement of northern Greece.

Concerning its population, Xanthi has always been a melting point of peoples, traditions and religions. Yet, throughout the centuries the Greek population managed to preserve a leading part among a mixture of Greeks, groups from northern Thrace, refugees from Asia Minor, Christians, Muslims, Pomaks and more. Surprisingly, this mix proved to be functional and creative.

Nowadays, Xanthi is a modern center of a very productive province that aims in developing services necessary for the present and the future of Thrace and all of Greece.

μέθυσαν με το απαράμιλλο άρωμά τους ολόκληρη την υφήλιο, κάνοντας την καπνοβιομηχανία κινητήρια οικονομική δύναμη της πόλης, που εν τέλει συνέβαλε και στην πολιτιστική της ανάπτυξη.

Από τα σημαντικότατα στοιχεία της Ξάνθης είναι ο παραδοσιακός οικισμός της Παλιάς Πόλης, που έχει κριθεί διατηρητέος και προστατεύεται από το 1976. Πιθανότατα αποτελεί τον εκτενέστερο και καλύτερα διατηρημένο οικισμό της Βόρειας Ελλάδας. Ο παραδοσιακός οικισμός της Ξάνθης αποτελεί ένα χαρακτηριστικότατο δείγμα για την οικιστική οργάνωση των Ελλήνων κατά την περίοδο της Ύστερης Οθωμανοκρατίας. Η πόλη της Ξάνθης δεν είναι μόνο ο παραδοσιακός οικισμός. Ανοικοδομήθηκε ύστερα από δύο καταστρεπτικούς σεισμούς, το 1829. Ουσιαστικά, η ανοικοδόμηση ήταν συνέχεια του παλαιότατου οικισμού που προϋπήρχε στη συγκεκριμένη θέση.

Κάτι εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι το ελληνικό στοιχείο διατήρησε τον πρωταγωνιστικό του ρόλο, παρά τον εκτεταμένο εξισλαμισμό της περιοχής προς Νότο μετά τον 14ο αιώνα και της ορεινής περιοχής προς Βορρά τον 17ο. Πληθυσμιακές ομάδες της βόρειας Θράκης, της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Κρήτης, πρόσφυγες της ανατολικής Θράκης και του Πόντου, Μικρασιάτες πρόσφυγες, καθώς και Έλληνες της πρώην ΕΣΣΔ μεταμόρφωσαν αυτόν τον τόπο σε καταφύγιο προσφύγων και μέρος πρόσμειξης πολιτισμών. Η διαφορετικότητα αποδείχτηκε λειτουργική και δημιουργική στο πλαίσιο της ελευθερίας και της ισοτιμίας που προσφέρει ένα δημοκρατικό κράτος όπως η Ελλάδα.

Στις μέρες μας, η Ξάνθη αποτελεί σύγχρονο κέντρο μιας πολύ παραγωγικής περιφέρειας και στοχεύει να αναπτύξει υπηρεσίες που είναι αναγκαίες για το παρόν και το μέλλον της Θράκης, αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας.

1. Δάσος Χαϊντούς | Haidou forest
2. Δασικό χωριό Ερύμανθου | Forest village of Erymanthos
3. Καταρράκτης του Λειβαδίτη (ή Τραχωνίου) | Livaditis waterfall
4. Κάστρο Καλύβας - Ιωνικό | Kalyves Castle - Ioniko
5. Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης | Folklore Museum of Stavroupoli
6. Μακεδονικός Τάφος Κομνηνών | The Macedonian Tomb of Komnenos
7. Εκκλησία Αγίου Γεωργίου Δρυμιάς | Church of Saint George - Drymia
8. Εκκλησία Παναγίας Ευαγγελίστριας Σταυρούπολης | Church of Panagia Evaggelistria - Stavroupoli
9. Γέφυρα ποταμού Νέστου, εναλλακτικές τουριστικές δραστηριότητες | Nestos river bridge - alternative tourism options
10. Αγέλες άγριων αλόγων των Λιβερών | Herds of wild horses at Livera
11. Χώρος πολιτιστικών εκδηλώσεων Δαφνώνα | Dafnonas cultural centre
12. Εκκλησία Αγίων Ραφαήλ, Νικολάου και Ειρήνης στο Σταυροχώρι | Church of Saints Raphael, Nicholas and Irene in Stavrochori
13. Ιερό Ησυχαστήριο Αγίου Πορφυρίου στον Γέρακα | Holy Retreat of Saint Porphyrios in Gerakas
14. Ιερά Γυναικεία Μονή Κομνηνών | Holy Monastery for women in Komnina
15. Εκκλησία Παμμεγίστων Ταξιαρχών Σταυρούπολης | Church of the Mighty Archangels, Stavroupoli
16. Νερόμυλος - Εκκλησία Αγίου Γεωργίου, Κάτω Καρυόφυτο | Watermill - Church of Saint George in Kato Karyofyto
17. Διαμορφωμένοι χώροι υπαίθριας αναψυχής (πικ νικ), Λυκοδρόμιο | Organized picnic areas - Lykodromio
18. Κέντρο Υγείας Σταυρούπολης | Stavroupoli Health Center

ΥΠΟΜΝΗΜΑ | MAP LEGEND

1. Δημοτική Αγορά | Municipal Market
2. Στέγη Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης | Cultural Center of Xanthi
3. Πλατεία Δημοκρατίας | Dimokratias Square
4. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης | Democritus University of Thrace
5. Λαογραφικό Μουσείο | Folklore Museum
6. Δημοτική Πινακοθήκη | Municipal Gallery
7. Πλατεία Ελευθερίας | Eleftherias Square
8. Πάρκο Ηρώων | Iroon Park
9. Δημαρχείο Ξάνθης | Xanthi Town Hall
10. Πολυχώρος Τέχνης και Σκέψης - Οικία Μ. Χατζιδάκι | Grand Maison
11. Μουσείο Παραδοσιακής Φορεσιάς - Λύκειο Ελληνίδων, Παράρτημα Ξάνθης | Lyceum of Greek Women of Xanthi
12. Ι. Ν. Αγίου Βλασίου | Agios Vlassis Church
13. Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου | Agios Georgios Church
14. Πλατεία Αντίκα | Antika Square
15. Παζάρι Ξάνθης | Flea Market
16. Θεματικό Πάρκο «Λιμνίο» | Limnio Park
17. Δημοτικό Κολυμβητήριο | Municipal Swimming Pool
18. Ι. Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών | Pammegiston Taxiarchon Church
19. Ι. Ν. Ακάθιστου Ύμνου | Akathistos Imnos Church
20. Μητροπολιτικό Μέγαρο | Metropolitan Mansion
21. Πλατεία Μητροπόλεως | Mitropoleos Square
22. Μητροπολιτικός Ναός Τιμίου Προδρόμου | Xanthi Cathedral
23. Ι. Ν. Της Του Θεού Σοφίας | Theou Sofias Church
24. Σπίτι Πολιτισμού ΦΕΞ | FEX Premises
25. Παραδοσιακός οικισμός Σαμακώβ | Traditional settlement of Samakov
26. Περιοχή Καπνοαποθηκών | Tobacco Warehouses
27. Βυζαντινό κάστρο Ξάνθειας | Byzantine castle of Xantheia
28. Παλιό Δημαρχείο | Old Xanthi Town Hall
29. Εκκλησιαστικό Μουσείο Ι. Μ. Ξάνθης | Ecclesiastical Museum of the Metropolis of Xanthi
30. Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης | Foundation of Thracian Art and Tradition
31. Τέμενος Τσινάρ | Tsinar Mosque
32. Τέμενος Αχριάν | Achrian Mosque
33. Τέμενος Σαμακώβ | Samakov Mosque
34. Εβραϊκά Νεκροταφεία | Xanthi old Jewish cemetery
35. Σιδηροδρομικός Σταθμός | Railway station of Xanthi
36. Σταθμός Υπεραστικών Λεωφορείων | Bus station
37. Κλειστό Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο «Φίλιππος Αμοιρίδης» | «Filippos Amoiridis» Sports Center
38. Χώρος στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων | Tour buses parking
39. Σπίτι της Σκιάς | The House of Shadow
40. Κτίριο Μουζαφέρ Μπέη | Musafer Bei Maison
41. Υπαίθριο Δημοτικό Θέατρο | Municipal Outdoor Theatre
42. Πύργος Ρολογιού Κεντρικής Πλατείας | Xanthi Clock Tower
43. Γέφυρα Κοσύνθου | Kosinthos bridge
44. Γήπεδο Α.Ο. Ξάνθης | Xanthi FC Arena
45. Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο | Municipal Sport Center
46. Ι. Ν. Ζωοδόχου Πηγής | Church of Zoodochos Pigi
47. Μονή Παναγιάς Καλαμούς | Monastery of Panagia Kalamou
48. Μονή Παναγιάς Αρχαγγελιώτισσας | Monastery of Panagia Archaggeliotissa
49. Ι. Ν. Αγίου Κωνσταντίνου | Church of Agios Konstantinos
50. Ι. Ν. Αγίου Νικολάου | Church of Agios Nikolaos
51. Αστυνομία | Police
52. Ι. Ν. Αγίου Ελευθερίου | Church of Agios Eleftherios
53. Αρμένικη Ορθόδοξη Εκκλησία Παναγίας | Armenian Orthodox Church Of Panagia
54. Ι. Ν. Μεταμόρφωσης Σωτήρος | Church of Metamorfosi Sotiros
55. Πάρκο Μεγάλου Αλεξάνδρου | Alexander the Great Park
56. Μουφτεία Ξάνθης | Mufti
57. Τέμενος | Mosque
58. Τέμενος | Mosque
59. Ι. Ν. Αγίας Ειρήνης - Αγίου Νεκταρίου | Church of Agia Irini - Agios Nektarios
60. Στρατωτικό Νοσοκομείο | Military Hospital
61. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας | Natural History Museum
62. Αρχοντικά Οικογένειας Μιχάλογλου | Michaloglou Maison
63. Γενικό Νοσοκομείο Ξάνθης | Xanthi General Hospital

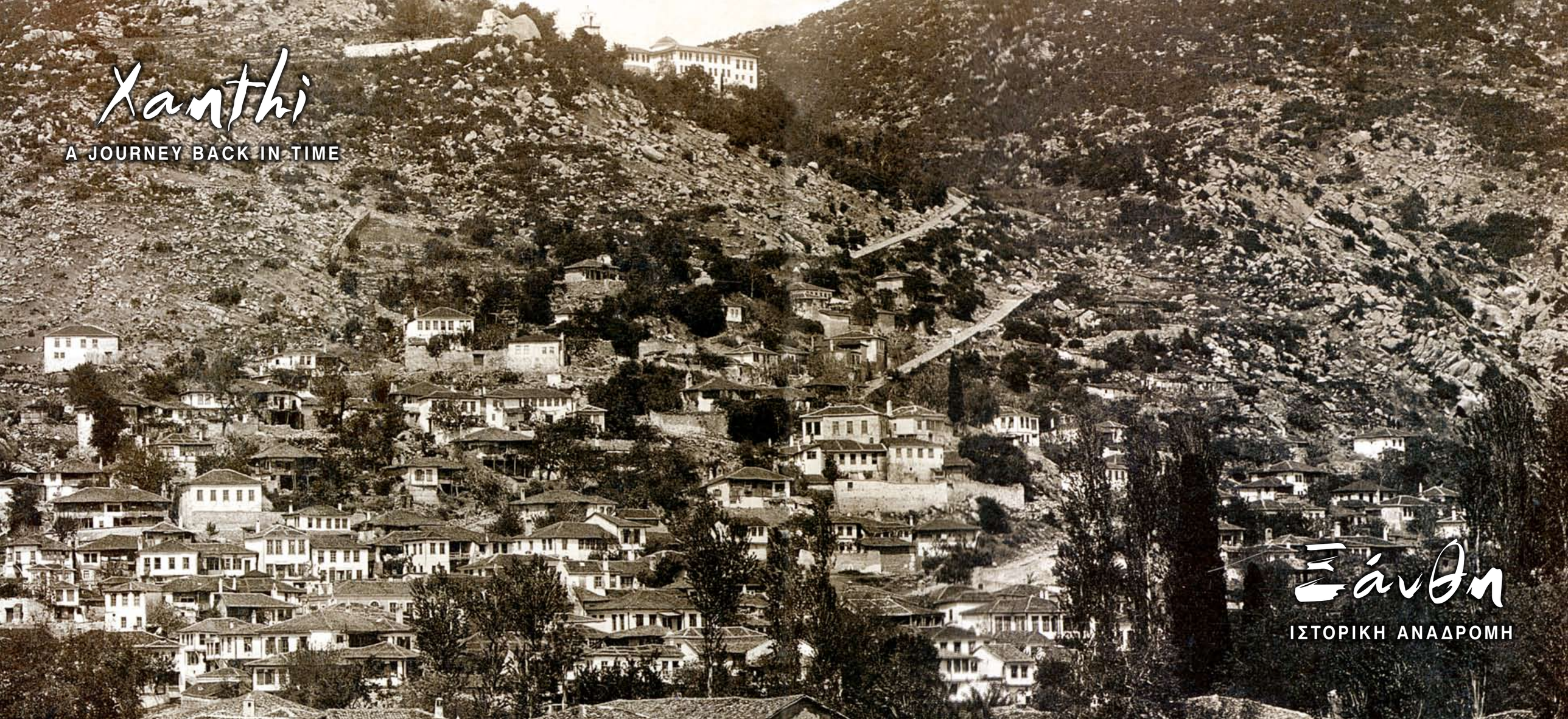
Xanthi
A JOURNEY BACK IN TIME
Ξάνθη
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ιστορία της Ξάνθης στο πέρασμα του χρόνου

Η περιοχή στα αρχαία χρόνια

Το ΟΝΟΜΑ «ΞΑΝΘΗ» δεν το συναντάμε πρώτη φορά στη συγκεκριμένη πόλη. Ήδη από την αρχαιότητα εμφανίζεται στη Λέσβο, στη Λυκία και την περιοχή της Τροίας, ενώ ο προγενέστερος του Ηροδότου ιστορικός Εκαταίος αναφέρει τον θρακικό λαό με το όνομα Ξάνθοι. Στα «Γεωγραφικά» του ο Στράβων αναφέρει την πόλη Ξάνθεια, την τοποθετεί όμως ανατολικότερα της λίμνης Βιστωνίδας.

Σχετικά με την προέλευση του ονόματος της πόλης υπάρχουν αρκετές εκδοχές. Ένας μύθος αναφέρει ότι Ξάνθος ονομαζόταν το άλογο του μυθικού βασιλιά της περιοχής Διομήδη, ενώ ένας άλλος ότι Ξάνθη ήταν μία από τις Αμαζόνες. Από άλλες πηγές πληροφορούμαστε ότι Ξάνθη ονομαζόταν μία από τις κόρες του Ωκεανού. Ωστόσο, η πιο λογικοφανής ιστορική εκδοχή για την ονομασία της Ξάνθης είναι ότι οφείλει το όνομά της στο θρακικό φύλο.

Τα πρώτα ευρήματα που μαρτυρούν ανθρώπινη παρουσία στην περιοχή, από το ύψωμα Μουργκάνα κοντά στο Νεοχώρι, χρονολογούνται από την ύστερη εποχή του χαλκού (1600-1050 π.Χ.) και την πρώιμη εποχή του σιδήρου. Την εποχή του σιδήρου (1050-650 π.Χ.) παρατηρούνται κάθοδος θρακικών φύλων και εγκατάστασή τους στον ευρύτερο χώρο της Θράκης. Ο Ηρόδοτος αναφέρει πληθώρα θρακικών φύλων που ήταν αυτόνομα, με σημαντικές διαφοροποιήσεις όσον αφορά στην κοινωνική συγκρότηση και στα πολιτιστικά τους στοιχεία. Με τα ελληνικά φύλα τα συνδέει η κοινή ινδοευρωπαϊκή καταγωγή, η οποία υπήρξε καθοριστικός παράγοντας στη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας στον θρακικό χώρο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η λατρεία του θεού Ήλιου, όπως και του μυθικού βασιλιά Ρήσου, ως θεού της φύσης, του κυνηγιού και των άγριων ζώων. Οι ίδιες ιδιότητες αποδίδονταν στα ρωμαϊκά χρόνια στον Θράκα Ιππέα ή Ήρωα, η λατρεία του οποίου ήταν πολύ διαδεδομένη στη Θράκη.

Οι πρώτες ελληνικές αποικίες στην περιοχή ιδρύονται τον 7ο αιώνα π.Χ., στα θρακικά παράλια, κοντά στην τοποθεσία της σύγχρονης Ξάνθης. Μία από τις σημαντικές αποικίες της περιοχής είναι και τα Άβδηρα. Ο μύθος αναφέρει ότι ιδρυτής της αποικίας ήταν ο Ηρακλής που δημιούργησε την πόλη για να τιμήσει τον φίλο του Άβδηρο, ο οποίος είχε κατασπαραχθεί από τα άλογα του βασιλιά των Βιστόνων Θρακών, του Διομήδη. Σε αντίθεση με τον μύθο, οι πηγές αναφέρουν ως ιδρυτή της πρώτης αποικίας, την περίοδο 656-653 π.Χ., τον Τιμησία, αρχηγό Κλαζομένιων αποίκων.

Περί τα μέσα όμως του 6ου αιώνα π.Χ., η αποικία των Κλαζομενίων καταστράφηκε από τους Θράκες κι έτσι

Αριστερά. Κατάλοιπα των αρχαίων τειχών της Ξάνθης στα τέλη του 19ου αιώνα.

Left. Remnants of the ancient walls of Xanthi at the end of the 19th century.

Αργυρό τετράδραχμο με κεφαλή Ηρακλή, που βρέθηκε στο άκρο της λίμνης Βιστωνίδας (Βερολίνο, Staatliches Münzkabinett).

Silver tetradrachm with a Hercules head, found at the edge of lake Vistonida (Berlin, Staatliches Münzkabinett).

The history of Xanthi in the course of time

The region in antiquity

THE NAME XANTHI can be found in our historical sources before the specific city was created. It comes up even in antiquity, in the island of Lesvos, in the region of Lycia and in the region of Troy, while the historian Hecataeus, being prior to Herodotus, mentions the Thracian population of "Xanthoi". The historian and geographer Strabo also refers to "Xantheia", a city that he sets somewhere eastern from the lake Vistonida.

In relation to the name of the city, there are several suggestions. According to a myth, Xanthos was the horse of the mythical king of the region, Diomedes, while another myth reports that Xanthi was one of the Amazons, or that Xanthi was one of the daughters of Oceanus. The most plausible explanation though is the one according to which the name of Xanthi comes from the homonymous Thracian population.

The first archaeological findings in the region, showing human activity, are dated back the Late Bronze Age (1600-1050 BC) and the Early Iron Age. Thracian populations descended and settled in the broader region of Thrace during the Iron Age (1050-650 BC). Such population groups were connected to the Greek populations by the common Indo-European roots, a decisive factor in the transmission of the Greek culture and language around Thrace.

The first Greek colonies in the region were founded during the 7th century BC at the Thracian coasts. Among the most important colonies were Abdera, which was destroyed by Thracians around the mid-6th century BC, refounded later on to evolve into a strong city-state with a reach from the river Nestos until the lake Vistonida, a crucial agricultural and commercial center, with a significant port. Abdera experienced many developments throughout history: Persian rule, membership to the Athenian Alliance (Delian League), as well as participation in the Peloponnesian War and continuous changes of sides.

In the meantime, somewhere north of the region, the Odrysian kingdom rose and fell, only to be followed by a new rising power in the area, the kingdom of Macedonia. Philip II started expanding his kingdom, creating new cities, settlements and fortresses on locations of strategic importance. During the reign of his son, Alexander the Great, as well as his successors and especially Lysimachus, the Macedonian rule was solidified, bringing a population increase, contributing in this way to the consolidation of the Greek culture in Thrace. After the death of Lysimachus, Thrace suffered Gallic invasions, followed by Macedonian reconquering, yet to end up under Roman rule, after 168 BC at the battle of Pydna. Thrace was transformed into a Roman province in 46 BC and until the 2nd century AD it flourished, seeing the creation of many new cities.

Η β΄ όψη αργυρού τετράδραχμου με παράσταση μυθικού γρύπα (Βερολίνο, Staatliches Münzkabinett).

The silver tetradrachm's back side with a mythical gryphon depiction (Berlin, Staatliches Münzkabinett).

Δεξιά. Κατάλοιπα των αρχαίων Αβδήρων.

Right. Remnants of ancient Abdera.

The Byzantine period

Thrace experienced a whole new level of importance when Constantine the Great moved the empire's administrative center to the East, making Constantinople his capital. During the 6th century AD, the area was threatened by neighboring populations, hence, the emperor Justinian constructed a series of fortification works in many Thracian cities, as well as new fortresses, trying to improve the empire's defenses and protect the region. During this period, Anastasiopolis obtained a fortified port, while reinforcing works took place on the walls of Topeiros.

During the Byzantine period, the region had a few cities rising to some importance, such as Abdera, with the most important one being Xantheia, located at the slopes of the hill on the roots of which modern Xanthi is located. The city was conquered by the Franks in 1207, while the region suffered destructions by the Bulgarian Tsar Ioannitzis.

In 1224, Theodoros Komnenos, Duke of Epirus, trying to reconquer Constantinople from the Franks, he took Xantheia. Yet the Byzantine rule did not last for long, since in 1230 Komnenos was defeated in battle by the Bulgarian Tsar Ivan Asen II. As a result, Thrace passed into Bulgarian rule. A few years later, in 1261, Michael Palaeologos finally took Constantinople back and started to rebuild the Byzantine Empire. Xantheia then obtained a quite strong fortification, playing in this way a significant role in Thrace up until the 14th century.

The area kept changing rule and experiencing warfare: looting by the Catalan Company (mercenaries called by Andronikos II Palaeologos to assist him against the Ottomans in Asia Minor), conflict amongst Byzantine rulers (specifically between John VI Kantakouzenos and the Palaeologoi), Bulgarian and Serbian conquest and finally Ottoman rule after the mid-14th century. Specifically, Xantheia fell to the Ottomans during the period 1373-1375.

Οχυρωματικός πύργος στην κορυφή βουνού πάνω από την Ξάνθη (7ος-6ος π.Χ αιώνας).

Fortification tower at the top of the mountain over Xanthi (7th-6th century BC).

ακολούθησε δεύτερος αποικισμός, το 545 π.Χ. Αυτή τη φορά, την αποικία ίδρυσαν οι κάτοικοι της Τέω, ιωνικής πόλης, τους οποίους προσέλκυσε η πλούσια ενδοχώρα και το λιμάνι, ενώ προσπαθούσαν να αποφύγουν την υποδούλωση στους Πέρσες. Η νέα αποικία των Αβδήρων αναπτύχθηκε τελικά σε μια ισχυρή πόλη-κράτος, της οποίας η εξουσία εκτεινόταν από τον ποταμό Νέστο και τη λίμνη Βιστωνίδα, ενώ η σημασία της ως γεωργικού και εμπορικού κέντρου με σημαντικό λιμάνι υπήρξε αξιοσημείωτη.

Κατά τους Περσικούς Πολέμους (492-479 π.Χ.), τα Άβδηρα αποτέλεσαν περσική βάση, ενώ με τη λήξη τους έγιναν μέλος της Α΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας. Το πολίτευμα της πόλης-κράτους των Αβδήρων ήταν δημοκρατικό, με την ανώτατη εξουσία να ασκείται από τη Βουλή και τον Δήμο. Το έμβλημα της πόλης ήταν ένας γρύπας και προστάτης θεός ο Απόλλων. Τα Άβδηρα υπήρξαν γενέτειρα σημαντικών φιλοσόφων, όπως του Λευκίππου, του Αναξάρχου και του Δημοκρίτου, καθώς επίσης και του ποιητή Νικανέτου και του περίφημου σοφιστή Πρωταγόρα.

Το 411 π.Χ., κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου, η πόλη των Αβδήρων αλλάζει στρατόπεδο και συμμαχεί με τη Σπάρτη εγκαταλείποντας την Αθηναϊκή Συμμαχία. Η αποσχιστική τάση δεν κράτησε για πολύ, καθώς το 408 π.Χ. ο Αθηναίος στρατηγός Θρασύβουλος την επανέφερε στη συμμαχία. Η προσάρτηση και πάλι στην Αθήνα δεν έμελλε να διαρκέσει πολύ. Τη λήξη του Πελοποννησιακού Πολέμου, με τη νίκη των Σπαρτιατών στους Αιγός Ποταμούς το 405 π.Χ., ακολούθησε η υποταγή όλων των θρακικών πόλεων στον Σπαρτιάτη στρατηγό Λύσανδρο. Τα Άβδηρα δεν αποτέλεσαν εξαίρεση. Το 376 π.Χ. πολιορκήθηκαν από τους Τριβαλούς, με αποτέλεσμα να προκληθούν εκτεταμένες καταστροφές στην πόλη, η οποία διασώθηκε χάρη στην επέμβαση του Αθηναίου στρατηγού Χαβρία. Στη συνέχεια, η πόλη των Αβδήρων συμμάχησε εκ νέου με την Αθήνα, ισχυροποιώντας στη Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία.

Και ενώ τα Άβδηρα εναλλάσσονταν μεταξύ Αθηναίων και Σπαρτιατών, βορειότερα ιδρυόταν ένα νέο θρακικό κράτος, το βασίλειο των Οδρυσών, από τον βασιλιά τους Τήρη. Ο τελευταίος ένωσε υπό την εξουσία του πολυάριθμα θρακικά φύλα και δημιούργησε ένα κράτος που περιελάμβανε ολόκληρη την ανατολική Θράκη και περιοχές ως τον Δούναβη, ενώ διατηρούσε εμπορικούς και πολιτικούς δεσμούς με τις πόλεις της νότιας Ελλάδας, τους Μακεδόνες, αλλά και τους Σκύθες. Η δομή του βασιλείου του Τήρη είχε ευδιάκριτες επιρροές ελληνικής πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης. Οι διάδοχοί του καλωσόρισαν την εγκατάσταση Ελλήνων στη θρακική ενδοχώρα, τους μεικτούς γάμους, αλλά και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας, της θρησκείας και του πολιτισμού, στην ουσία εξελληνίζοντας τους υπηκόους του οδρυσικού βασιλείου. Το 340 π.Χ. όμως ο θάνατος του βασιλιά Κότυ έφερε στην επιφάνεια λησμονημένους ανταγωνισμούς του παρελθόντος, με αποτέλεσμα τη διάλυση του βασιλείου.

Εν τω μεταξύ, μία νέα δύναμη είχε αρχίσει να ανατέλλει στην περιοχή, το κράτος της Μακεδονίας. Οι επεκτατικές κινήσεις του Φιλίππου Β΄, που είχε αρχίσει να καταλαμβάνει τις ελληνικές πόλεις της Θράκης, όπως επίσης και εκτεταμένες περιοχές του βασιλείου των Οδρυσών, είχαν ως αποτέλεσμα την ίδρυση νέων πόλεων, οικισμών και φρουρίων σε θέσεις στρατηγικής σημασίας.

Δύο τέτοια φρούρια έχουν διασωθεί κοντά στα χωριά Καλύβα και Μαρτούσα, πλησίον του ποταμού Νέστου. Οι ανασκαφές στο φρούριο της Καλύβας έφεραν στην επιφάνεια σημαντικό υλικό: τις πύλες του οχυρωματικού περιβόλου, τετράπλευρους και κυκλικούς πύργους, αποθηκευτικούς χώρους και κοιτώνες, καθώς και μία μεγάλη δεξαμενή, χτιστή με γωνιόλιθους, μοναδική για τα αρχιτεκτονικά και υδραυλικά δεδομένα της εποχής.

Ελεφαντοστέινη προτομή του Φιλίππου Β΄, προερχόμενη από χρυσελεφάντινη κλίνη, που είχε προσφερθεί στην ταφή του Μακεδόνα βασιλιά και βρέθηκε στον τάφο του (336 π.Χ., Μουσείο Βασιλικών Τάφων Αιγών).

Ivory bust of Philip II. It belonged to an ivory bed that was devoted to the burial of the Macedonian king and was found at his tomb (336 BC, Aigai Royal Tombs Museum).

Το συγκεκριμένο φρούριο φαίνεται ότι ανοικοδομήθηκε αρκετές φορές από τον 4ο αιώνα π.Χ. έως τον 6ο αιώνα μ.Χ. Στην περιοχή έχει διασωθεί κι άλλο μακεδονικό μνημείο, ο χτιστός τάφος στα Κομνηνά, κοντά στη Σταυρούπολη, ο οποίος φαίνεται ότι είναι της περιόδου 200-150 π.Χ.

Στα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των διαδόχων του, ιδίως του Λυσιμάχου, που είχε αναλάβει διοικητής της Θράκης, η μακεδονική κυριαρχία στην περιοχή εδραιώθηκε, επιφέροντας αύξηση του ελληνικού πληθυσμού, γεγονός καθοριστικό για την εδραίωση και σταθεροποίηση του ελληνικού πολιτισμού στη Θράκη. Μετά τον θάνατο όμως του Λυσιμάχου, το 281 π.Χ., η μακεδονική κυριαρχία στη Θράκη κατέρρευσε με την κατάκτηση των Γαλατών, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στον πυρήνα του παλαιότερου οδρυσικού βασιλείου. Παρότι οι Μακεδόνες ανακατέλαβαν την περιοχή, η κυριαρχία τους υπήρξε ξανά ολιγόχρονη. Το 168 π.Χ., στη μάχη της Πύδνας, το μακεδονικό βασίλειο καταλύθηκε από τους Ρωμαίους, γεγονός που ώθησε τις θρακικές πόλεις, όπως και τα Άβδηρα, να ανακηρύξουν την ελευθερία τους.

Η Θράκη μετατράπηκε σε ρωμαϊκή επαρχία το 46 π.Χ. Μέχρι και τον 2ο αιώνα μ.Χ. ακολούθησε ακμάζουσα πορεία, καθώς οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες ίδρυσαν στην περιοχή αρκετές νέες πόλεις. Στην περιοχή της Ξάνθης, στην όχθη του Νέστου, ιδρύθηκε η Τόπειρος, κοντά στο σημερινό χωριό Παράδεισος. Θα περάσει κάποιο διάστημα μέχρι να σημειωθεί και πάλι αλλαγή, όταν, στο πλαίσιο αναδιοργάνωσης της ρωμαϊκής επαρχιακής διοίκησης από τον αυτοκράτορα Διοκλητιανό (4ο αιώνας μ.Χ.), η περιοχή της Ξάνθης εντάχθηκε στην επαρχία της Ροδόπης. Η συγκεκριμένη επαρχία εκτεινόταν από τις νότιες πλαγιές της Ροδόπης ως το Αιγαίο Πέλαγος και από τον ποταμό Νέστο ως τον ποταμό Έβρο, ενώ πρωτεύουσά της ήταν η Τραϊανούπολη.

Τοξωτή γέφυρα στον ποταμό Κομψάτο.

Arch bridge at Kompsatos river.

Βυζαντινά μονοπάτια

Η Θράκη αναβαθμίστηκε όταν ο Μέγας Κωνσταντίνος μετέφερε το διοικητικό κέντρο της αυτοκρατορίας στην Ανατολή, κάνοντας την Κωνσταντινούπολη πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας του. Τον 6ο αιώνα μ.Χ. η περιοχή απειλούνταν από γειτονικούς λαούς. Έτσι, ο Ιουστινιανός, προκειμένου να ενισχύσει την άμυνα του κράτους και να προστατεύσει την περιοχή, προχώρησε στην ανοικοδόμηση των τειχών πολλών θρακικών πόλεων, καθώς και στην κατασκευή νέων φρουρίων. Αυτήν την περίοδο οχυρωμένο λιμάνι γνώρισε η Αναστασιούπολη, ενώ ενισχυτικά έργα έγιναν στα τείχη της Τοπείρου για να ανυψωθούν.

Κατά τη βυζαντινή περίοδο, σημαντικοί οικισμοί ήταν τα Άβδηρα, τα οποία περιορίστηκαν στην ακρόπολη των αρχαίων Αβδήρων και έλαβαν τη νέα ονομασία Πολύστυλο εξαιτίας των αρχαίων στύλων, το Περιθεώριο, η παλιά Αναστασιούπολη, καθώς και οι Πόροι. Η πόλη όμως με τη μείζονα σημασία στην περιοχή ήταν η Ξάνθεια, τοποθετημένη στην πλαγιά του λόφου, στους πρόποδες του οποίου είναι χτισμένη η σημερινή Ξάνθη. Το 1207, η πόλη καταλήφθηκε από τους Φράγκους, ενώ την ίδια περίοδο η περιοχή υπέστη καταστροφές από τον Βούλγαρο τσάρο Ιωαννίτζη. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1224, ο Θεόδωρος Κομνηνός, δούκας της Ηπείρου, προσπαθώντας να ανακαταλάβει την Κωνσταντινούπολη από τους Φράγκους, κατέλαβε την Ξάνθεια. Η βυζαντινή κυριαρχία όμως δεν κράτησε πολύ, καθώς το 1230, στη μάχη της Κλοκοτνίτσας, ο Κομνηνός ηττήθηκε από τον Βούλγαρο τσάρο Ιωάννη Ασάν Β΄ κι έτσι η Θράκη παρέμεινε σε βουλγαρικά χέρια.

Το 1261, ο Μιχαήλ Παλαιολόγος ανακατέλαβε επιτέλους την Κωνσταντινούπολη, προχώρησε στην ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και η πόλη της Ξάνθειας απέκτησε αρκετά καλή οχύρωση, διαδραματίζοντας έτσι σημαντικό ρόλο στη Θράκη ως τον 14ο αιώνα.

Παρ' όλα αυτά, η περιοχή συνέχισε να γνωρίζει εντάσεις. Λεηλατήθηκε από την Καταλανική Εταιρεία, μισθοφόρους που είχαν κληθεί από τον Ανδρόνικο Β΄ Παλαιολόγο να τον βοηθήσουν εναντίον των Οθωμανών Τούρκων στη Μικρά Ασία. Την περίοδο των εμφυλίων πολέμων μεταξύ του μεγάλου δομέστικου Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνού και των Παλαιολόγων (1341-1347), οι κάτοικοι της Ξάνθειας δέχτηκαν να συμμαχήσουν με τον Καντακουζηνό, τελικά όμως η πόλη καταλήφθηκε από τον Βούλγαρο ληστή Μομτσίλο, που τη μετέτρεψε σε ορμητήριο. Ο

τελευταίος τελικά νικήθηκε και σκοτώθηκε από τον Καντακουζηνό.

Στη συνέχεια, την περίοδο 1369-1371, η περιοχή περιήλθε στη σερβική κυριαρχία, μετά τη διάσπαση του σερβικού κράτους του Στέφανου Ντουσάν. Η περιοχή όμως έμελλε σύντομα να αλλάξει και πάλι χέρια, αφού στη μάχη του Έβρου, στις 26 Σεπτεμβρίου 1371, οι Οθωμανοί νίκησαν τις σερβικές δυνάμεις του βασιλιά Βουκάσιν, προετοιμάζοντας έτσι το έδαφος για την πλήρη κατάκτηση της Θράκης. Συγκεκριμένα, η πόλη της Ξάνθειας πέρασε στην εξουσία των Οθωμανών την περίοδο 1373-1375 και ακολούθησε οθωμανικός εποικισμός.

Στο μεταίχμιο

Την οθωμανική κατάκτηση ακολούθησε η ίδρυση της περιφέρειας Γενισέας [Γενιτζέ-ι Καρασού («Yenice -i Karasu»)], στην οποία εντάχθηκε διοικητικά η Ξάνθη. Παρότι στις πηγές η πόλη της Ξάνθης αναφέρεται ως χωριό, ο πληθυσμός ήταν κατά πολύ μεγαλύτερος, σχεδόν τριπλάσιος, από αυτόν της πρωτεύουσας της περιφέρειας, δηλαδή της Γενισέας. Ο πληθυσμός της Ξάνθης φαίνεται ότι γνώρισε αυξομειώσεις. Προς το τέλος του 15ου αιώνα, στην πόλη κατοικούσαν πιθανότατα 3.000 χριστιανοί (ελληνόφωνοι, κρίνοντας από τα ονόματά τους), ενώ το μουσουλμανικό στοιχείο φαίνεται ότι ήταν ισχνό. Μόλις μέσα σε έναν αιώνα παρατηρήθηκε σημαντική δημογραφική εξέλιξη, αφού προς το τέλος του 16ου αιώνα η Ξάνθη μετρούσε περίπου 4.500 χριστιανούς κατοίκους. Ο δε οικιστικός χώρος απλωνόταν, όπως φαίνεται από πρόσφατες έρευνες, εντός της βυζαντινής οχύρωσης, μια έκταση που συμπίπτει με τη σημερινή Παλιά Πόλη.

Οι δύο αιώνες που ακολούθησαν (17ος-18ος) υπήρξαν πιθανότατα μια εποχή πληθυσμιακής στασιμότητας. Η σημαντική αλλαγή όμως που παρατηρείται κατά τη διάρκεια του 17ου αιώνα ήταν η αύξηση του μουσουλμάνων κατοίκων της πόλης. Η μεταβολή αυτή έχει αποτυπωθεί πολύ χαρακτηριστικά στις περιγραφές του Τούρκου περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπή, ο οποίος το 1667 υπολόγισε τον πληθυσμό της Ξάνθης σε πεντακόσια σπίτια, τα μισά εκ των οποίων κατοικούνταν από μουσουλμάνους. Μάλιστα, ο Τούρκος περιηγητής παρέχει μια ενδιαφέρουσα εικόνα της πόλης, στην οποία φαίνονται ξεκάθαρα η αύξηση και η εδραίωση του μουσουλμανικού στοιχείου: τέσσερα τεμένη (το ένα εκ των οποίων μεγαλύτερου μεγέθους από τα άλλα τρία), δύο δερβισικά μοναστήρια κι ένα μουσουλμανικό ιεροσπουδαστήριο.

Η οικονομία της πόλης αυτή την περίοδο ακολούθησε το μοτίβο της ευρύτερης περιοχής. Πέραν της ασχολίας με την καπνοκαλλιέργεια, που συναντάμε στην οθωμανική Ανατολή μετά τα τέλη του 16ου αιώνα, οι Ξανθιώτες ασχολήθηκαν με την αμπελοκαλλιέργεια, τη βιοτεχνία υφασμάτων, το ζωεμπόριο, ενώ κάποιοι από αυτούς εργάζονταν σε αλυκές, αλλά και ως βαρκάρηδες στον Νέστο και στη Βιστωνίδα.

Αριστερά. Τμήμα του τείχους της αρχαίας Τοπείρου. Δεξιά. Τμήμα του τείχους της αρχαίας Ξάνθειας.

Left. Part of the wall of ancient Topeiros. Right. Part of the wall of ancient Xantheia.

On the verge

Following the Ottoman take-over, the region of Genisea was founded (*Yenice -i Karasu*), in which Xanthi was included in terms of administration. Although the historical sources refer to Xanthi as a village, its population was far bigger, almost three times higher than that of the region's capital, namely Genisea. Xanthi's population seems to have been fluctuating. Around the end of the 15th century, the city must have been inhabited by 3,000 Christians, Greek-speaking according to their names, while Muslims must have been quite irrelevant in numbers. Within only one century, a significant demographic increase took place: by the end of the 16th century, Xanthi numbered 4,500 Christian inhabitants. The residential space seems -based on recent studies- to have been placed within the Byzantine fortification, an area that coincides with today's Old Town.

The following two centuries (17th-18th) were probably a period of stagnation regarding demographic developments. Yet, a significant change took place during the 17th century, namely the Muslim inhabitants of the city increased. This development is recorded in the description of the Turkish traveler Evliya Çelebi, who counted 500 houses in Xanthi in 1667, half of which were inhabited by Muslims. He provides a quite interesting picture of the city that clearly shows the increase and consolidation of the Muslim population.

The city's economy during this period is similar to what can be observed in the broader area. Apart from tobacco-cultivation that was a common feature of the Ottoman East around the late 16th century, the inhabitants of Xanthi also developed activities in viniculture, textiles, cattle trade, while some of them worked in salt-pits and as ferrymen in the river Nestos and lake Vistonida. The people who exercised the last two types of professions chose as their place of residence the city Xanthi, which testifies to some first urbanization form.

Το τέμενος Κασαμπά στη Γενισέα.

Kasaba mosque at Genisea.

Περίοδος ανάπτυξης

Την περίοδο της ύστερης Τουρκοκρατίας (18ος-20ός αιώνας) συντελούνται διάφορες μεταβολές τόσο στην Ξάνθη όσο και στην ευρύτερη περιοχή, τις οποίες οφείλουμε να εντάξουμε σε ένα γενικότερο πλαίσιο αλλαγών και εξελίξεων που συντελούνται στην Ευρώπη και την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ο αντίκτυπος της Γαλλικής Επανάστασης στον ιδεολογικό τομέα και οι συγκρούσεις που επέφερε στην Ανατολή, η σταδιακή επέκταση και η παγίωση του καπιταλιστικού-κεφαλαιοκρατικού συστήματος στην οικονομία, όπως και η εκβιομηχάνισή της δημιούργησαν ένα εκρηκτικό μείγμα αστάθειας και μεταβολών στην περιοχή των Βαλκανίων και της Ανατολής. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες εντάσσονται η άφιξη του καπνού και ο μετασχηματισμός του σε θεμελιώδη και κινητήρια δύναμη της ξανθιώτικης οικονομίας, αλλά και οι αδιάκοπες πολιτικές μεταβολές της περιόδου του 18ου-20ού αιώνα.

Η αύξηση ζήτησης του καπνού τη συγκεκριμένη περίοδο, σε συνδυασμό με την καταλληλότητα του εδάφους της περιοχής για την παραγωγή υψηλής ποιότητας καπνού, ώθησε την οικονομία της Ξάνθης σε ραγδαία εξέλιξη. Σημαντικός παράγοντας της οικονομικής αναβάθμισης ήταν και η εγγύτητα με τα λιμάνια του Πόρτο Λάγος και της Καβάλας, απ' όπου τα καπνά ταξίδευαν σε ολόκληρη την υφήλιο. Ταυτόχρονα, την ίδια περίοδο (18ος αι.) παρατηρείται δημογραφική μεταβολή.

Σε κάποιο χρονικό σημείο του 18ου αιώνα, το οποίο η ιστορική έρευνα δεν είναι σε θέση ακόμα να προσδιορίσει με απόλυτη ακρίβεια, Έλληνες από την πόλη Σαμακώβ της νότιας Βουλγαρίας εγκαταστάθηκαν στην Ξάνθη, στην αριστερή όχθη του ποταμού Κόσυνθου. Η άφιξη των Σαμακοβιτών συνετέλεσε θετικά στην οικονομική άνοδο της πόλης, καθώς προσέφερε πλήθος ικανών χεριών στο εργατικό δυναμικό της και διεύρυνε σε σημαντικό βαθμό την αγορά της.

Έχοντας ξεκινήσει λοιπόν την πορεία της στον 19ο αιώνα με πολύ θετικούς δείκτες, η Ξάνθη ξαφνικά επλήγη από τον καταστροφικό σεισμό του 1829, ο οποίος την ισοπέδωσε. Η ανοικοδόμησή της όμως άρχισε άμεσα, το 1830, από τεχνίτες της δυτικής Μακεδονίας. Επομένως, η ανάσχεση στην οικονομική πρόοδο της Ξάνθης λόγω του σεισμού, αλλά και λόγω της τουρκικής αντίδρασης εναντίον των Ελλήνων με αφορμή τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα τους, υπήρξε σύντομη. Προς το τέλος όμως του 19ου αιώνα και στις αρ-

Επεξεργασία καπνού, προσφιλής ασχολία όλης της οικογένειας (Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη).

Tobacco processing, a favorite occupation for the whole family (Photographic Archive of the Benaki Museum).

χές του 20ού, η Ξάνθη επρόκειτο να βιώσει αρκετές μεταβολές και αναταράξεις.

Στις θετικές εξελίξεις πρέπει να ενταχθεί η μεταφορά της έδρας της περιφέρειας από τη Γενισέα στην Ξάνθη. Αυτή η διοικητική μεταφορά ευνόησε κατά κόρον την Ξάνθη, καθώς έγινε το οικονομικό, πολιτικό, διοικητικό και κοινωνικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Με τη συνακόλουθη πολυεπίπεδη ανάπτυξη που έλαβε χώρα τον 19ο αιώνα, ξεκίνησε να διαμορφώνεται και ο πολεοδομικός ιστός της Ξάνθης. Η πόλη άρχισε να διαρθρώνεται γύρω από την πλατεία της Μητρόπολης, στην οποία κατέληγαν όλοι οι βασικοί άξονες. Στον ίδιο χώρο βρίσκονταν τοποθετημένα και τα κτίρια μεζονος ενδιαφέροντος, όπως ο Μητροπολιτικός Οίκος, ο Ιερός Μητροπολιτικός Ναός Τιμίου Προδρόμου, το Νηπιαγωγείο Στάλιου και η Σχολή Ματσίνη. Ταυτόχρονα, εκεί φιλοξενήθηκαν αρχοντικά οικήματα καπνεμπόρων και κτίρια που κατά καιρούς στέγασαν διάφορα προξενεία. Νότια αυτής της περιοχής χτίστηκαν μετά το 1860 συγκροτήματα εργοστασίων-καπναποθηκών που αποτέλεσαν ιδιαίτερη συνοικία. Εν ολίγοις, το άστυ της Ξάνθης έλαβε εκείνα τα πολεοδομικά στοιχεία που χαρακτήριζαν ένα τυπικό βαλκανικό αστικό κέντρο της οθωμανικής περιόδου. Τεράστιο πλεονέκτημα αποτέλεσε και η έλευση του σιδηροδρόμου στην Ξάνθη προς το τέλος του αιώνα.

Τα χρόνια των πολέμων

Ο Ρωσοτουρκικός Πόλεμος του 1877-1878 (η σύγκρουση, δηλαδή, μεταξύ Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ενός ορθόδοξου συνασπισμού, υπό την ηγεσία της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, στον οποίο συμμετείχαν η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Σερβία και το Μαυροβούνιο) είχε ως αποτέλεσμα να πλημμυρίσει η πόλη από μουσουλμάνους πρόσφυγες από το νεοϊδρυθέν βουλγαρικό κράτος, γεγονός που μετέβαλε όχι μόνο τη δημογραφική σύσταση της πόλης, αλλά το σύνολο των εθνοτικών ισορροπιών της ευρύτερης περιοχής. Συγκεκριμένα, η ίδρυση του ανεξάρτητου βουλγαρικού κράτους βάσει της Συνθήκης του Βερολίνου, το 1878, όπως και της Αυτοκέφαλης Βουλγαρικής Εκκλησίας (Εξαρχία) επέφεραν ιδεολογικές και εθνικές αναταράξεις, και είχαν ως αποτέλεσμα οι χριστιανοί της Μακεδονίας και της Θράκης να ακολουθήσουν τη Βουλγαρική Εκκλησία, αποδεχόμενοι ταυτόχρονα και τη βουλγαρική εθνική ταυτότητα.

Συγκεκριμένα, οι επεκτατικές και οι αλυτρωτικές διαθέσεις του νεοϊδρυθέντος βουλγαρικού κράτους βρήκαν μέσο έκφρασης στην εκκλησιαστική πολιτική. Όπως πολύ χαρακτηριστικά γράφει ο Γιάννης Μπακιρτζής: «Η ταύτιση, δηλαδή, των μακεδονικών και θρακικών χριστιανικών πληθυσμών με την Αυτοκέφαλη Βουλγαρική Εκκλησιαστική Αρχή, την Εξαρχία, σήμαινε αυτόματα αποδοχή και της βουλγαρικής

Αριστερά. Το κατεδαφισμένο σήμερα κτίριο της Συναγωγής Ξάνθης.
Δεξιά. Η συνοικία Σαμακώβ και η παλιά γέφυρα του Κόσυνθου το 1910.

Left. The demolished building of the Xanthi Synagogue.
Right. The neighborhood of Samakov and the old bridge of Kosynthos in 1910.

Καταυλισμός προσφύγων στην περιοχή της Ξάνθης.

Refugee camp at the region of Xanthi.

Favorable developments

During the late Turkish domination (18th-20th centuries), various changes take place in Xanthi, as well as in the broader region, which should be included within a framework of developments happening in Europe and in the Ottoman Empire. The impact of the French Revolution in the ideological field and the conflicts it brought in the East, the gradual expansion and consolidation of the capitalist system in economy, as well as its industrialization created an explosive mixture of instability and changes in the Balkan region and the East. The arrival of tobacco, its transformation into a crucial and driving force of Xanthi's economy, as well as the constant development of the period 18th-20th centuries should be seen within the above described frame.

The increase in the tobacco demand during the specific period led Xanthi's economy to a significant boost, contributing factors to which was the proximity to the ports of Porto Lago and Kavala. At the same time, a demographic development occurred. At some point in the 18th century, Greek population from the city of Samakov (South Bulgaria) settled in Xanthi, a movement that contributed to the city's economic development, since it brought a substantial work force and expanded its market.

Thus, Xanthi entered the 19th century on positive terms, when it was struck by the destructive earthquake of 1829. Its reconstruction began immediately, in 1930, by craftsmen from West Macedonia. Around the late 19th and the early 20th century, Xanthi was about to experience several changes and turbulence.

Nonetheless, Xanthi started developing its modern formation and urban structure, since the seat of the Region was transferred there from Genisea. This transfer highly benefited Xanthi that became the economic, political, administrative and social center of the greater region.

εθνικής ταυτότητας».[1] Στην Ξάνθη, η προσπάθεια των Βουλγάρων για διείσδυση παρατηρείται το 1896 με την εμφάνιση εξαρχικού ιερέα, ο οποίος επεδίωξε την ίδρυση ευκτήριου οίκου, με την παράλληλη συσπείρωση των Βούλγαρων κατοίκων της πόλης.

Οι εθνοτικές συγκρούσεις και αναταράξεις έμελλε να συνεχιστούν και να ενταθούν στις αρχές του 20ού αιώνα. Τη συγκεκριμένη περίοδο δεν κορυφώθηκε απλά η εθνική σύγκρουση με τους Βουλγάρους, αλλά μέσα στο εκρηκτικό μείγμα εισχώρησε πλέον και η διαμάχη με την Τουρκία. Ο εθνικιστικός αναβρασμός στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, η δημιουργία δηλαδή και η προβολή της τουρκικής εθνικής ταυτότητας με πρωτοπόρο το Νεοτουρκικό Κομιτάτο, κορύφωσε τις εθνικιστικές τριβές στα Βαλκάνια οδηγώντας εν τέλει στους δύο Βαλκανικούς Πολέμους των αρχών της δεκαετίας του 1910, οι οποίοι στην ουσία υπήρξαν και το προανάκρουσμα του Μεγάλου Πολέμου, που άλλαξε άρδην την Ευρώπη και τις βαλκανικές ισορροπίες.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, το 1912, η Ξάνθη απελευθερώθηκε από την οθωμανική κυριαρχία από τα –συμμαχικά τότε– βουλγαρικά στρατεύματα. Αυτά, όμως, μετατράπηκαν σε κατοχικά (πρώτη βουλγαρική κατοχή). Η Ξάνθη παρέμεινε υπό βουλγαρική κατοχή έως τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο. Ο Ελληνικός Στρατός απελευθέρωσε την Ξάνθη για πρώτη φορά στις 13 Ιουλίου 1913. Η απελευθέρωση όμως δεν είχε μεγάλη διάρκεια, αφού κράτησε μόνο 15 μέρες. Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου, που υπογράφηκε στις 28 Ιουλίου 1913, παραχώρησε την Ξάνθη, όπως και την περιοχή της Θράκης, στη Βουλγαρία, στην κυριαρχία της οποίας παρέμεινε έως το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Η δεύτερη βουλγαρική κατοχή φαίνεται ότι ήταν αρκετά επώδυνη. Υπάρχουν μαρτυρίες που αναφέρουν ότι δεν ήταν λίγοι οι Έλληνες κάτοικοι της Ξάνθης που εξαναγκάστηκαν να αφήσουν τα σπίτια τους και να μετακινηθούν σε περιοχές της ανατολικής Μακεδονίας, ενώ όσοι προέβαλλαν αντίσταση φυλακίζονταν και οι περιουσίες τους δημεύονταν. Επίσης, δεν ήταν λίγοι όσοι εξορίστηκαν στη Βουλγαρία. Η οριστική απελευθέρωση από τον βουλγαρικό ζυγό επήλθε την 4η Οκτωβρίου 1919, με την είσοδο της 9ης Μεραρχίας του Ελληνικού Στρατού.

1. Μπακιρτζής Γιάννης, «Νεότερη ιστορία της Ξάνθης», σ. 32, στο *Ξάνθη, η πόλη με τα χίλια χρώματα*, 2008.

Με τη Συνθήκη του Νεϊγύ, στις 27 Νοεμβρίου 1919, η Ξάνθη προσαρτήθηκε στην Ελλάδα. Παρότι όμως η πόλη πέρασε στον ελληνικό έλεγχο, έως τον Μάιο του 1920 η Ξάνθη και ολόκληρη η Θράκη βρίσκονταν σε ένα καθεστώς διασυμμαχικής κατοχής υπό γαλλική διοίκηση, με την παρουσία της ελληνικής στρατιωτικής μεραρχίας. Έχοντας ως ορμητήριο την Ξάνθη, τα ελληνικά στρατεύματα ξεκίνησαν στις 14 Μαΐου 1920 και κατέλαβαν την Κομοτηνή και την Αλεξανδρούπολη. Οι στρατιωτικές κατακτήσεις επικυρώθηκαν λίγο αργότερα με τη Συνθήκη των Σεβρών, στις 28 Ιουλίου 1920, κι έτσι η Ξάνθη και η Θράκη ενσωματώθηκαν πλέον και επισήμως στην ελληνική επικράτεια.

Το τοπίο, όμως, θα μεταβαλλόταν για ακόμα μία φορά αρκετά σύντομα. Μόλις λίγα χρόνια αργότερα, η Μικρασιατική Καταστροφή και η συνακόλουθη άφιξη των Ελλήνων προσφύγων, αλλά και η γενικότερη ανταλλαγή πληθυσμών εκείνης της περιόδου (1922-1924) μετέβαλαν ριζικά τα δημογραφικά, πολιτιστικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της Ξάνθης. Μετά την κατάρρευση του μετώπου στην Τουρκία, το 1922, την ολοκληρωτική ήττα του Ελληνικού Στρατού και την καταστροφή που ακολούθησε, η Ξάνθη δέχτηκε πρόσφυγες από τον Πόντο, την Ιωνία, την ανατολική και τη βόρεια Θράκη. Το έργο αφομοίωσης των προσφύγων κάθε άλλο παρά εύκολο μπορούσε να χαρακτηριστεί, όχι μόνο για την Ξάνθη αλλά και για όλη τη χώρα. Στην Ξάνθη όμως ο καπνός λειτούργησε καθοριστικά, αφού ήταν πολλοί οι πρόσφυγες που κατάφεραν να βρουν παραγωγική απασχόληση στην καπνοπαραγωγή και να ξαναφτιάξουν έτσι τη ζωή τους. Ταυτόχρονα, έκαναν την εμφάνισή τους και οι πρώτοι προσφυγικοί συνοικισμοί της πόλης.

Δεν πέρασαν ούτε δύο δεκαετίες και η Ξάνθη, όπως και ολόκληρη η Θράκη, θα περνούσε ξανά σε χέρια κατακτητή (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος). Η είσοδος της Βέρμαχτ στη γειτονική Βουλγαρία συνοδεύτηκε από την αποχώρηση των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων από τη Θράκη, στην οποία παρέμεναν πλέον μόνο οι φρουρές στα οχυρά Νυμφαίας (Νομός Κομοτηνής) και Εχίνου (Νομός Ξάνθης). Στις 6 Απριλίου του 1941, η 164η γερμανική μεραρχία πεζικού προσέγγισε το οχυρό του Εχίνου, που βρίσκεται νότια της ομώνυμης κωμόπολης και βόρεια της Ξάνθης. Παρότι το συγκεκριμένο οχυρό ήταν το τρίτο μεγαλύτερο της Γραμμής Μεταξά, ο κύριος όγκος του οπλισμού του είχε μεταφερθεί στην Ήπειρο εξαιτίας του ελληνοϊταλικού μετώπου.

Αριστερά. Η τελετή απελευθέρωσης της Ξάνθης τον Οκτώβριο του 1919.
Άνω. Επιστολικό δελτάριο του 1902, που δείχνει μερική άποψη του κέντρου της πόλης.

Left. Xanthi's liberation ceremony in October 1919.
Top. Postcard of 1902 depicting part of the city center.

Το πρωί της 7ης Απριλίου εκδηλώθηκε η πρώτη γερμανική επίθεση, που αναχαιτίστηκε, με βαριές απώλειες για τον κατακτητή.

Το επόμενο πρωί, στις 8 Απριλίου, επαναλήφθηκε ο καταιγιστικός βομβαρδισμός εναντίον του οχυρού, τα πυρομαχικά των υπερασπιστών τελείωσαν και πλέον η μάχη ήταν άνιση. Σύντομα, τα πολυβολεία του συγκροτήματος σίγησαν. Ο διοικητής του οχυρού, ταγματάρχης Πεζικού Χρήστος Δρακούσης, συναποφάσισε με τους αξιωματικούς την εκκένωση του οχυρού. Είκοσι χρόνια αργότερα, ο Άγγελος Τερζάκης, που είχε υπηρετήσει στο μέτωπο, έγραφε για τον αγώνα των υπερασπιστών του Εχίνου: «Το Εχίνος αγωνίζεται ως το απομεσήμερο, η φρουρά του το υπερασπίζει βήμα το βήμα. Σαν από καράβι που βουλιάζει ακούγονται οι επικλήσεις του προχωρημένου συγκροτήματος Μ στο τηλέφωνο: "Εσίγησε το πολυβόλο Β24... περικυκλωθήκαμε... βαλλόμεθα από παντού..."»[2] Γερμανός πολεμικός ανταποκριτής που ακολουθούσε τις δυνάμεις του Φύρερ στο πεδίο ανέφερε ότι οι ελληνικές δυνάμεις μέτρησαν 28 νεκρούς και αρκετούς τραυματίες, ενώ οι Γερμανοί 300 νεκρούς και πάνω από 1.000 τραυματίες.

Οι γερμανικές κατοχικές δυνάμεις εισήλθαν στην πόλη στις 8 Απριλίου 1941, ημέρα Τρίτη, και στις 20 Απριλίου την παρέδωσαν στους συμμάχους τους, Βουλγάρους. Έτσι ξεκίνησε και η τρίτη βουλγαρική κατοχή της Ξάνθης, που αποδείχτηκε η πιο σκληρή από τις τρεις, αλλά και κατά πολύ σκληρότερη από τη γερμανική.

Οι Βούλγαροι προχώρησαν σε άμεση κατάληψη των δημόσιων κτιρίων, διώχνοντας όλους τους Έλληνες υπαλλήλους και αναλαμβάνοντας τη διοίκηση. Ταυτόχρονα, δόθηκε διαταγή στους μητροπολίτες να εξαλειφθούν αμέσως οι ελληνικές επιγραφές από τους ναούς, να μνημονεύονται στο εξής στις λειτουργίες ο βασιλιάς Βόρις και Βούλγαρος έξαρχος, ενώ οι κάτοικοι εξαναγκάζονταν να συμμετέχουν σε όλες τις βουλγαρικές θρησκευτικές, εθνικές και βασιλικές γιορτές και εκδηλώσεις. Με αυτόν τον τρόπο ξεκίνησε η εφαρμογή του σχεδίου βουλγαροποίησης της περιοχής, που δεν περιορίστηκε μόνο στα παραπάνω.

Τα καταστήματα υποχρεώθηκαν να χρησιμοποιήσουν τη βουλγαρική γλώσσα στις επιγραφές τους, ενώ διατάχθηκαν να προμηθευτούν (όπως και τα σπίτια) βουλγαρικές σημαίες. Ως μοναδική γλώσσα συναλλαγής με τις Αρχές καθορίστηκε η βουλγαρική (όσοι τολμούσαν να μιλήσουν ελληνικά στην επαφή τους με τη διοίκηση τιμωρούνταν με πρόστιμο ή με ξυλοδαρμό), τα ελληνικά σχολεία έκλεισαν και λειτουργούσαν πλέον μόνο βουλγαρικά, ενώ οι ονομασίες πόλεων, χωριών και οδών αντικαταστάθηκαν με βουλγαρικές. Τα περισσότερα μνημεία καταστράφηκαν, ενώ σε όσα διατηρήθηκαν σβήστηκαν οι ελληνικές επιγραφές. Εφαρμόστηκε ακόμα πλήθος άλλων μέτρων

2. Τερζάκης Άγγελος, *Ελληνική Εποποιία 1940-1941*, 2008.

Αριστερά. Αξιωματικοί της Βέρμαχτ, αμέσως μετά την κατάληψη της πόλης, στις 8 Απριλίου 1941. Δεξιά. Η παράδοση της πόλης στις κατοχικές δυνάμεις Γερμανών και Βουλγάρων, στις 21 Απριλίου 1941.

Left. Wehrmacht officers, right after the city's occupation, on April 8th 1941. Right. Handing over the city to the German and Bulgarian occupation forces on April 21st 1941.

Το πυρπολημένο από τους Βουλγάρους Καρυόφυτο Ξάνθης.

Karyofyto of Xanthi burned down by the Bulgarians.

The war period

The Russo-Turkish War of 1877-78 resulted in the massive influx of Muslim refugees from the newly-founded Bulgarian state, which altered Xanthi's demography, and the ethnic equilibrium of the broader region. Ethnic conflicts and turbulence continued until the early 20th century, when the struggle against the Bulgaria and Turkey escalated. The nationalistic turmoil taking place in the Ottoman Empire maximized the ethnic strife in the Balkans, resulting in the two Balkan Wars of the early 1910s. During the First Balkan War, Xanthi was liberated from the Ottoman rule by the then allied Bulgarian forces, which were later became the occupying ones. The city remained under the Bulgarian rule until the Second Balkan War. The Greek army liberated Xanthi for the first time in 13 July 1913, yet under the Treaty of Bucharest, Greece surrendered Xanthi and Thrace to Bulgaria.

The final liberation came in the 4th of October 1919, with the 9th division of the Greek army. The Treaty of Neuilly, 27 November 1919, gave Xanthi to Greece. Nonetheless, Xanthi and the whole Thrace, remained under a form of allied occupation until May 1920. The Treaty of Sèvres (28 July 1920) sanctioned the military territory-take overs, hence Xanthi and Thrace became officially part of the Greek state.

However, the end of the Greek-Turkish War (1922), the consequent Greek refugees' arrival and the general population exchange of the period (1922-1924), radically altered the demographic, cultural and economic features of Xanthi.

After two decades, Xanthi would find itself again under foreign occupation (World War II). Wehrmacht's arrival in Bulgaria resulted in the evacuation of the Greek army from Thrace. Only the garrisons remained at the fortresses of Nymphaea and Echinos. After rough and bloody struggles at the latter, Führer's forces entered Xanthi in 8 April 1841 and gave it to the Bulgarians.

In October 1944, the National Liberation Front (EAM) liberated Xanthi, yet soon after the Greek Civil War that followed (1946-49) brought about new destructions and sufferings. Desolated and economically destroyed, Xanthi faced difficulties that were intensified during the military dictatorship. After the fall of the Junta, the city started standing on its own feet once again.

καταπίεσης, όπως εξοντωτική φορολογία σε ακίνητα, καθώς και στα εισοδήματα εμπόρων και βιοτεχνών (Νοέμβριος 1941).

Η εβραϊκή κοινότητα της πόλης υπέφερε ανάλογα. Οι Εβραίοι κάτοικοι της Ξάνθης υποχρεώθηκαν να φορούν στο μπράτσο τους το διακριτικό σήμα της θρησκείας τους (το κίτρινο αστέρι του Δαβίδ), ενώ τους απαγορεύτηκε να ασκούν τα επαγγέλματα του εμπόρου και του βιομηχάνου. Οι διώξεις και η καταπίεση εναντίον των Εβραίων, όμως, δεν περιορίστηκαν στα παραπάνω... Όπως σε ολόκληρη την κατεχόμενη Ευρώπη, οι Εβραίοι της Ξάνθης εκδιώχθηκαν και μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τα μεσάνυχτα της 4ης Μαρτίου 1944, οι Βούλγαροι κατακτητές συγκέντρωσαν τους 550 Εβραίους κατοίκους της πόλης σε μια καπναποθήκη (μόνο 6 κατάφεραν να διαφύγουν) και στις 18-19 του ίδιου μήνα ξεκίνησε η μεταφορά τους στα ναζιστικά στρατόπεδα, όπου τους περίμενε τραγικός θάνατος στους θαλάμους αερίων. Τα σπίτια τους, τα καταστήματά τους, οι περιουσίες τους καταπατήθηκαν και λεηλατήθηκαν. Η εβραϊκή κοινότητα της Ξάνθης καταστράφηκε ολοκληρωτικά.

Οι βουλγαρικές δυνάμεις κατοχής εγκατέλειψαν την πόλη τον Οκτώβριο του 1944, ενώ οι δυνάμεις του ΕΑΜ είχαν απελευθερώσει την Ξάνθη. Στα μέσα Ιανουαρίου του 1945 οργανώθηκε λαϊκό δικαστήριο, που καταδίκασε σε θάνατο, στην κεντρική πλατεία της πόλης, τους δύο δοσιλόγους-συνεργάτες των κατακτητών, Κοσμά Φωτιάδη («Φώτεφ») και Κωνσταντίνο Δελιάκο («Δελιάκωφ»). Ο Α. Λιάπης, αναφερόμενος στις καταστροφές που υπέστησαν η Θράκη και η ανατολική Μακεδονία στη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής, γράφει: «Ήταν οι μόνες περιοχές που ενσωματώθηκαν στη Βουλγαρία και για τέσσερα περίπου χρόνια λειτούργησε ένας συγκροτημένος μηχανισμός αφελληνισμού και εξάρθρωσης κάθε δραστηριότητας των Ελλήνων κατοίκων τους. Όλοι οι παραγωγικοί κλάδοι, η γεωργία, το εμπόριο, η βιοτεχνία καταστράφηκαν εκ βάθρων. Ο πληθυσμός, μετά τις μαζικές εκτοπίσεις προς τη γερμανοκρατούμενη Ελλάδα αλλά και τις εκτελέσεις, αραίωσε».[3]

Ο Εμφύλιος Πόλεμος που ακολούθησε (1946-1949) συντάραξε την Ελλάδα, φέρνοντας νέα δεινά και αναστέλλοντας κάθε πρόοδο. Η Ξάνθη δεν ξέφυγε από την εμφύλια δίνη. Με καταστροφές και ανθρώπινες απώλειες, βγήκε από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο ερειπωμένη και κατεστραμμένη οικονομικά. Οι δυσκολίες που ακολούθησαν στα μετεμφυλιακά χρόνια εντάθηκαν την περίοδο της δικτατορίας. Μετά την πτώση της στρατιωτικής χούντας, η Ξάνθη άρχισε ξανά να ορθοποδεί.

3. Λιάπης Α. (1995α), «Η Θράκη μετά το 1920», *Θρακικά* 6 (17), σ. 93-123.

Η είσοδος του εβραϊκού νεκροταφείου.

The entrance of the Jewish cemetery.

Το ταξίδι του καπνού

THE JOURNEY OF TOBACCO

Οι δρόμοι του καπνού

ΠΕΡΙΠΟΥ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 17ου ΑΙΩΝΑ, ο καπνός έφτασε και στην Ελλάδα και καλλιεργήθηκε για πρώτη φορά στην Ξάνθη. Παρέμεινε όμως στην αφάνεια για ακόμα δύο αιώνες, μέχρις ότου οι αλλαγές που συντελέστηκαν κατά τον 19ο αιώνα τον ανέδειξαν.

Με τη Βιομηχανική Επανάσταση, ο καπνός εισήλθε σταδιακά στην καθημερινότητα των αστών, ιδίως των πλουσίων. Η ζήτηση άρχισε να αυξάνεται και, ως φυσικό επακόλουθο, και ο ανταγωνισμός στην ποιότητα. Ήταν η περίοδος που μια συγκεκριμένη ποικιλία ξανθιώτικου καπνού, ο μπασμάς, άρχισε να προσελκύει πολύ έντονα το ενδιαφέρον της αγοράς. Η συγκεκριμένη ποικιλία έχει μικρά φύλλα, σε αντίθεση με τα αμερικανικής προέλευσης καπνά, αλλά με πολύ έντονο άρωμα. Κατάφερε λοιπόν να γίνει κυρίαρχη ποικιλία καπνού και να παρουσιάζεται ως μία από τις καλύτερες σε παγκόσμιο επίπεδο. Ξαφνικά λοιπόν, μια μικρή και ασήμαντη πόλη της τότε Οθωμανικής Αυτοκρατορίας συγκέντρωσε το ενδιαφέρον μεγάλων εταιρειών που δρούσαν ανά την υφήλιο.

Περί τα μέσα του 19ου αιώνα, ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, ανάμεσά τους η Αγγλία και η Γαλλία, έδειξαν έντονο ενδιαφέρον για τη δημιουργία μιας ευρύτερης θρακικής αγοράς η οποία θα υποστήριζε την εξαγωγή δυτικών βιομηχανικών και αποικιακών προϊόντων και θα διευκόλυνε την εισαγωγή γεωργικών προϊόντων.

Σταδιακά, οι συνθήκες ευνόησαν τη μονοκαλλιέργεια του καπνού, οδηγώντας σε οικονομική άνθηση. Η παρουσία ξένων εταιρειών, όπως η Standard, η Glen, η American Tobacco, η Αυστροελληνική κ.ά., η ισχυρή αστική τάξη και η δυναμική εργατική τάξη αποτέλεσαν ένα μείγμα που μεταμόρφωσε την Ξάνθη σε ακμαίο κέντρο εμπορίου.

Ο αντίκτυπος στις μικρές πόλεις της ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης, όπου το κλίμα και το έδαφος ευνοούσαν την καλλιέργεια του

καπνού, ήταν τεράστιος. Μεγαλέμποροι άρχισαν να καταφτάνουν, επιθυμώντας να συμμετάσχουν στον οικονομικό οργασμό.

Η οικονομική άνθηση συνέβαλε ταυτόχρονα στη συγκέντρωση πολυπληθούς εργατικού δυναμικού. Οι καπνεργάτες της εποχής βίωναν δύσκολες εργασιακές συνθήκες, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την έλλειψη υγειονομικής περίθαλψης, τη στιγμή που η φυματίωση αποτελούσε την αρρώστια-μάστιγα, που έπληττε τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Επιπλέον, μεγάλο μέρος των εποχιακά εργαζομένων ήταν ανήλικα παιδιά, που ενίσχυαν με αυτόν τον τρόπο το οικογενειακό εισόδημα. Επίσης, οι χαμηλότερες απολαβές που δίνονταν στις γυναίκες οδηγούσαν σταδιακά στον αποκλεισμό του ανδρικού δυναμικό. Τα επαγγελματικά σωματεία δεν έμειναν αμέτοχα και στην προσπάθειά τους να προστατεύσουν τα δικαιώματα των καπνεργατών οργάνωσαν τέτοιου μεγέθους απεργίες και κινητοποιήσεις που

The roads of tobacco

TRAVELING ACROSS THE ATLANTIC, brought the Europeans for the first time in contact with tobacco. Around the mid-17th century, it arrived in Greece and it was first cultivated in Xanthi and later on in various places in Macedonia. Yet, it remained somewhat hidden for two more centuries, until the developments that took place in the 19th century brought it to the surface.

Due to the industrial revolution and the improvement of the quality of life for some portions of the population, tobacco gradually became a part of the every-day life of the bourgeois, especially the wealthy, and as a result of those who followed and copied their lifestyle. Demand started rising and so did the competition for quality. It is a period where a specific tobacco variety from Xanthi, the so-called "basmas", begun attracting the market's interest. This variety has small leaves, in contrast to American tobacco varieties, with a very strong aroma. It became a dominant variety and it was presented as one of the top ones around the world. Suddenly, a small and unimportant city of the then Ottoman Empire attracted the interest of colossal companies with a global outreach.

Around the mid-19th century, some European countries, such as England and France, developed strong interest for the creation of a market in Thrace that would support the export of western industrial and colonial products and facilitate the inport of agricultural ones. Gradually, tobacco cultivation led to a financial blooming of Xanthi. The presence of foreign companies, such as Standard, Glen, American Tobacco and more, the vigorous bourgeois class and the forceful workforce made a mixture that transformed Xanthi into an important and developing commercial center. The climate and the soil of the areas in Eastern Macedonia and Thrace benefited tobacco

κατέληξαν σε γενική σύρραξη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι απεργιακές κινητοποιήσεις από το 1925 ως το 1936.

Το 1934, ο αριθμός των καπνεργατών της Ξάνθης ανερχόταν στους 5.000. Η παρουσία τους πλέον έγινε αισθητή και στα κοινωνικά τεκταινόμενα της πόλης. Καθοριστικός παράγοντας υπήρξε η ανταλλαγή πληθυσμών που επέβαλε η Συνθήκη της Λοζάνης. Το εργατικό δυναμικό που κατέφθανε ήταν φθηνότερο, και μάλιστα συχνά καταρτισμένο στις καπνικές εργασίες. Τα καπνά αποδείχθηκαν σωτήρια λέμβος για τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία και τη Θράκη, καθώς προσέφεραν άμεση επαγγελματική αποκατάσταση. Για τους πρόσφυγες, η καλλιέργεια του καπνού υπήρξε οικογενειακή υπόθεση, μια και συμμετείχαν όλα τα μέλη της οικογένειας.

Όμως, το κραχ του 1929, που έπληξε την παγκόσμια οικονομία, διέκοψε και την ανοδική πορεία του καπνού. Ο μεγαλύτερος όγκος καπνικής εξαγωγής αφορούσε σε εταιρείες του εξωτερικού. Η ζήτησή του μειώθηκε δραστικά, με αποτέλεσμα οι καπνέμποροι να οδηγηθούν σε αδιέξοδο. Αρκετές καπναποθήκες έκλεισαν οριστικά. Η κατάσταση επιδεινώθηκε με την έλευση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Μετά τον πόλεμο, η καλλιέργεια συνεχίστηκε, όμως τα χρυσά χρόνια είχαν παρέλθει. Εν τέλει, η επικράτηση στον χώρο πολυεθνικών εταιρειών οδήγησε τις ελληνικές εταιρείες σε οικονομικό μαρασμό.

Εκτός από τη μειωμένη ζήτηση, σε σχέση με τις ανθηρές προπολεμικές εποχές, οι καπνοκαλλιεργητές είχαν να αντιμετωπίσουν, μέχρι και το 1963, δυσκολίες στην εμπορευματοποίηση των καπνών τους. Οι έμποροι ασκούσαν αποκλειστικό έλεγχο στις τιμές, εφαρμόζοντας μια τρομερά κερδοφόρα για τους ίδιους τακτική. Προτού αρχίσει η διαδικασία πώλησης, οι σοδειές βαθμολογούνταν από αντιπροσώπους των εμπόρων, ενώ σε επόμενο στάδιο έρχονταν οι ίδιοι οι έμποροι αγοράζοντας μικρές ποσότητες από λίγους παραγωγούς, ξεκινώντας με χαμηλές τιμές, όπως για παράδειγμα 50 δραχμές το κιλό. Στη συνέχεια εξαφανίζονταν για κάποιες ημέρες, περιμένοντας η τιμή να πέσει. Όπως ήταν φυσικό, οι τιμές κατρακυλούσαν, με αποτέλεσμα οι καλλιεργητές να παρακαλούν τους εμπόρους να αγοράσουν τα καπνά τους και, εν τέλει, να πωλούν την παραγωγή τους ακόμη και 30 δραχμές το κιλό.

Η κατάσταση αυτή φάνηκε να αλλάζει το 1964, όταν ο υπουργός Γεωργίας, Αλέξανδρος Μπαλτατζής, επαναπροσδιόρισε τον ρόλο του Εθνικού Οργανισμού Καπνού (ΕΟΚ), καθιστώντας τον πολύ πιο ενεργό στο καπνεμπόριο. Ο ΕΟΚ ουσιαστικά εξασφάλιζε μια τιμή ασφαλείας για τους καλλιεργητές, παρέχοντάς τους τη διαβεβαίωση ότι, αν δεν κατάφερναν να πουλήσουν τα καπνά τους παραπάνω από την τιμή ασφαλείας, για παράδειγμα 50 δραχμές ανά κιλό, θα αγόραζε ο ίδιος ο οργανισμός την παραγωγή τους. Αυτή η πρακτική ανάγκασε τους εμπόρους να αγοράζουν τα καπνά από μια ελάχιστη καθορισμένη τιμή και πάνω.

Τελικά, ούτε η νέα κατάσταση κράτησε για πολύ, καθώς ήδη από το 1966 οι τιμές άρχισαν να ξαναπέφτουν, ενώ το δικτατορικό καθεστώς επέβαλε περιορισμούς στους καπνοκαλλιεργητές, που έκαναν και πάλι την κατάσταση αρκετά δύσκολη. Στις ημέρες μας, η καπνοπαραγωγή συνεχίζεται στην ευρύτερη περιοχή, έχοντας αφήσει όμως πίσω τις ένδοξες εποχές κατά τις οποίες ο καπνός της Ξάνθης αρωμάτιζε όλη την υφήλιο και αποτελούσε την κινητήρια οικονομική δύναμη της περιοχής.

Αλέξανδρος Μπαλτατζής: Ο εδραιωτής του συνεταιρισμού

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ που αναμόρφωσαν το ελληνικό αγροτικό κίνημα, ο Αλέξανδρος Μπαλτατζής γεννήθηκε στην Κουταΐδα του Καυκάσου στις 29 Απριλίου 1904. Ο Μπαλτατζής ήταν γόνος οικογένειας από τον Πόντο που κρατούσε ρίζες από την Αργυρούπολη και την Τραπεζούντα. Ο πατέρας του, Θεόδωρος Μπαλτατζής, μόλις ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Γυμνάσιο Αργυρούπολης, μετοίκησε στο Σοχούμι της Γεωργίας, όπου διακρίθηκε ως εργολάβος, ενώ ανέλαβε και καθήκοντα προέδρου κοινότητας της ελληνικής παροικίας. Η επαγγελματική του δραστηριότητα τον ανέδειξε στους οικονομικά ισχυρούς Έλληνες της πόλης. Είχε μάλιστα στην ιδιοκτησία του και το περίφημο ξενοδοχείο «Σαν Ρέμο». Η οικογένεια Μπαλτατζή έμεινε στο Σοχούμι για περίπου δύο δεκαετίες. Μετά τη Ρωσική Επανάσταση του 1917, ο Αλέξανδρος Μπαλτατζής κατέφυγε με τους γονείς του στην Κωνσταντινούπολη το 1920 και έπειτα στο Νεοχώρι, κοντά στη Σταυρούπολη της Ξάνθης, το 1922.

Όντας πλέον 18 χρονών, μετακόμισε στην Αθήνα και ξεκίνησε να φοιτά στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σύντομα, εντάχθηκε στη νεολαία της Δημοκρατικής Ένωσης, του κόμματος του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, έχοντας ευαισθητοποιηθεί από τις πολιτικές ιδέες του τελευταίου, ιδίως στο αγροτικό ζήτημα.

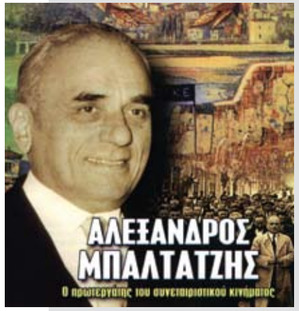

Το 1926, ο Παπαναστασίου διορίστηκε υπουργός Γεωργίας της κυβέρνησης Ζαΐμη, ενώ υφυπουργός του έγινε ο βουλευτής Ροδόπης Αναστάσιος Μπακάλπασης. Ταυτόχρονα, ο Αλέξανδρος Μπαλτατζής διορίστηκε στην Εθνική Τράπεζα, αλλά εν τέλει τοποθετήθηκε με απόσπαση στο πολιτικό γραφείο του υφυπουργού, όπου ανέπτυξε έντονη πολιτική δράση. Αρκετά σύντομα όμως εγκατέλειψε το γραφείο του υφυπουργού και, 25 ετών πλέον, επέστρεψε στο Νεοχώρι και ίδρυσε τον πρώτο αγροτικό συνεταιρισμό, την «Αναγέννηση». Δεν σταμάτησε εκεί, αλλά συνέχισε να ιδρύει κι άλλους συνεταιρισμούς στα γύρω χωριά, όπως τη «Σωτηρία» στα Κομνηνά, την «Αλήθεια» στη Σταυρούπολη και άλλα.

Το 1930 τον βρίσκει πρόεδρο της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Ξάνθης να προβαίνει σε ενέργειες που άλλαξαν ριζικά το τοπίο, όπως η ίδρυση συνεταιριστικής τράπεζας και πρακτορείων. Το 1932 έθεσε υποψηφιότητα με το Αγροτικό και Εργατικό Κόμμα του Παπαναστασίου, αλλά δεν εξελέγη για ελάχιστες ψήφους, ενώ το 1935 ανέλαβε πρώτος πρόεδρος της νεοϊδρυθείσας ΠΑΣΕΓΕΣ.

Το 1950, ο Μπαλτατζής δέχτηκε πρόταση συνεργασίας από τον Τσαλδάρη, ο οποίος είχε αντιληφθεί τη δυναμική του. Ο Μπαλτατζής την απέρριψε και προχώρησε στην ίδρυση του κόμματος Συναγερμός Αγροτών και Εργαζομένων. Στις εκλογές του 1951 κέρδισε μόνο μία έδρα, ενώ στις αμέσως επόμενες καμία. Παρά την αποτυχία του, δεν πτοήθηκε και συνέχισε την πολιτική του δράση, ιδρύοντας πολλούς συνεταιρισμούς κυρίως στην περιοχή της Μακεδονίας.

Οι χαμηλές τιμές του καπνού τη συγκεκριμένη περίοδο στην αγορά οδήγησαν στη δημιουργία διακομματικής επιτροπής, με τον Αναστάσιο Μπακάλπαση στον ρόλο του προέδρου και τον Κωνσταντίνο Καραμανλή σε εκείνον του αντιπροέδρου. Ήταν η στιγμή που ο Μπαλτατζής πήρε την πρωτοβουλία ίδρυσης της ΣΕΚΕ (Συνεταιριστική Ένωσις Καπνοπαραγωγών Ελλάδος). Ταυτόχρονα ίδρυσε τον θεσμό υποτροφιών της ΣΕΚΕ, σημαντική πρωτοπορία για την εποχή, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο στους άριστους μαθητές των αγροτικών περιοχών σπουδές σε άλλες πόλεις.

Το 1956 ίδρυσε νέο κόμμα, το Αγροτικό και Εργατικό Κόμμα, κάνοντας δυναμική επανεμφάνιση στην πολιτική σκηνή, καθώς κέρδισε επτά έδρες στις εκλογές του ίδιου έτους. Το 1958 συμμετείχε στον συνασπισμό Προοδευτική Αγροτική Δημοκρατική Ένωση, κερδίζοντας έξι έδρες, ενώ το 1961 ουσιαστικά έδρασε ως πρωτεργάτης στη δημιουργία της Ένωσης Κέντρου, από την οποία απορροφήθηκε τελικά και το κόμμα του. Το 1964 τον βρήκε υπουργό Γεωργίας.

Αγωνίστηκε κατά της χούντας των συνταγματαρχών, όντας πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής της Ένωσης Κέντρου μετά τον θάνατο του Γεωργίου Παπανδρέου, ενώ το στρατιωτικό καθεστώς τον παρακολουθούσε στενά. Ο Μπαλτατζής οργάνωσε το μνημόσυνο του Παπανδρέου και οι δηλώσεις του μεταδίδονταν συχνά από το BBC και την Deutsche Welle.

Τα μεταπολιτευτικά χρόνια τον βρήκαν και πάλι βουλευτή της Ένωσης Κέντρου - Νέες Δυνάμεις. Εκείνη την περίοδο ανέλαβε ένα αναπτυξιακό και εκσυγχρονιστικό έργο για τον Νομό Ξάνθης, ενώ ίδρυσε μια σειρά από συνεταιριστικά εργοστάσια και εταιρείες: ΣΕΒΑΘ, ΣΕΚΑΠ, ΡΟΔΟΠΗ, ΝΕΣΤΟΣ, ΕΛΒΙΖ. Στα προδικτατορικά χρόνια είχε ιδρύσει τις ΣΠΕ, ΣΠΕΚΑ και ΣΕΚΟΒΕ. Το 1977 ίδρυσε ξανά το Αγροτικό και Εργατικό Κόμμα, ενώ το 1985 συνεργάστηκε τελικά με τη Νέα Δημοκρατία, με την οποία εξελέγη και πάλι βουλευτής της Ξάνθης.

Ο Αλέξανδρος Μπαλτατζής απεβίωσε στις 29 Ιουλίου 1987 στην Αθήνα. Το ελληνικό κράτος, θέλοντας να τιμήσει την πολυετή προσφορά του στην πολιτική ζωή, έδωσε το όνομά του στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, ενώ στο Νεοχώρι Σταυρούπολης του Νομού Ξάνθης εγκαινιάστηκε το Μουσείο «Αλέξανδρος Μπαλτατζής». Η σημαντική παρακαταθήκη του είναι εμφανής όχι μόνο στη Θράκη, αλλά σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Από την επίσημη επίσκεψη του Αλέξανδρου Μπαλτατζή στην Αγροτική Τράπεζα και την ομιλία του στο προσωπικό. Αριστερά, διακρίνεται ο διοικητής της Αγροτικής, Αδαμάντιος Πεπελάσης.

Καπναποθήκες

Είναι φυσικό η περιοχή με τις καπναποθήκες να έχει συνδεθεί άμεσα με την οικονομική άνθηση της Ξάνθης. Έχει διασωθεί ως πολεοδομικός ιστός σε ικανοποιητικό επίπεδο, ενώ αποτελεί ένα από τα καλύτερα σύνολα-δείγματα της ελληνικής βιομηχανικής αρχιτεκτονικής. Οι καπναποθήκες δημιουργήθηκαν στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, όταν η συγκεκριμένη περιοχή, νοτιοανατολικά της Παλιάς Πόλης, ήταν ακόμα κάμπος. Αποτέλεσαν ιδιαίτερη συνοικία, που διαχωρίστηκε πλήρως από την κεντρική εμπορική περιοχή της Ξάνθης, αλλά και από την περιοχή στην οποία κατοικούσε η αστική τάξη.

Η περιοχή των καπναποθηκών βρισκόταν σε κοντινή απόσταση από υπεραστικούς άξονες, οδικούς και σιδηροδρομικούς, σε χαμηλό όμως υψόμετρο, που συχνά πλημμύριζε κι έτσι ήταν ακατάλληλη για τη δημιουργία κατοικιών. Η σύσταση του εδάφους, όμως, ευνοούσε τη δημιουργία ημιυπόγειων χώρων, που ήταν απαραίτητοι για τη λειτουργία των καπναποθηκών.

Οι πρώτες καπναποθήκες έκαναν την εμφάνισή τους μετά το 1860. Ήταν μονώροφες και ανεγέρθηκαν με παραδοσιακές μεθόδους και υλικά, ενώ είναι ευδιάκριτα ντόπια μορφολογικά στοιχεία σε συνδυασμό, κάποιες φορές, με νεοκλασικά μοτίβα. Έχουν έναν απλό όγκο, ορθογωνικό, με επίπεδες όψεις που είναι διάτρητες από ανοίγματα σε σειρά, ενώ επικαλύπτονται από τετράριχτες στέγες.

Προς το τέλος όμως του 19ου αιώνα άρχισαν να χτίζονται πολύ μεγαλύτερες καπναποθήκες, που είχαν αρκετά όμοια χαρακτηριστικά: συμμετρία στην όψη και την κάτοψη, ιδιαίτερα τονισμένη κεντρική είσοδο, κυριαρχία της πρόσοψης, αυστηρό γεωμετρικό περίγραμμα, μεγάλο ύψος και ένα στηθαίο το οποίο κρύβει την απόληξη της δίριχτης στέγης, που σχηματίζει ημικυκλικά ή τριγωνικά αετώματα.

Καπναποθήκες των αρχών του 20ού αιώνα, όπως διατηρούνται σήμερα.

Tobacco warehouses of the early 20th century, as they are preserved nowadays.

production in small cities of these regions, thus having a significant impact. Merchants started arriving, who desired to participate in the economic boom, contributing in this way in the creation of a distinctive urban picture. The economic prosperity contributed also to the concentration of a huge workforce. The latter, due to the harsh working conditions of the period, gradually begun creating unions and being politically active. Typical examples are the strikes of the period 1925-1936. In 1934, tobacco laborers in Xanthi numbered 5,000, a number facilitated by the Treaty of Lausanne that enforced the population exchange.

The financial crisis of 1929 changed everything. Since the biggest tobacco portions were bought by foreign companies, after 1929 demand was substantially decreased. Several tobacco industries stopped their operations. The Second World War made things even worse. After the war, there were some improvements, yet not longstanding. Apart from low demand, farmers also had to face cruel methods by the merchants that made the whole process harder. Things slightly improved during the 1960s, only to worsen again under the military regime that followed. Nowadays, tobacco production still continues in the broader region, however the golden era is long gone.

Tobacco warehouses

The area hosting the tobacco warehouses is connected to the financially booming of Xanthi. Its urban network has been sufficiently preserved, while it is one of the best samples of the Greek industrial architecture. The tobacco warehouses were constructed towards the end of the 19th century and the beginnings of the 20th, when the specific area, southeast of the Old Town, was still a valley. They formed a distinct area that was fully segmented by the central commercial area of Xanthi as well as the area that was inhabited by the bourgeois class. This area was at a close proximity with intercity routes, road and railway.

The first ones appeared after 1860 and they were simply built, with local material, one-floor, and with some neoclassical motives. Towards though the end of the 19th century, bigger tobacco warehouses began making their appearance with some very common to each other features.

Η πόλη της Ξάνθης

THE CITY OF XANTHI

Η Αρχόντισσα της Θράκης

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ και μετά, η Ξάνθη άρχισε να διαμορφώνει σταδιακά το σύγχρονο πρόσωπό της. Έγιναν συνεχείς προσπάθειες εκβιομηχάνισης, που οδήγησαν σε μια παραγωγική βάση, εγκαταστάθηκαν τμήματα του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και θεσμοθετήθηκαν αρκετά μέτρα οργάνωσης και ανάπτυξης. Η Ξάνθη μεταμορφώθηκε στο οικονομικό και διοικητικό κέντρο που βασίζεται στην πλούσια αγροτική παραγωγή και προσβλέπει στο μέλλον, στην ανάπτυξη και την παροχή υπηρεσιών.

Το 1997, με το νομοθετικό σχέδιο «Καποδίστριας», ο Νομός Ξάνθης διαιρέθηκε στους Δήμους Ξάνθης, Σταυρούπολης, Αβδήρων, Βιστωνίδος, Μύκης και Τοπείρου. Σήμερα, μετά την ψήφιση, το 2010, του νόμου «Καλλικράτης», ο Δήμος Ξάνθης με έδρα την πόλη της Ξάνθης απαρτίζεται από τους Δήμους Ξάνθης και Σταυρούπολης. Ο Δήμος Ξάνθης λοιπόν συγκροτεί μαζί με τον Δήμο Αβδήρων, Τοπείρου και Μύκης την Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης, δηλαδή τον Νομό Ξάνθης. Διοικητικά υπάγεται στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, που δημιουργήθηκε το 1986, η οποία καλύπτει το βορειοανατολικότερο άκρο της Ελλάδας, δηλαδή το ανατολικό τμήμα της Μακεδονίας και ολόκληρη τη Θράκη.

Η Ξάνθη συνδυάζει τέτοια ποικιλία χαρακτηριστικών, που δίκαια έχει λάβει τους χαρακτηρισμούς «αρχόντισσα της Θράκης» και «πόλη με τα χίλια χρώματα».

Ο Δήμος Ξάνθης, όμως, είναι πολλά παραπάνω από την ομώνυμη πρωτεύουσά του. Έχοντας ενσωματώσει πλέον και τον πρώην Δήμο Σταυρούπολης, έχει να αναδείξει τόσες διαφορετικές ομορφιές που σπάνια συναντά κανείς σε έναν μόνο τόπο. Συνδυάζει βουνό και θάλασσα, ποτάμια και δάση, αγροτική και αστική ιστορία, αρχιτεκτονικές ποικιλότητες και μια ακμάζουσα πολυπολιτισμικότητα.

Η Παλιά Πόλη της Ξάνθης: Ένα υπαίθριο μουσείο

Η πόλη της Ξάνθης αποτελεί πλέον ένα από τα λίγα εναπομείναντα παραδείγματα αρχιτεκτονικής συνύπαρξης παλιού και νέου στην Ελλάδα. Στολίδι της Ξάνθης και σημάδι του παλιού στοιχείου στην αρχιτεκτονική είναι η Παλιά Πόλη, χτισμένη αμφιθεατρικά στους πρόποδες της Ροδόπης, ένα βήμα πιο χαμηλά από τα υπολείμματα του τείχους της Ακρόπολης της βυζαντινής πόλης Ξάνθεια. Η Παλιά Πόλη, με μια ολότελα δική της προσωπικότητα, έχει να προσφέρει στους επισκέπτες μια ποικιλομορφία: ιδιόμορφη ρυμοτομία και ξεχωριστή αρχιτεκτονική σπιτιών, καμπαναριά εκκλησιών και μιναρέδες τζαμιών.

Η αστική τάξη της Ξάνθης ανέπτυξε ισχυρές σχέσεις με σημαντικές μητροπόλεις στην κεντρική και την ανατολική Ευρώπη (Βουδαπέστη, Κωνσταντινού-

Αριστερά. Χαρακτηριστικό οίκημα στην παλιά Ξάνθη.

Left. Typical house of the old Xanthi.

Λεπτομέρεια ανακλινόμενου παραθύρου με γείσωμα.

Detail of a swing window with cornice.

The Lady of Thrace

AFTER THE POST-JUNTA PERIOD, Xanthi gradually begun to shape its modern features: constant industrialization efforts, foundation of departments of the Democritus University of Thrace and several organizational and development measures. Xanthi is transformed into an economic and administrative center based on its rich agricultural production and looks to the future, to development and the provision of services.

After two laws ("Kapodistrias" and "Kallikratis"), the Municipality of Xanthi nowadays, having as its seat the city of Xanthi, constitutes together with the Municipalities of Avdira, Topeiros and Myki the Regional Unity of Xanthi.

Xanthi combines such a variety of features that has rightly been named "Lady of Thrace" and "The City of Thousand Colors". The Municipality of Xanthi, however, is much more than its homonymous capital. Having incorporated the Municipality of Stavroupolis, brings out so many different beauties that can be rarely found in one place. It combines mountain and sea, rivers and forests, rural and urban history, architectural varieties and a thriving multiculturalism.

The Old Town: An outdoor museum

The city of Xanthi is one of the few remaining examples of architectural coexistence between old and new in Greece. The jewel of Xanthi, a remnant of the old architectural motives and styles, is the Old Town, built amphitheatrically at the foot of Rhodope Mountain range, somewhat lower from the Acropolis remnants of the Byzantine city Xantheia. The Old Town offers visitors a variety of features: mosques minarets, peculiar town-planning and distinct architectural elements.

Xanthi's bourgeois class developed strong ties with important

πολη, Οδησσό, Τεργέστη, Βιένη), λόγω εμπορικών δραστηριοτήτων. Αυτές οι επαφές είχαν αντίκτυπο στην αρχιτεκτονική διάπλαση της Ξάνθης, καθώς από αυτές τις πόλεις οι Ξανθιώτες άντλησαν αισθητικά πρότυπα που αποτυπώθηκαν στα κτίρια. Εμφανής είναι η επίδραση προς τα τέλη του 19ου αιώνα από την κεντρική Ευρώπη στην αρχιτεκτονική της Ξάνθης, ιδίως στο σύνολο των δημόσιων κτιρίων, αλλά και στην πλειονότητα των σπιτιών των αστών. Έντονη είναι ιδιαίτερα η επίδραση της ιταλικής αρχιτεκτονικής, με μίμηση στοιχείων που φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκαν και στις καπναποθήκες.

Τα περισσότερα κτίρια είναι μεταγενέστερα των δύο σεισμών του 1829 που κατέστρεψαν το μεγαλύτερο κομμάτι της Ξάνθης. Η μεγάλη οικοδομική άνθηση της πόλης λαμβάνει χώρα το 1870, γεγονός που οφείλεται στον σεισμό του ίδιου έτους, ο οποίος κατέστρεψε τη Γενισέα, με αποτέλεσμα να μεταφερθεί το διοικητικό κέντρο της περιοχής στην πόλη της Ξάνθης.

Στην οικοδομική άνθηση της πόλης συνέβαλαν κι άλλοι παράγοντες, όπως το ότι η Ξάνθη μετατράπηκε την περίοδο 1870-1910 σε πόλο έλξης μαστόρων από Ήπειρο και δυτική Μακεδονία. Σε αυτό το φαινόμενο συνετέλεσαν από κοινού η ανάπτυξη του καπνεμπορίου της περιοχής την ίδια περίοδο και η ολοκλήρωση το 1891 της σιδηροδρομικής σύνδεσης Κωνσταντινούπολης-Θεσσαλονίκης. Ιδιαίτερα έντονη είναι η μετανάστευση των Ηπειρωτών, που καταφτάνουν στην περιοχή λόγω της οικονομικής προόδου. Αυτή την περίοδο χτίστηκαν τα αρχοντικά σπίτια των καπνεμπόρων, όπως και σχολικά κτίρια και χάνια εντός του εμπορικού κέντρου της πόλης. Μαζί με αυτά τα κτίσματα, η αρχιτεκτονική της Ξάνθης απέκτησε την ποικιλομορφία της, με αρχοντικά αστών μουσουλμάνων, τζαμιά, εκκλησίες και παρεκκλήσια, καθώς και με επιβλητικές καπναποθήκες.

Οι καταγόμενοι από τα λαϊκά στρώματα μάστορες από διάφορους τόπους της Ελλάδας και της Ευρώπης εναρμόνισαν τις παραδοσιακές κατοικίες με τα νεοκλασικά αρχοντικά. Οι Ξανθιώτες καπνέμποροι καθόρισαν με την εξωστρέφειά τους την κοινωνική ζωή της πόλης, καθώς επηρεάζονταν στα ταξίδια τους από τις ευρωπαϊκές τάσεις και τις υιοθετούσαν. Η αρχιτεκτονική προφανώς δεν αποτέλεσε εξαίρεση. Οι κατοικίες της περιόδου διαθέτουν αρκετά και μεγάλα παράθυρα, ακόμα και στον ισόγειο χώρο, ενώ κοσμούνται από έπιπλα και τοιχογραφίες, αντιγράφοντας τις ευρωπαϊκές μεγαλοαστικές κατοικίες. Πλάι όμως στα μεγαλόπρεπα νεοκλασικά, ορθώνονταν σε πλήρη εναρμόνιση τα παραδοσιακά οικήματα. Στο σύνολό τους δημιουργήθηκαν με βασικό κριτήριο τη λειτουργικότητα. Καθένα από αυτά, όμως, ήταν μοναδικό και απόλυτα συνδεδεμένο με το περιβάλλον, μια και χρησιμοποιούνταν ντόπια υλικά για την κατασκευή τους (ξύλο και πέτρα), όπως πρόσταζε η παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

Με το πέρασμα του χρόνου, η Ξάνθη μεταμορφώθηκε σε ένα δομημένο περιβάλλον το οποίο χαρακτήριζαν η ποικιλία, η συνύπαρξη

Αριστερά. Γραφικό στενό στην Παλιά Πόλη. Δεξιά. Μεσοαστική κατοικία στην οδό Σταλίου, στην Παλιά Πόλη.

Left. Traditional pass at the Old Town. Right. Middle-class residence on Staliou str., at the Old Town.

ανάμεσα σε στοιχεία λαϊκής αρχιτεκτονικής από τη Μακεδονία, πρότυπα από τη Θράκη, οθωμανικά στιλ και διακοσμήσεις επηρεασμένες από τη δυτική Ευρώπη. Αυτή η ιδιαίτερη ποικιλομορφία είναι περιτριγυρισμένη από μουσουλμανικά οικήματα και μιναρέδες.

Τα παραδοσιακά οικήματα της Ξάνθης κατασκευάζονταν έτσι, ώστε το ισόγειο να ακολουθεί τη φορά του δρόμου, με αποτέλεσμα τα πέτρινα ψηλά ισόγεια στην πρόσοψή τους να αποκτήσουν σχήμα ακανόνιστο, που ερχόταν σε αντίθεση με τον όροφο, ο οποίος είχε τετραγωνιστεί με ξύλινες προεξοχές, τα «σαχνισιά». Τα τελευταία διέθεταν πολλά παράθυρα, εξασφάλιζαν άπλετη θέα προς τον δρόμο, ενώ η προεξοχή τους εμπόδιζε τα αδιάκριτα βλέμματα.

Το σαχνισί το συναντάμε συχνά ως αρχιτεκτονικό στοιχείο στη βυζαντινή περίοδο. Γνώρισε εκτενέστατη διάδοση στην οθωμανική περίοδο, πιθανότατα για κοινωνικούς λόγους. Ο κοινωνικός αποκλεισμός της γυναίκας και τα οθωμανικά ήθη την υποχρέωναν να αναζητά την ψυχαγωγία και την κοινωνική ζωή σε ό,τι συνέβαινε στον δρόμο και στη γειτονιά. Το σαχνισί λοιπόν, που αποτελούσε ουσιαστικά ένα είδος καλυμμένου μπαλκονιού, προσέφερε άπλετη θέα και έδινε στη νοικοκυρά και τη λοιπή οικογένεια τη δυνατότητα να περνούν ευχάριστες ώρες στον συγκεκριμένο χώρο. Αντίθετα, στο ισόγειο, τα λιγοστά παράθυρα ήταν σαφώς μικρότερα, με καφασωτά καλύμματα, για να προστατεύουν τον ιδιωτικό βίο. Χαρακτηριστική ήταν η έλλειψη καφασωτών στα παράθυρα στις χριστιανικές γειτονιές (μαχαλάδες).

Όσον αφορά στην πολεοδόμηση, σχεδόν τα περισσότερα δημόσια κτίρια, όπως και η πλειονότητα των μεγάλων αστικών οικημάτων, ήταν χτισμένα γύρω από τον άξονα στον οποίο εκτεινόταν το εμπορικό και διοικητικό κέντρο της πόλης. Ο συγκεκριμένος άξονας όριζε τη μητρόπολη και την πλατεία που φιλοξενούσε το παζάρι (κεντρική πλατεία). Το πολεοδομικό δίκτυο σε αυτή την περιοχή διαμορφωνόταν από μικρά οικοδομικά τετράγωνα, που διέθεταν δρόμους με εκτενές πλάτος για τα δεδομένα της εποχής. Σε πλήρη αντίθεση, οι τριγύρω περιοχές, τόποι κατοικίας χαμηλών εισοδημάτων (καπνεργάτες), χαρακτηρίζονταν συνήθως από μεγάλα οικοδομικά τετράγωνα με αδιέξοδους δρόμους εντός τους και στενά σοκάκια. Η νότια πλευρά της πόλης έδωσε χώρο στη βιοτεχνική παραγωγή, μια περιοχή που διαχωριζόταν σαφώς από την

metropolises of Central and Eastern Europe, thus copying architectural and aesthetic types into their houses in Xanthi. During the late 19th century, the architectural impact of Central Europe is quite apparent.

Following the two earthquakes in 1829 that destroyed Xanthi to the ground, a construction flourishing took place after 1870, thus attracting builders from Epirus and Western Macedonia. These men, as well as builders from more places throughout Greece and Europe, were the ones who created a harmonious combination between traditional houses and neoclassical mansions. The latter include sizable windows, even in the ground floor, while they were adorned with European-style furniture and wall-paintings. Alongside the grandiose tobacco-traders mansions lie the traditional houses that were all created based on functionality, yet each and every one of them is unique and in perfect connection to its surroundings.

Concerning its town-planning, most government buildings, as well as the majority of the sizable bourgeois houses, were located around the axis that hosted the commercial and administrative center of the city. The south part of the city became the industrial area, clearly segmented from the rest of the city.

Apart from a segmentation in terms of classes, concerning the town-planning, an ethnical-religious one can also be discerned. The districts were divided according to ethnicity and religion: Muslim and Greek districts, as well as one Bulgarian. Around the central area, where the financially upper classes lived, the tobacco laborers -local people, Muslims or Christians- found a home. Muslim houses were simple and small, with a yard separating the house from the public areas with a big wall. The Greek-Christian houses were also small with private backyards, one or two floored, mainly located in the densely populated area of Xanthi.

In 1976, the State decided by law that the Old Town of Xanthi needs to be preserved. From 1984 onwards, 79 buildings have been deemed preservable, yet the high preservation costs and the desire for more comforts, offered by building-flats, have made many of the Old Town inhabitants move into the new city. Old houses are mainly rented to Pomaks arriving from the broader region to find work.

Nowadays, the Old Town remains a unique feature of cultural heritage. It is a magnet for visitors and friends of tradition. Due to its rear diversity and history, it also hosts numerous cultural happenings, providing in this way financial and social benefits to the local society.

υπόλοιπη πόλη. Καπνομάγαζα και καπναποθήκες βρίσκονταν στο σύνολό τους στον συγκεκριμένο χώρο.

Εκτός βέβαια από έναν ταξικό διαχωρισμό στη δόμηση της πόλης, μπορούμε να διακρίνουμε και έναν εθνολογικό-θρησκευτικό. Οι συνοικίες είχαν διαχωριστεί βάσει εθνότητας-θρησκεύματος – μουσουλμανικές και ελληνικές, καθώς και μία βουλγαρική. Γύρω από την κεντρική περιοχή όπου κατοικούσαν οι αστοί, διέμεναν οι καπνεργάτες, ντόπιοι Ξανθιώτες, μουσουλμάνοι ή χριστιανοί, στις συνοικίες Αχρινάν Μαλέσι, Καβακίου, Σαμακοβίου και Ακάθιστου Ύμνου. Οι μουσουλμανικές κατοικίες ήταν απλές και μικρές, με την αυλή να απομονώνεται από τον δημόσιο χώρο με ψηλό τοίχο, ώστε να εμποδίζει την οπτική επαφή. Οι ελληνικές-χριστιανικές κατοικίες ήταν και αυτές μικρές, με ιδιωτικές αυλές, μονώροφες ή διώροφες, σε συνεχές σύστημα δόμησης, τοποθετημένες κατά κύριο λόγο στην πυκνοκατοικημένη περιοχή της Ξάνθης. Συχνά, περισσότερες από μία οικογένειες καπνεργατών διέμεναν σε ευρύχωρες κατοικίες.

Είναι εμφανές από τα παραπάνω ότι στα τέλη του 19ου αιώνα η Ξάνθη ήταν οργανωμένη στη βάση εθνολογικών-θρησκευτικών και ταξικών διαχωρισμών, παρουσιάζοντας αντίστοιχες διαφοροποιήσεις στο πολεοδομικό της δίκτυο. Επομένως, οι οικονομικές και κοινωνικές διαφορές εκφράστηκαν στο δομημένο περιβάλλον και αποτυπώθηκαν στα κτίρια και στην πολεοδομική οργάνωση των συνοικιών.

Ερευνώντας τον πυρήνα των συνοικιών, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι γενικώς το βασικό συνθετικό χαρακτηριστικό στην οργάνωση των παραδοσιακών οικισμών ήταν η γειτονιά. Θα μπορούσαμε να την ορίσουμε ως την οργανωμένη χωρική ενότητα, εντός της οποίας γίνεται η καθημερινή ανθρώπινη επαφή και ξεδιπλώνονται οι σχέσεις. Η γειτονιά υπήρξε πάντοτε ο εκφραστής συγκεκριμένων

κοινωνικοοικονομικών δομών και διαχωρισμών του πληθυσμού και, συνεπώς, μιας ορισμένης αρχιτεκτονικής και πολεοδομικής προσωπικότητας. Στην Παλιά Πόλη της Ξάνθης είναι διάχυτη η αίσθηση της γειτονιάς. Στο σύνολό του, το δομημένο περιβάλλον ευνοεί την κοινωνική επαφή. Στις γειτονιές της Παλιάς Πόλης, σύμφωνα και με την οθωμανική παράδοση, χριστιανοί, Εβραίοι και Πομάκοι διέμεναν στις δικές τους συνοικίες, που συχνά είχαν αναπτυχθεί γύρω από το αντίστοιχο θρησκευτικό κέντρο.

Το δεύτερο βασικότερο συνθετικό στοιχείο του οικισμού είναι το οδικό σύστημα. Το δίκτυο των δρόμων, με την ελικοειδή και δαιδαλώδη πολυμορφία του, με την ποικιλία μεγεθών και αξόνων, λειτουργούσε ως ενοποιητικό στοιχείο στον παραδοσιακό οικισμό. Οι δρόμοι συχνά έμοιαζαν με προεκτάσεις του ιδιωτικού χώρου με τα κατώφλια των σπιτιών και αποτελούσαν σημεία συνάντησης και κοινωνικής συναναστροφής, λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο ως ένα στοιχείο σύνδεσης για τον οικισμό. Αυτός ο κοινός χώρος, η δημοσιά, είχε ιδιαίτερα εμφανή χρήση στις μουσουλμανικές περιοχές, όπου η πλήρης διαφύλαξη και προστασία του ιδιωτικού και του οικογενειακού βίου ήταν κοινωνική και πολιτισμική απαίτηση. Σε τέτοιες συνοικίες, η δημοσιά αποτελούσε τον βασικό και μοναδικό χώρο κοινωνικής συναναστροφής για μεγάλο μέρος της ημέρας. Τα δε στοιχεία που δομούσαν το αστικό δίκτυο, η στενότητα και το άτακτο και ακανόνιστο σχήμα των δρόμων, η πυκνότητα, τα αδιέξοδα, είναι όλα κατάλοιπα αρχιτεκτονικής βυζαντινών και μεσαιωνικών χρόνων.

Το 1976, η Παλιά Πόλη της Ξάνθης κηρύχθηκε διατηρητέα, γεγονός που δεν έφερε μόνο θετικές αντιδράσεις. Η αξία της γης, λόγω της απουσίας οικοδομικών δραστηριοτήτων, παρέμενε σε χαμηλά επίπεδα, ενώ η καλή κατάσταση των περισσότερων κτιρίων είχε δημιουργήσει πολύ καλές συνθήκες για τη διατήρησή τους. Ελάχιστοι ιδιοκτήτες ήταν αυτοί που έκαναν αίτηση για άδεια ώστε να κατασκευάσουν πολυκατοικίες, όσοι όμως το προσπάθησαν βρέθηκαν αντιμέτωποι με δυσκολίες. Το αποτέλεσμα ήταν η αρνητική αντίδραση των κατοίκων και το αίτημά τους για άρση του χαρακτηρισμού της περιοχής ως διατηρητέας. Το υπουργείο Πολιτισμού όμως δεν αναίρεσε την κήρυξη του παραδοσιακού οικισμού ως διατηρητέου, αλλά μείωσε την έκταση της διατηρητέας περιοχής προς το νότιο τμήμα (1977). Από το 1984 μέχρι σήμερα, περίπου 600 κτίρια έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα. Ωστόσο, το υψηλό κόστος που προϋπέθετε η συντήρηση αυτών των κτιρίων, η περίπλοκη ρυμοτομία, καθώς και η τάση για μεγαλύτερη άνεση που εξασφαλίζεται από τα διαμερίσματα πολυκατοικιών έκαναν αρκετούς κατοίκους της Παλιάς Πόλης να μετακομίσουν σταδιακά στη νέα πόλη.

Στις μέρες μας, η Παλιά Πόλη παραμένει μια μοναδική πολιτιστική κληρονομιά, ως ένας από τους εκτενέστερους και καλύτερα διατηρημένους παραδοσιακούς οικισμούς στον ελληνικό χώρο. Είναι ένας ισχυρός πόλος έλξης για επισκέπτες και θιασώτες της παράδοσης. Τέλος, λόγω της σπάνιας πολυμορφίας και ιστορίας της, αποτελεί χώρο φιλοξενίας αρκετών πολιτιστικών δρωμένων, με οικονομικά και κοινωνικά οφέλη στην τοπική κοινωνία.

Το αρχοντικό της οικογένειας Μιχάλογλου, ύστερα από τη συντήρηση και την αποκατάστασή του.

The mansion of Michaloglou family, after its preservation and renovation.

Η Ξάνθη του πολιτισμού

Θρακικές Λαογραφικές Εορτές - Ξανθιώτικο Καρναβάλι

Οι Θρακικές Λαογραφικές Εορτές - Ξανθιώτικο Καρναβάλι, ένας από τους μακροβιότερους θεσμούς της Ξάνθης, ξεκίνησε το 1966 και είναι πλέον ένα φημισμένο καρναβάλι στην Ελλάδα, αλλά και στα Βαλκάνια. Έως τη δεκαετία του 1950, όσες αποκριάτικες διοργανώσεις διεξάγονταν στην Ξάνθη είχαν κατά κύριο λόγο λαογραφικό χαρακτήρα, ενώ πρόβαλλαν έντονα τα στοιχεία της θρακιώτικης παράδοσης. Έπαιρναν μέρος σε αυτές χορευτικά συγκροτήματα και το σύνολο των πολιτιστικών συλλόγων των τριών νομών της Θράκης, καθώς και γειτονικών περιοχών.

Πλέον, κάθε χρόνο την περίοδο του Τριωδίου η Ξάνθη διοργανώνει δεκάδες εκδηλώσεις για όλες τις ηλικίες, με δρώμενα μουσικά, χορευτικά, θεατρικά, εικαστικές εκθέσεις, ομιλίες, βιβλιοπαρουσιάσεις, καθώς και προβολές ταινιών. Τις δύο εβδομάδες των καρναβαλικών εκδηλώσεων, διάσημοι καλλιτέχνες επισκέπτονται την Ξάνθη για συναυλίες. Κύριοι συντελεστές του καρναβαλιού είναι οι πολιτιστικοί σύλλογοι που δημιουργήθηκαν από εθελοντική πρωτοβουλία. Τα έσοδα τους προέρχονται από τη δράση τους καθόλη τη διάρκεια του έτους.

Η τελετή έναρξης των εκδηλώσεων γίνεται τρεις εβδομάδες πριν από τη Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Από τη συγκεκριμένη ημέρα και μετά, λαογραφικές εκδηλώσεις, πραγματοποιούνται στην κεντρική πλατεία και στο δημοτικό αμφιθέατρο, ενώ την Τσικνοπέμπτη φιλοξενούνται εκδηλώσεις, όπως η Βραδιά Παραδοσιακών Γεύσεων, με τους λαογραφικούς συλλόγους της πόλης να προσφέρουν εδέσματα και άλλους από την υπόλοιπη Ελλάδα να πρωτοστατούν στον χορό και στη μουσική. Η κορύφωση των εκδηλώσεων γίνεται το τριήμερο της Καθαράς Δευτέρας. Το βράδυ του Σαββάτου, εκτός από τη συναυλία που διοργανώνεται στην κεντρική πλατεία, διεξάγεται μικρή παρέλαση, με ένα ομοίωμα που φέρει το όνομα «Τζάρος» να προπορεύεται. Την Κυριακή ξεκινά η μεγάλη παρέλαση, με αφετηρία την αρχή της πόλης, η οποία καταλήγει στο Δημοτικό Στάδιο έχοντας διανύσει τρία χιλιόμετρα.

Κάθε χρόνο, ένα διαφορετικό θέμα αποφασίζεται μέσω ψηφοφορίας και οι σύλλογοι δημιουργούν τα αντίστοιχα καρναβαλικά κο-

Xanthi: A cultural city

Thracian Folk Festival - Carnival of Xanthi

The Thracian Folk Festival-Carnival of Xanthi, one of the most long-lived institutions in Xanthi, begun in 1966 and it is a quite famous carnival celebration in Greece and the Balkans. Until the 1950s, all the carnival celebrations in Xanthi mainly had a folklore identity, while the projection of Thracian traditions was quite apparent. Dance groups and cultural associations from all the three administrative districts of Thrace, as well as from neighboring regions, participated.

Nowadays, every year during the Triodion period (pre-Lenten period), numerous events for all age groups are organized, including music, dance and theatrical events, art exhibitions, lectures, book presentations and movies. During the two weeks of the carnival celebrations, famous musicians visit Xanthi for concerts.

The main Carnival agents are private associations. Their funds come from the "Old Town Festival". The latter launched for the first time in 1991 and since then the first week of every September commences with a great celebration taking place at the Old Town of Xanthi. The person who organized the Old Town Festival for the first time was Xanthi's Mayor, Filippos Amoiridis. He thought that the Old Town would be a very attractive locus for such a festival.

Every year, a different theme is decided by vote and the associations create their carnival costumes accordingly. The Carnival finishes with the burning of a dummy called "Tzaros", a custom brought by refugees from Samakov (Eastern Thrace) that is still taking place in the neighborhood of Xanthi bearing the same name

Old Town Festival

Founder of the Old Town Festival was the Mayor Philippos Amirides. His conviction was that the traditional city was a very attractive place for such a project. The main part of the festivities is held at the Mitropoleos Square, bringing together great artists and cultural events in general.

The Old Town Festival was organized for the first time in 1991. Since then, the first week of September each year commences with a big celebration in the Old Town of Xanthi. The venue, the traditional preserved settlement of Xanthi (Old Town), has named this festival. Cultural and carnival groups

(more than 30 in number) set up their kiosks in the streets of the Old Town to offer drinks and food. Revenues collected by the groups from the feasts they organize in their kiosks also finance the organization of the Carnival.

Music Festival «Xanthi: city of dreams»

In addition to other festivals, Xanthi also has more festive institutions. One of the remarkable ones is the music festival "Xanthi: city of dreams" that started in 1995 and was dedicated to the great composer Manos Hatzidakis, who was born in Xanthi. The festival hosts concerts from Greek and Balkan artists, as well as choirs from Greece and abroad.

Youth Festival

The Youth Festival is held towards the end of spring. This institution was first launched in the same year as the Old Town Festival and aims at the school students of Xanthi. Thus, the pupils of Xanthi become at the same time protagonists and audience. Concerts, theatrical performances, artistic and sporting events and a multitude of other events take place during this festival.

στούμια. Το καρναβάλι τελειώνει με την καύση του Τζάρου, ένα έθιμο που έφεραν πρόσφυγες από το Σαμακώβ (ανατολική Θράκη) και διατηρούν οι κάτοικοι του ομώνυμου ξανθιώτικου συνοικισμού, που βρίσκεται στη γέφυρα του ποταμού Κόσυνθου. Το δε όνομα του ομοιώματος οφείλεται στον χαρακτηριστικό ήχο που δημιουργείται κατά την καύση του θάμνου.

Γιορτές Παλιάς Πόλης (Γιορτές Παλιάς Ξάνθης)

Εμπνευστής των Γιορτών της Παλιάς Πόλης υπήρξε ο δήμαρχος Φίλιππος Αμοιρίδης, καθώς κατά την εκτίμησή του η παραδοσιακή πόλη αποτελούσε ελκυστική έδρα για ένα τέτοιο εγχείρημα. Το βασικό κομμάτι των γιορτών διεξάγεται στην πλατεία Μητροπόλεως, συγκεντρώνοντας σπουδαίους καλλιτέχνες και γενικότερα πολιτιστικά δρώμενα.

Η πρώτη διοργάνωσή τους έγινε το 1991 και έκτοτε η πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο ξημερώνει με ένα μεγάλο πανηγύρι στην Παλιά Πόλη της Ξάνθης. Ο χώρος διεξαγωγής τους, ο παραδοσιακός διατηρητέος οικισμός της Ξάνθης (Παλιά Πόλη), ονοματοδότησε αυτές τις γιορτές. Πολιτιστικοί και καρναβαλικοί σύλλογοι (περισσότεροι από 30 στον αριθμό) στήνουν στα σοκάκια της Παλιάς Πόλης τα στέκια τους, ώστε να προσφέρουν ποτό και φαγητό. Τα έσοδα των συλλόγων από τα γλέντια που διοργανώνονται στα στέκια τους χρηματοδοτούν τη δημιουργία κοστουμιών κατά τη διοργάνωση του καρναβαλιού.

Μουσικό Φεστιβάλ «Ξάνθη: Πόλις Ονείρων»

Εκτός από τις Θρακικές Λαογραφικές Εορτές, η Ξάνθη γνωρίζει κι άλλους εορταστικούς θεσμούς. Ένας από τους πλέον αξιόλογους είναι το μουσικό φεστιβάλ «Ξάνθη: Πόλις Ονείρων», που ξεκίνησε το 1995, αφιερωμένο στον μεγάλο μουσικοσυνθέτη Μάνο Χατζιδάκι, ο οποίος γεννήθηκε στην Ξάνθη. Σήμερα, το φεστιβάλ φιλοξενεί συναυλίες από μουσικά σχολεία της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Γιορτές Νεολαίας

Οι Γιορτές Νεολαίας διεξάγονται προς το τέλος της άνοιξης. Ξεκίνησαν παράλληλα με τις Γιορτές Παλιάς Πόλης και πρωταγωνιστές έχουν τους μαθητές, σε συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, εικαστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, και πλήθος άλλων δράσεων.

Ξάνθη: Μια ατέλειωτη εξερεύνηση

Η ΞΑΝΘΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΠΟΛΗ ΜΕ ΒΑΘΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ που δεν έχει αποτυπωθεί μόνο στα βιβλία. Είναι ορατή στα μνημεία της, στα σοκάκια της και στην αδάμαστη φύση που την περιβάλλει. Στην Ξάνθη μπορεί κανείς να θαυμάσει την πολυπολιτισμικότητα που επιβίωσε μέσα στους αιώνες για να φτάσει ανέπαφη στις ημέρες μας: εκκλησίες και μοναστήρια αιώνων που αναδεικνύουν τη μοναστική παράδοση η οποία διατηρήθηκε από τα βυζαντινά χρόνια, μουσουλμανικά τεμένη που πιστοποιούν τη συνύπαρξη των θρησκειών και των παραδόσεων, το εβραϊκό νεκροταφείο που φέρνει στη μνήμη την άλλοτε ακμάζουσα εβραϊκή κοινότητα της πόλης, θύμα του ναζισμού, σύγχρονο θεματικό πάρκο που προσφέρει δραστηριότητες αναψυχής σε παιδιά και ενηλίκους, αθλητικές εγκαταστάσεις, καθώς και μουσεία πάσης φύσεως. Όλα τα παραπάνω καθιερώνουν την πόλη της Ξάνθης ως ένα αστικό τοπίο ατέλειωτης εξερεύνησης.

Ιερά προσκυνήματα - Μνημεία - Οικισμοί - Ιδρύματα - Μουσεία

Ιερά Μονή Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας

Η Ιερά Μονή Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας είναι τοποθετημένη βορειοανατολικά της Ξάνθης, σε υψόμετρο 160 μέτρων. Τη σημερινή της μορφή την απέκτησε με την ανοικοδόμηση που συντελέστηκε γύρω στο 1840, υπ' ευθύνη του μητροπολίτη Ξάνθης Ευγενίου (1831-1848). Τις δαπάνες ανοικοδόμησης κάλυψαν οι κάτοικοι με ἐράνους, καθώς και ντόπιοι καπνέμποροι. Κατά τη διάρκεια της πρώτης βουλγαρικής κατοχής (1913), τα κειμήλιά της αφαιρέθηκαν και μεταφέρθηκαν στη Σόφια. Στις μέρες μας, η μονή είναι ανδρώα και φιλοξενεί το Εκκλησιαστικό Μουσείο της Μητρόπολης Ξάνθης.

Xanthi: An endless exploration

XANTHI IS A CITY OF A LONG HISTORY imprinted in its monuments, its alleys and the surrounding nature. Its multiculturalism has survived through the centuries: churches and monasteries of centuries highlighting the monastic tradition that survived the Byzantine years, Muslim mosques certifying the coexistence of religions and traditions, a Jewish cemetery reminding the once thriving Jewish community, victim of Nazism, a modern theme park offering recreational activities to children and adults, as well as all types of museums. All the above transform the city of Xanthi into an urban landscape of endless exploration.

Religious monuments - Monuments - Settlements - Foundations - Museums

Monastery of Panagia Archangeliotissa

The Monastery of Panagia Archangeliotissa is located northeast of Xanthi, 160 meters above sea level. Its present form came from the reconstruction that took place around 1840, under the responsibility of metropolitan Bishop of Xanthi Eugenios (1831-1848). Expenditure on reconstruction was covered by locals, as well as local tobacco merchants. During the first Bulgarian Occupation (1913), its relics were removed and taken Sofia. Nowadays, the Monastery is for men and it hosts the Ecclesiastical Museum of the Metropolis of Xanthi.

Δεξιά. Το καθολικό της Ι. Μ. της Αρχαγγελιώτισσας.

Right. The Catholicon of the monastery of Panagia Archangeliotissa.

Η Ιερά Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών

Η Ιερά Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών είναι τοποθετημένη βορειοδυτικά της πόλης, σε υψόμετρο περίπου 150 μέτρων. Δεν έχουν διασωθεί πηγές σχετικά με την ιστορική πορεία της, με αποτέλεσμα να μη γνωρίζουμε πολλά για την ιστορία της. Φαίνεται πάντως ότι τον 19ο αιώνα γνώρισε κάποια ακμή, ενώ στις αρχές του 20ού έγιναν σημαντικές προσπάθειες από τον μητροπολίτη Ξάνθης Ιωακείμ Σγουρό για την ανοικοδόμηση του μοναστηριού. Στις μέρες μας, η μονή, που είναι ανδρώα και φιλοξενεί την Εκκλησιαστική Σχολή Ξάνθης.

Ιερά Μονή Παναγίας Καλαμούς

Η Ιερά Μονή Παναγίας Καλαμούς είναι τοποθετημένη βόρεια της Ξάνθης, σε υψόμετρο 170 μέτρων. Η παράδοση θέλει το όνομά της να οφείλεται στην εύρεση της εικόνας της Παναγίας σε καλαμώνα, στις όχθες του ποταμού της Ξάνθης Κόσυνθου. Η ίδρυσή της τοποθετείται περίπου στον 11ο αιώνα. Για την ιστορία της μεταξύ του 11ου και του 15ου αιώνα αντλούμε στοιχεία από τα λειτουργικά της χειρόγραφα, που βρίσκονται πλέον στη Σόφια. Από τα μέσα του 15ου αιώνα και μετά, η μονή φαίνεται ότι γνώρισε κάποια ακμή, ενώ τον 16ο αιώνα διατηρούσε βιβλιογραφικό εργαστήριο. Όπως η υπόλοιπη Ξάνθη, η μονή υπέστη μεγάλες καταστροφές εξαιτίας των σεισμών του 1829. Ακολούθησαν έργα ανοικοδόμησης που μάλλον ολοκληρώθηκαν επί Ιωακείμ Σγουρού. Το 1913, το μοναστήρι είχε την ίδια τύχη με άλλα. Οι Βούλγαροι κατακτητές αφαίρεσαν τα κειμήλιά του και τα μετέφεραν στη Σόφια. Από αυτά που διασώθηκαν, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εφέστια εικόνα της Παναγίας της Καλαμιώτισσας και η εικόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, έργα που χρονολογούνται πιθανόν από τον 15ο αιώνα. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, η περιουσία της παραχωρήθηκε για την ενίσχυση και αποκατάσταση των ακτημόνων προσφύγων. Στις μέρες μας, η μονή είναι γυναικεία.

Αριστερά. Πανοραμική άποψη της Ι. Μ. της Παναγίας Καλαμούς.
Δεξιά. Το καθολικό της Ι. Μ. Παμμεγίστων Ταξιαρχών.

Left. Panoramic view of the Panagia Kalamou monastery.
Right. The Catholicon of the Pammegiston Taxiarchon monastery.

Αριστερά. Το τέμπλο στο καθολικό της Ιεράς Μονής Καλαμού.
Δεξιά. Μοναχός με το σήμαντρο καλεί στην προσευχή.

Left. The Catholicon's iconostasis of the Panagia Kalamou monastery.
Right. A monk with the monastery bell calling for prayer.

Pammegiston Taxiarchon Monastery

The Pammegiston Taxiarchon Monastery is located northwest of Xanthi, 150 meters above sea level. There are no sources regarding the historical course of the monastery, hence there are no abundance of information about its history. It seems that during the 19th century, it experienced some heyday, while during the 20th century, significant efforts were made by the metropolitan Bishop of Xanthi, Ioakim Sgouros, for its reconstruction. The Monastery nowadays is for men and it hosts the Ecclesiastical School of Xanthi.

Panagia Kalamou Monastery

The Panagia Kalamou Monastery is located north of Xanthi, 170 meters above sea level. It was probably founded around the 11th century. From the middle of the 15th century onwards, the Monastery seems to have experienced some prosperity, while in the 16th century it kept a bibliographic workshop. Like the rest of Xanthi, the Monastery was substantially destroyed due to the earthquakes of 1829. In 1913, the Bulgarians removed and took its relics to Sofia. Following the end of the Greek-Turkish War (1922), its property was given for the support and restitution of refugees.

Ιερά Μονή Αγίας Ειρήνης

Η Ιερά Μονή Αγίας Ειρήνης είναι τοποθετημένη στις βορειοανατολικές παρυφές της Ξάνθης. Την ίδρυσε ως γυναικεία μονή ο μητροπολίτης Ξάνθης Αντώνιος το 1972. Στις 27 Ιουνίου 1994 δημοσιεύτηκε το Προεδρικό Διάταγμα ίδρυσής της. Η μονή φιλοξενεί το Ιεραποστολικό Κέντρο «Αγία Ειρήνη», που παρέχει στέγη στα ορφανά παιδιά της Παλαιστίνης. Το καθολικό της, που εγκαινιάστηκε το 1982, τιμάται προς τιμήν της Αγίας Μεγαλομάρτυρος Ειρήνης στις 5 Μαΐου. Η μονή διαθέτει επτά ναούς και παρεκκλήσια.

Ναός των Ταξιαρχών Καβακίου

Οι Παμμέγιστοι Ταξιάρχες Καβακίου είναι ένας ναός με απλή τρίκλιτη βασιλική και μεταγενέστερο νάρθηκα. Τη σημερινή μορφή της την απέκτησε με την ανοικοδόμηση που έλαβε χώρα το 1835. Υπάρχει πιθανότητα ένα κομμάτι του ναού να ανήκει σε κτίσμα που χρονολογείται από τη μεσοβυζαντινή περίοδο. Διαθέτει αξιόλογο ξυλόγλυπτο τέμπλο που ενδεχομένως κατασκευάστηκε μετά το 1835 και φέρει απλό ζωικό και φυτικό διάκοσμο. Αρκετά ενδιαφέρουσα είναι επίσης η κεντητή εικόνα του αρχάγγελου Μιχαήλ, που μάλλον φιλοτεχνήθηκε από την Κωνσταντινουπολίτισσα κεντήστρα Αικατερίνα Μπουλλή. Σύμφωνα με την επιγραφή που φέρει, την εικόνα αφιέρωσε το 1839 ο Ξανθιώτης άρχοντας Σγούρωφ.

Ναός Αγίου Γεωργίου

Για τον Ναό του Αγίου Γεωργίου στην Ξάνθη σώζεται μια αρκετά παλιά μαρτυρία. Συγκεκριμένα, υπάρχει μνεία του 1394 για προσκύνημα στον ναό. Σχετικά με την ανοικοδόμησή του γνωρίζουμε ότι έλαβε χώρα το 1835 και αποτελεί μια απλή τρίκλιτη βασιλική με γυναικωνίτη και νάρθηκα. Στον τελευταίο βρίσκεται ο τάφος πιθανόν του κτήτορά του, του Χατζηαθανασίου Παπα-Μιχαήλου. Στον περίβολο

Αριστερά. Πανοραμική άποψη του Ι. Ν. Ταξιαρχών Καβακίου, στην Παλιά Πόλη. Δεξιά. Το ιστορικό κωδωνοστάσιο του Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου.

Left. Panoramic view of the Taxiarchon Church at Kavaki, Old Town. Right. The historical church bell of the bell-tower of Agios Georgios.

Εξωτερική άποψη του Ι. Ν. Αγίου Βλασίου.

Exterior view of the church of Agios Vlasios.

Taxiarchon Church, Kavaki

The Pammegiston Taxiarchon Church at Kavaki is simple three-aisled basilica with a later narthex. Its present form came from the reconstruction that took place in 1835. Perhaps part of the church is a remnant from a former construction dating to the middle-Byzantine period. It has a quite interesting carven chancel, probably constructed after 1835, with simple animal and plant decorations. Very interesting is also the embroidered icon of Archangel Michael, which was probably created by the Constantinopolitan embroiderer Aikaterina Boulli. According to its inscription, the icon was devoted in 1839 by the ruler of Xanthi Sgourov.

Church of Agios Georgios

Regarding the church of Agios Georgios, there is a quite old testimony. Specifically, there is a mention of 1394 for pilgrimage to the church of Agios Georgios. Regarding its rebuilding, there is information that it took place in 1835 and is a simple three-aisled basilica with a narthex and place set apart for women. It hosts the tomb -probably- of his founder, Papa-Michail Hatziathanasiou. An interesting feature of this church is a funerary statue at its yard, bearing neoclassical elements. At the base of the statue there is a votive inscription stating that the monument was dedicated by Stavros Davidovic in memory of his wife Efthalia, who died from cholera in 1866, in Kiev.

Church of Agios Vlasios

The inauguration of the church of Agios Vlasios was held in 11 April 1838. Its very interesting carven chancel bears icons of Christ, of Timios Prodromos, of Agios Vlasios, of Mother Mary and of Agios Dimitrios. Their importance is not only that of the artistic value, rather it is connected to

του ναού υπάρχει ένα επιτύμβιο άγαλμα που φέρει νεοκλασικά στοιχεία. Στη βάση του αγάλματος διακρίνεται μια αναθηματική επιγραφή που αναφέρει ότι το μνημείο το αφιέρωσε ο Σταύρος Δαβίδοβιτς εις μνήμην της συζύγου του Ευθαλίας, η οποία απεβίωσε στο Κίεβο το 1866 από χολέρα.

Ναός Αγίου Βλασίου

Τα εγκαίνια του Ναού του Αγίου Βλασίου έγιναν στις 11 Απριλίου 1838. Αρκετά ενδιαφέρον είναι το ξύλινο τέμπλο του, που φέρει εικόνες του Χριστού Παντοκράτορα, του Τιμίου Προδρόμου, της Θεοτόκου, του Αγίου Βλασίου και του Αγίου Δημητρίου. Η σημασία των εικόνων αυτών δεν περιορίζεται στο καλλιτεχνικό επίπεδο, αλλά αφορά και στην τοπική Ιστορία, αφού οι περιγραφές τους διασώζουν ονόματα Ξανθιωτών χορηγών. Αντίστοιχου ενδιαφέροντος είναι και οι δύο ανάγλυφοι μαρμάρινοι κηροστάτες, ένας εκ των οποίων διαθέτει αφιερωματική επιγραφή και φέρει τη χρονολογία 1757.

Ναός του Αγίου Δημητρίου Σαμακοβίου

Ο Ναός του Αγίου Δημητρίου Σαμακοβίου αποτελεί κτίσμα της δεκαετίας του 1940. Κατασκευάστηκε όμως στα θεμέλια παλαιότερου ναού, τον οποίο ανήγειρε ο μητροπολίτης Ευγένιος το 1834. Στις μέρες μας λειτουργεί ως παρεκκλήσιο του Ναού των Ταξιαρχών Καβακίου.

Ναός Ακάθιστου Ύμνου

Ο Ναός Ακάθιστου Ύμνου αποτελεί τρίκλιτη βασιλική που κατασκευάστηκε το 1861 πάνω στα θεμέλια παλαιότερου ναού με σαφώς μικρότερο μέγεθος. Από τις εικόνες του, αυτή της βρεφοκρατούσας Θεοτόκου παρουσιάζει ιδιαίτερη καλλιτεχνική αξία· χρονολογείται από τον 16ο αιώνα, ενώ φέρει επιζωγραφίσεις του 18ου. Στο τέμπλο του υπάρχουν επίσης αρκετά ενδιαφέρουσες εικόνες, έργα του Κωνσταντινουπολίτη ζωγράφου Νικολάου από το Χάσκιοϊ.

Ιερός Μητροπολιτικός Ναός Τιμίου Προδρόμου

Για την ύπαρξη του Μητροπολιτικού Ναού Τιμίου Προδρόμου διαθέτουμε δύο παλιές μαρτυρίες, αρκετά κοντινές μεταξύ τους. Η πρώτη χρονολογείται προς τα τέλη του 16ου αιώνα, ενώ η δεύτερη είναι του 1602. Αναφορές όμως στον ναό γίνονται και δύο αιώνες αργότερα, το 1809. Συγκεκριμένα, ο μητροπολίτης Ξάνθης Σεραφείμ ανέφερε σε επιστολή του, με ημερομηνία 18 Μαΐου 1809, προς τη Μονή Βατοπεδίου ότι ο ναός καταστράφηκε από πυρκαγιά. Το αν ανοικοδομήθηκε παραμένει άγνωστο, πιθανότατα όμως κατέρρευσε με τους σεισμούς του 1829. Ο σημερινός ναός χτίστηκε το 1839, όπως μαρτυρούν δύο ανάγλυφες επιγραφές που έχουν τοποθετηθεί στο εξωτερικό μέρος του ναού, στον ανατολικό και τον δυτικό τοίχο. Η δε ανοικοδόμησή του έγινε χάρη στις προσπάθειες του μητροπολίτη Ευγενίου, για τον οποίο υπάρχει επιτύμβια επιγραφή στον νότιο τοίχο.

Ο ναός είναι τρίκλιτη τρισυπόστατη βασιλική, το κεντρικό κλίτος της οποίας έχει αφιερωθεί στο Γενέσιο του Τιμίου Προδρόμου, το νότιο στον νεομάρτυρα Άγιο Γεώργιο «τον εν Ιωαννίνοις» και το βόρειο στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου.

Ο Ι. Ν. Αγίου Δημητρίου Σαμακοβίου.

The church of Agios Dimitrios at Samakov.

Άνω. Ο Ι. Ν. Ακάθιστου Ύμνου. Δεξιά. Ο Μητροπολιτικός Ναός Τιμίου Προδρόμου.

Above: The church of Akathistos Hemnos. Right: The Metropolitan Church of Timios Prodromos.

the local history, since they have descriptions saving the names of donors from Xanthi. Similarly, there are two marble cementitious candelabrums, one of which has a dedicatory inscription that dates back to 1757.

Monastery of Agia Irene

The Monastery of Agia Irene is located on the northeast slopes of Xanthi and it was founded in 1972 as a woman Monastery by the metropolitan Bishop of Xanthi Antonios. On June 27, 1994, the Presidential Decree of its foundation was published. It hosts the Missionary Center "Agia Irene" that provides shelter to orphan children from Palestine. Its Catholikon, which was inaugurated in 1982, is celebrated in honor of the holy martyr Irene on the 5th May 5. It has seven temples and chapels.

Metropolitan Church of Timios Prodromos

Regarding the Metropolitan Church of Timios Prodromos, there are two tesimonies, chronologically quite close to each other. The first one dates around the end of the 16th century, while the second dates back to 1602. Yet, references to this church start appearing only two centuries later, in 1809. More specifically, the metropolitan Bishop of Xanthi Seraphim stated in a letter dated 18 May 1809 to the Vatopedi monastery that the church was destroyed by a fire. It remains unknown whether it was reconstructed, nonetheless, it is quite likely that it was destroyed by the 1829 earthquakes. Today's church was constructed in 1839, as evidenced by two relief inscriptions placed on the outside of the church on the eastern and western walls.

Its reconstruction was accomplished thanks to the efforts of the metropolitan Bishop Evgenios, for which there is a funerary inscription on the south wall. The church is a three-aisled basilica dedicated to three celebrations: the central aisle of which is dedicated to the Birth of the Timios Prodromos, the south to the neo-Martyr Agios Georgios "the one in Ioannina" and the northern to the Annunciation of the Mother Mary. It has more very interesting icons.

Church of Agios Dimitrios, Samakov

The church of Agios Dimitrios at Samakov was constructed in the 1940s on the groundworks of an older church, erected by the Bishop Evgenios in 1834. Nowadays, it operates as a chapel for the Taxiarchon church at Kavaki.

Αίθουσα του Εκκλησιαστικού Μουσείου Ιεράς Μητροπόλεως Ξάνθης και Περιθεωρίου.

A hall of the Ecclesiastical Museum of the Metropolis of Xanthi and Peritheorion.

Church of Akathistos Hemnos

The temple of the Akathistos Hemnos is a three-aisled basilica constructed in 1861 on the foundations of an older one of a much smaller size. From its icons the one depicting Mother Mary holding the new-born child is of particular artistic value, dating back to the 16th century. Its chancel bears some interesting icons, made by the painter Nikolaos from Hasköy of Constantinople, such as that of the Holy Trinity, of Timios Prodromos and of Christ.

Church of the 12 Apostles

The church of the 12 Apostles is located on the neighborhood of Chatzistavrou, which was built and developed towards the end of the 19th century. The church of the 12 Apostles presents an interesting historical course. Its construction decision was taken on the 20th of September 1897 by the Elders of Xanthi under the initiative of the metropolitan Bishop Ioakim Sgouros, since the latter anticipated the upcoming expansion of the city and the settlement in the area of the Bulgarians who were supporters of the Bulgarian Exarchate. The land was provided by the daughters of Stavros Chatzistavros, Polyxeni P. Kougioumtzoglou and Evangelini K. Bika. Yet the Ottoman authorities was stalling and as a result, its construction began only in 1907. The church entails neoclassical and neo-Byzantine features.

Ecclesiastical Museum of the Metropolis of Xanthi and Peritheorion

The Ecclesiastical Museum the Metropolis of Xanthi and Peritheorion is hosted at the Monastery of Panagia Archangeliotissa and specifically at its eastern wing. The metropolitan Bishop of Xanthi Antonios was the person responsible for the collection of the museum that took place in the early 1960s. Its exhibits date to a time-spam from the end of the Byzantine period up until the beginnings of the 20th century. They comprise constitute a panorama of the Byzantine and post-Byzantine art of Thrace.

Ναός 12 Αποστόλων

Τοποθετημένος στη συνοικία Χατζησταύρου, η οποία δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε προς τα τέλη του 19ου αιώνα, ο Ναός των 12 Αποστόλων παρουσιάζει ενδιαφέρουσα ιστορική πορεία. Στις 20 Σεπτεμβρίου 1897, η δημογεροντία της Ξάνθης αποφάσισε, με πρωτοβουλία του μητροπολίτη Ιωακείμ Σγουρού, να προχωρήσει στην ανέγερση του ναού, καθώς έβλεπε την επερχόμενη επέκταση της πόλης αλλά και την εγκατάσταση στην περιοχή Βουλγάρων που ήταν οπαδοί της Εξαρχίας. Οι οθωμανικές Αρχές όμως κωλυσιεργούσαν, με αποτέλεσμα η κατασκευή του ναού να ξεκινήσει μόλις το 1907. Το οικόπεδο το παραχώρησαν οι κόρες του Σταύρου Χατζησταύρου, Πολυξένη Π. Κουγιουμτζόγλου και Ευαγγελινή Κ. Μπίκα. Η κατασκευή του ναού, εν τέλει, ολοκληρώθηκε το 1954. Διαθέτει νεοκλασικά και νεοβυζαντινά στοιχεία.

Εκκλησιαστικό Μουσείο της Ιεράς Μητροπόλεως Ξάνθης και Περιθεωρίου

Το Εκκλησιαστικό Μουσείο της Ιεράς Μητροπόλεως Ξάνθης και Περιθεωρίου φιλοξενείται στον χώρο της Μονής Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας, και συγκεκριμένα στην ανατολική πτέρυγά της. Για τη συλλογή του μουσείου, που δημιουργήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1960, υπεύθυνος υπήρξε ο μητροπολίτης Ξάνθης Αντώνιος. Τα εκθέματά του προέρχονται από το τέλος της βυζαντινής περιόδου έως τις αρχές του 20ού αιώνα και αποτελούν ένα πανόραμα της βυζαντινής και της μεταβυζαντινής τέχνης της Θράκης. Εκτίθενται συλλογές φορητών εικόνων, ξυλόγλυπτα, κεντημένα λειτουργικά υφάσματα, χειρόγραφα και έντυπα λειτουργικά βιβλία, καθώς επίσης και αργυρά λειτουργικά σκεύη.

Μ. Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος

Ο ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, κατά κόσμον Χρήστος Παρασκευαΐδης διετέλεσε Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας την περίοδο 1998-2008. Παιδί προσφύγων, του Κωνσταντίνου και της Βασιλικής, γεννήθηκε στην Ξάνθη το 1939. Η οικογένειά του καταγόταν από την Αδριανούπολη και εγκαταστάθηκε στην Ξάνθη μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης. Όταν ήταν μόλις δύο χρόνων, η οικογένειά του μετακόμισε στην Αθήνα. Εκεί, φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο «Κοραής» και ύστερα στο Λεόντειο Λύκειο Πατησίων. Το 1962 αποφοίτησε από τη Νομική Αθηνών και το 1967 από τη Θεολογική Σχολή, ενώ παράλληλα σπούδασε Βυζαντινή Μουσική στο Ωδείο Αθηνών. Το 1982 υπέβαλε τη διδακτορική του διατριβή στη Θεολογική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Μέχρι να λάβει το αξίωμα του Αρχιεπισκόπου πέρασε από διάφορες θέσεις και αξιώματα εντός της Εκκλησίας. Κατά τη διάρκεια της αρχιερατείας του ίδρυσε αρκετά φιλανθρωπικά ιδρύματα και συνοδικές επιτροπές που αφορούσαν σε κοινωνικά ζητήματα.

Ο περικαλλής Ναός Τής Του Θεού Σοφίας.

The exquisite Church of God's Wisdom.

Το πλήρως αγιογραφημένο εσωτερικό του Ι. Ν. Της Του Θεού Σοφίας.

The interior of the Church of God's Wisdom, fully adorned in icons.

Τέμενος Αχριάν

Το τέμενος Αχριάν βρίσκεται στην Παλιά Πόλη, στη σημερινή συνοικία της Ακροπόλεως ή Αχριάν Μαχαλεσί (*Ahrian Mahalle*). Το συγκεκριμένο τζαμί είναι μνημείο του 16ου αιώνα. Αποτελείται από έναν χώρο, την κεντρική αίθουσα προσευχής, και φέρει νεότερο διάκοσμο. Έχει χτιστεί με πέτρες και ξυλοδεσιές.

Τέμενος Τσινάρ

Το τέμενος, που χτίστηκε το 1775, ονομάστηκε έτσι (*Çinar*) εξαιτίας ενός πλατάνου που βρίσκεται στην είσοδό του. Ο επισκέπτης θα το βρει στο νοτιοανατολικό πεδινό τμήμα της πόλης. Ο μιναρές είναι κατασκευασμένος από λευκό μάρμαρο με μεγάλη επιμέλεια. Στη βορειοδυτική πλευρά του τζαμιού είναι τοποθετημένο ένα νεκροταφείο που περιβάλλεται από χαμηλό τοίχο. Ανάμεσα στους τάφους μπορεί κανείς να αναγνωρίσει τα μνημεία της μητέρας του κτήτορα του τεμένους καθώς και της κόρης του, ενώ απουσιάζει ο τάφος του ίδιου του κτήτορα.

Παραδοσιακός οικισμός Σαμακώβ

Ο παραδοσιακός οικισμός Σαμακώβ χωρίζεται από την υπόλοιπη Ξάνθη μέσω του ποταμού Κόσυνθου. Η συνολική έκτασή του ανέρχεται περίπου στα 100 στρέμματα. Ο οικισμός περιέχει 260 ιδιοκτησίες με συνολική επιφάνεια περί τα 58 στρέμματα και μέση επιφάνεια ιδιοκτησιών περί τα 220 τ.μ.

Σχετικά με την προέλευση του ονόματός του κυριαρχούν τρεις ερμηνείες. Κατά μία εκδοχή, προέρχεται από τη σαξονική λέξη «samakovi», που χρησιμοποιούνταν από τους Σάξονες μεταλλουργούς για τα βαριά μηχανικά σφυριά, τα οποία κινούνταν με

Αριστερά. Το τέμενος Αχριάν, όπως διατηρείται σήμερα.
Δεξιά. Το πρόπυλο στο τέμενος Τσινάρ.

Left. Ahryan mosque, as it is preserved nowadays.
Right. The courtyard of Tsinar mosque.

Ahryan mosque

The Ahryan mosque is located in the Old Town, where today lies the district Acropoleos or Ahrian Mahalle. This mosque is a 16th century monument. It consists of one room, the main prayer hall and it has a more recent ornamentation. It has been constructed with stones and woodcuts.

Tsinar mosque

The monument, built in 1775, was named Çinar due to of a plane tree that lies at the entrance of the monument. The visitor can find the monument in the southeastern plain part of the city. The minaret is made -with great care- of white marble. On the northwest side of the mosque, a cemetery can be found surrounded by as short wall. Amongst the graves, the tombs of the mother and daughter of the monument founder are visible, while the tomb of the founder himself is missing.

Traditional Samakov settlement

The traditional Samakov settlement is separated from the rest of the city by the river Kosynthos. It covers an area of around 100 acres. The settlement contains 260 properties with a total area of about 58 acres and an average property area of about 220 sq.m.

Regarding the name Samakov, there are three interpretations. According to the first one, it comes from the Saxon word "samakovi". This particular word refers to the heavy hydraulically-mobilized hammers used by Saxon metallurgists. According to the second, it stems from the Bulgarian words "samo" and "kovats" that mean "only" and "blacksmith", while according to the third one, it derives from the words "samo" and "kov" that refer to the verb "forge". It is clear that the name Samakov is connected to metallurgist activities.

Αριστερά. Εξωτερική άποψη του τεμένους Τσινάρ.
Δεξιά. Η σύγχρονη οδός προς τον οικισμό Σαμακώβ.

Left. Exterior view of Çinar mosque.
Right. The modern street to Samakov settlement.

Άποψη του Ι. Ν. της Θεοτόκου και, δεξιά, το εσωτερικό του.

View of the church of Theotokos and, on the right, its interior.

Jewish cemetery

The cemetery, which is still preserved, is located on the road connecting Xanthi to Diomedia, after the railway lines. It is fenced but deserted. There are only a few graves left inside from 1923 onwards. The oldest grave found in the cemetery dates in 1910 and the latest one in 1937.

Culture Center of the Municipality of Xanthi

The Culture Center of the Municipality of Xanthi was founded in June 2011 after the merger of the Cultural Foundation of the Municipality of Xanthi "Konstantinos Benis" and the Municipal Library of Stavroupoli. The purpose of the Cultural Center is to organize the activities of the municipality. It deals with the organization of the major events of the municipality, such as the Thracian Folk Festival and the Old Town Festival, as well as with the organization of festivals, plays and concerts. It is also responsible for the operation of the culture department housing all the municipal cultural services, such as the municipal libraries, the conservatory and the philharmonic of the municipality.

Διαδραστικά παιχνίδια στο θεματικό πάρκο «Λιμνίο».

Interactive games at the "Limnio" thematic park.

"Limnio" thematic park

In the area "Limnio" a very beautiful thematic park is located, which is suitable for strolls, relaxation and play for children. There are also very lovely cafes where people can enjoy the view to the river Kosynthos. Limnio is a theme park, on an area of about 11 acres, which, apart from the natural beauty and the opportunity for entertainment, also offers activities for the adults: modern urban equipment for the entertainment of the citizens, as well as an extensive cycling network.

υδραυλική ενέργεια. Κατά μια άλλη εκδοχή, προέρχεται από τις βουλγαρικές λέξεις «σάμο» και «κοβάτς», που σημαίνουν «μόνο», «μονάχα» και «σιδεράς», ενώ μια τρίτη αναφέρει ότι προέρχεται από τις λέξεις «σάμο» και «κοβ», που παραπέμπουν στο ρήμα «σφυρηλατώ». Ανεξαρτήτως τού ποια εκδοχή είναι η αληθινή, πάντως, φαίνεται ξεκάθαρα ότι το όνομα Σαμακώβ σχετίζεται με μεταλλευτικές δραστηριότητες.

Εβραϊκό νεκροταφείο

Το νεκροταφείο, το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα, βρίσκεται στον δρόμο Ξάνθης-Διομήδειας, μετά τις σιδηροδρομικές γραμμές. Είναι περιφραγμένο, αλλά ερειπωμένο. Σε αυτό υπάρχουν τάφοι από το 1923 και μετά. Ο παλαιότερος τάφος που εντοπίστηκε είναι του 1910 και ο τελευταίος του 1937.

Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης

Το Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2011, μετά τη συγχώνευση της Στέγης Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης «Κωνσταντίνος Μπένης» και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Σταυρούπολης. Σκοπός του Κέντρου Πολιτισμού είναι η οργάνωση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων του δήμου.

Ασχολείται με τη διοργάνωση των μεγάλων εκδηλώσεων του δήμου, όπως οι Θρακικές Λαογραφικές Εορτές, οι Γιορτές Παλιάς Πόλης, το Μουσικό Φεστιβάλ «Ξάνθη: Πόλις Ονείρων», οι Γιορτές Νεολαίας, καθώς και με τη διοργάνωση παραστάσεων και συναυλιών. Επίσης, στεγάζει όλες τις δημοτικές υπηρεσίες πολιτισμού, όπως η Δημοτική Βιβλιοθήκη, το Ωδείο και η Φιλαρμονική του Δήμου Ξάνθης.

Θεματικό πάρκο «Λιμνίο»

Στον χώρο του Λιμνίου υπάρχει πλέον ένα εξαιρετικό θεματικό πάρκο, που προσφέρεται για βόλτα, χαλάρωση και παιχνίδι για τα παιδιά. Είναι ένα θεματικό πάρκο σε έκταση περίπου 11 στρεμμάτων, που, εκτός της φυσικής ομορφιάς και συνεπώς της ευκαιρίας για διασκέδαση, προσφέρει δραστηριότητες και για μεγάλους – σύγχρονο αστικό εξοπλισμό για την ψυχαγωγία των πολιτών, καθώς και εκτεταμένο ποδηλατικό δίκτυο.

Αριστερή σελίδα. Ποδηλατόδρομος στο Θεματικό Πάρκο «Λιμνίο».
Άνω. Σιντριβάνι στην είσοδο της Παλιάς Πόλης.
Κάτω. Το «Μονοπάτι της Ζωής».

Left page. Cycle path at the «Limnio» Theme Park.
Top. Fountain at the entrance of the Old Town.
Bottom. «The Path of Life».

Foundation for Thracian Art and Tradition

The Foundation for Thracian Art and Tradition is a non-governmental and non-profit organization active in the field of culture and education. It was founded in 1998 at the initiative of Mrs Virginia Tsouderou in order to promote the cultural activities of the region, to develop infrastructure and human resources. It has undertaken the restoration and management of listed industrial monuments. The institution is active at various levels: exhibitions of prominent artists, speakers of distinguished speakers, concerts, multi-disciplinary seminars, opportunities to showcase and promote Thracian artists, organized interventions in disadvantaged population groups, activities based on pedagogical interventions and many more. The aim of all these actions is the promotion of cultural memory, the creative expression of imagination, the development of critical and reflective thinking, the spread of local traditions and culture throughout Thrace, the strengthening of social cohesion and the creation of cultural capital.

Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης

Το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης είναι ένας μη κυβερνητικός, μη κερδοσκοπικός φορέας που δραστηριοποιείται στον χώρο του πολιτισμού και της εκπαίδευσης. Ιδρύθηκε το 1998 με πρωτοβουλία της Βιργινίας Τσουδερού και σκοπό την ανάδειξη του πολιτισμού της περιοχής, την ανάπτυξη υποδομών και ανθρώπινου δυναμικού. Έχει αναλάβει την αναστήλωση και διαχείριση βιομηχανικών διατηρητέων μνημείων. Το ίδρυμα δραστηριοποιείται σε ποικίλα επίπεδα: εκθέσεις καταξιωμένων καλλιτεχνών, διαλέξεις διακεκριμένων ομιλητών, συναυλίες, πολυθεματικά σεμινάρια, ευκαιρίες ανάδειξης και προβολής Θρακιωτών δημιουργών, οργανωμένες παρεμβάσεις σε μειονεκτούσες πληθυσμιακές ομάδες, δραστηριότητες βασισμένες σε επεξεργασμένες παιδαγωγικές παρεμβάσεις κ.ά. Σκοπός όλων αυτών των δράσεων είναι η προαγωγή της πολιτισμικής μνήμης, η δημιουργική έκφραση της φαντασίας, η ανάπτυξη της κριτικής και της αναστοχαστικής σκέψης, η διάδοση των τοπικών παραδόσεων και του πολιτισμού σε όλη τη Θράκη, η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η δημιουργία πολιτισμικού κεφαλαίου.

Το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης.
Αριστερά. Μερικές από τις δραστηριότητες.

The Foundation for Thracian Art and Tradition.
Left. Some of its activities.

Μάνος Χατζιδάκις

ΟΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ γεννήθηκε στην Ξάνθη στις 23 Οκτωβρίου 1925. Ήταν γιος του δικηγόρου Γεωργίου Χατζιδάκι από τον Μύρθιο Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνου και της Αλίκης Αρβανιτίδου από την Αδριανούπολη. Η μουσική εκπαίδευσή του άρχισε από νωρίς: σε ηλικία 4 ετών είχε ξεκινήσει μαθήματα πιάνου με την αρμενικής καταγωγής πιανίστρια Αλτουνιάν. Εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα το 1932. Στα δύσκολα χρόνια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο νεαρός Χατζιδάκις έκανε διάφορα επαγγέλματα για να βιοποριστεί. Την ίδια περίοδο συνδέθηκε με διανοουμένους και καλλιτέχνες της εποχής, όπως ο Νίκος Γκάτσος, ο Γιώργος Σεφέρης, ο Οδυσσέας Ελύτης και ο Μίκης Θεοδωράκης. Η εργογραφία του Μάνου Χατζιδάκι, εκτός του ότι είναι τεράστια, αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά καλλιτεχνικά επιτεύγματα της σύγχρονης Ελλάδας: περιλαμβάνει 61 έργα για το θέατρο, 10 έργα για το αρχαίο δράμα, 77 έργα για τον κινηματογράφο, 11 οργανικά έργα, 36 κύκλους τραγουδιών και έργα για φωνή, 16 μπαλέτα και 3 όπερες.

Το συντηρημένο οίκημα όπου διέμενε η οικογένεια Χατζιδάκι. Εδώ, ο συνθέτης παρακολούθησε τα πρώτα μαθήματα πιάνου.

The preserved residence where the Hatzidakis family lived. Here, the composer received his first piano lessons.

Le Grand Maison – Οικία γέννησης Μάνου Χατζιδάκι

Σε ένα αυτοβιογραφικό κείμενό του, ο Μάνος Χατζιδάκις, χαρακτηρίζοντας τη γενέτειρά του Ξάνθη, γράφει: «Γεννήθηκα στις 23 του Οκτώβρη στην Ξάνθη, στην παραμυθένια Παλιά Πόλη, τη διατηρητέα». Το κτίριο χτίστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, την περίοδο που ανοικοδομήθηκε και η Βίλα Αλλατίνη στη Θεσσαλονίκη, διατηρεί νεοκλασικιστικά στοιχεία και κάποια που θυμίζουν μπαρόκ. Ο αρχιτέκτονας παραμένει άγνωστος, πιθανότατα όμως ήταν Αυστριακός. Το ανήγειρε ο Εβραίος επιχειρηματίας Isaac Daniel το 1890 ως «Le Grand Maison» (Το Μεγάλο Σπίτι), ενώ μέχρι σήμερα έχει αλλάξει αρκετούς τίτλους: Μέγαρο Σαρκούτσου, Οικονομική Εφορία του Μεσοπολέμου, Ταξιαρχία ή Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Ξάνθης.

Το οίκημα όπου γεννήθηκε ο κορυφαίος μουσικοσυνθέτης, χαρακτηρισμένο ως έργο τέχνης και ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, αναπαλαιώθηκε, με αποτέλεσμα να παρουσιάζει σήμερα μια μαγευτική εικόνα, με λαμπρές αναπαραστάσεις και εξαιρετικές τοιχογραφίες σε όλους τους χώρους του, αποτελώντας στολίδι ανεκτίμητης αξίας για την Ξάνθη.

Le Grand Maison – Manos Hatzidakis House

The house where the great music composer was born, Grand Maison, was constructed towards the end of the 19th century, at the same time that Villa Allatini was rebuilt in Thessaloniki and it has neoclassical elements as well as some baroque ones. The architect remains unknown, yet it is quite likely that he was Austrian. It was erected by a Jewish businessman, Isaac Daniel, in 1890 as "Le Grand Maison" and since then, it has received numerous titles: Sarkoutsos Mansion, Internal Revenue Service (during the Inter-war period), Brigade or Xanthi's Garrison Officers Club.

The home of the leading music composer has been deemed a work of art and a historic listed monument. It has been restored and hence, it presents today a truly magical picture, with brilliant illustrations and unique wall-paintings in all of its rooms, being a jewel of unparalleled value for Xanthi.

Κτίριο Μουζαφέρ Μπέη

Το «κονάκι του Μουζαφέρ Μπέη» στην οδό Μάρκου Μπότσαρη 46, στο βορειοανατολικό άκρο της συνοικίας Σούννε, είναι ένα από τα παλαιότερα κτίρια της Παλιάς Πόλης που έχουν διασωθεί. Σύμφωνα με τις πηγές που διαθέτουμε, κατασκευάστηκε το 1848 από μουσουλμάνο κτηματία της περιοχής και έχει στοιχεία της ντόπιας λαϊκής αρχιτεκτονικής. Έχει κατασκευαστεί από λιθοδομή και αποτελείται από ισόγειο και δύο ορόφους, ενώ σχηματίζει ένα «Π». Διαθέτει μεγάλες σειρές παραθύρων, ενώ τα δωμάτιά του βρίσκονται στους δύο ορόφους γύρω από τον μεγάλο κεντρικό χώρο υποδοχής. Το εσωτερικό της κατοικίας φέρει σημαντική γραπτή διακόσμηση, τοιχογραφίες και οροφογραφίες. Το κτίριο προστατεύεται περιμετρικά από τοίχο, ώστε να εμποδίζεται η ορατότητα από τον δρόμο.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Ξάνθης βρίσκεται στον παλιό χώρο του δασικού φυτωρίου, στην οδό Δοϊράνης, που είχε δημιουργηθεί με μέριμνα του Δασαρχείου Ξάνθης. Στεγάζεται σε ένα πλούσια διακοσμημένο κτίριο και παρουσιάζει χαρακτηριστικά δείγματα της χλωρίδας και της πανίδας του νομού, αλλά και πετρώματα. Στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, ο επισκέπτης θα δει πάνω από 80 εντυπωσιακά ταριχευμένα είδη πανίδας της Ξάνθης (λύκοι, αγριόγατες, όρνεα, αετοί κ.ά.).

Παζάρι

Η ιστορική πορεία του παζαριού της Ξάνθης είναι μακρά, χάνεται δε στην οθωμανική περίοδο. Οι πρώτες ιστορικές αναφορές ανάγονται στον 15ο αιώνα, σε διηγήσεις ταξιδιωτών στη Θράκη. Ερευνώντας λεπτομερώς τις πηγές, φαίνεται ότι τα δομικά στοιχεία του παζαριού δεν μεταβλήθηκαν μέσα στους αιώνες. Αυτά που άλλαξαν ήταν τα είδη των εμπορευμάτων και των προϊόντων που μπορούσε κανείς να προμηθευτεί. Για μια περίοδο λειτουργούσε ως ζωαγορά, ενώ για μια άλλη ως αγορά οπωροκηπευτικών. Αυτά που επίσης άλλαξαν ήταν η τοποθεσία και η ημέρα διεξαγωγής του, καθώς χώρος του έως το 1920 ήταν η σημερινή κεντρική πλατεία τις Κυριακές.

Το ξανθιώτικο παζάρι αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς θεσμούς ανάπτυξης για το υπαίθριο εμπόριο στη βόρεια Ελλάδα. Είναι

πόλος έλξης χιλιάδων επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, καθώς και χώρος εμπορικής συνύπαρξης διαφορετικών εθνοτήτων, παραδόσεων και θρησκευμάτων, γεγονός που του χαρίζει μια πολυχρωμία η οποία δεν συναντάται εύκολα σε άλλες υπαίθριες αγορές.

Γεύσεις

Η τοπική κουζίνα της Ξάνθης, που αναδεικνύει την πολυπολιτισμικότητά της, προσφέρει μια ολότελα πρωτόγνωρη εμπειρία. Η Ξάνθη προσφέρει γαστριμαργικές απολαύσεις μεγάλης ποικιλίας: πικάντικα σουτζούκια, λαχματζούν και κεμπάπ, καβουρμά, παστουρμά και παστουρμαδόπιτες, κεφαλόπουλα και όστρακα από τη Βιστωνίδα, αρνάκι με γιουφκάδες, σιροπιαστά γλυκά (σάμαλι και σαραγλί), ανατολίτικα γλυκίσματα, σιροπιαστό γκελίν μποχτσά, θεσπέσια τοπικά κρασιά και τόσα άλλα. Στην Ξάνθη, κάθε ουρανίσκος θα μείνει απόλυτα ικανοποιημένος.

Building “Muzaffer Bey”

The “Muzaffer Bey” lodgings (“konaki”) at 46 Markou Botsari Street, at the northeast corner of the Sunne district, is one of the oldest buildings in the Old City that have survived. According to our sources, it was built in 1848 by a Muslim landowner in the area and it retains elements of local folk architecture. It was constructed of stone and consists of a ground floor and two more floors, forming a shape of a parallelogram missing its bottom line. It has large rows of windows and its rooms are located on the upper two floors around the large central reception area. The interior of the house has significant decoration, wall and ceiling paintings. The building is protected perimetrically by a wall in order to prevent visibility from the road.

Natural History Museum

The Natural History Museum of Xanthi is located in the old forestry nursery, in Doiranis Street, which was created under the care of Xanthi’s forest inspectorate. It is housed in a richly decorated building and features typical samples of the flora and fauna of the Prefecture, as well as rocks. At the Natural History Museum, the visitor will see more than 80 impressively stuffed fauna species of Xanthi (wolves, wild boars, vultures, eagles and more).

Bazaar (open-air market)

The history of the bazaar of Xanthi goes back in the Ottoman period. The first historic references date to the 15th century and are found in narrations of travelers in Thrace. Researching thoroughly these sources, it becomes apparent that the basic core, the structure of the bazaar did not change throughout the centuries. What changed were the types of merchandise that one could find in the bazaar and its location. For a period of time it operated as a livestock market, while for another it was a market for fruit and vegetables. What also changed was the location and the day it used to take place, as its venue up to 1920 was the current central square on Sundays.

The bazaar in Xanthi is still one of the most significant institutions for the development of open-air commerce for Northern Greece. It attracts thousands of visitors throughout the whole year, while it is a place of commercial coexistence between different ethnicities, traditions and religions, something that provides it with a variety that is not easily found in other open-air markets.

Flavors

The local cuisine of Xanthi, which highlights its multiculturalism, offers a whole new unprecedented experience. Xanthi offers gastronomic delights of a wide variety: spicy smoked ham, lahmajoun and kebab, kavurma, pastourma and pastourma-pies, small striped grey mullets and shells from lake Vistonida, lamb with yufka (type of past), syrup sweets (samali and saragli), oriental pastries, syrup gilin bochtsa, wines and so much more. In Xanthi, every palate will be fully satisfied.

Αριστερά. Πλούσια η τοπική κουζίνα, καθώς έχει δεχθεί επιδράσεις από Ανατολή και Δύση. Δεξιά. Οι εγκαταστάσεις της Δημοτικής Αγοράς.

Left. The local cuisine is rich, since it has been influenced by East and West. Right. The Municipal Market facilities.

Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης

Το Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης δημιουργήθηκε από τη Φιλοπρόοδο Ένωση Ξάνθης (ΦΕΞ). Στις αρχές του 19ου αιώνα επεκτάθηκε στα αρχοντικά οικήματα Κουγιουμτζόγλου και Καλούδη, μια και ο αρχικός χώρος του μουσείου ήταν αρκετά μικρός, ενώ τα εκθέματά του πολλά. Το κτίριο διαθέτει τοιχογραφίες που χρονολογούνται από το 1880 και φιλοτεχνήθηκαν από Βαυαρούς και Γερμανούς. Ο εσωτερικός διάκοσμός του αναδεικνύει το οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο των παλαιότερων κατοίκων του. Το Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης κρύβει έναν θησαυρό παράδοσης: γεωργικά εργαλεία, σκαλισμένες κασέλες στις οποίες φυλάσσονταν κειμήλια, υφαντά, κοσμήματα, ασημένιες πόρπες, τσεβρέδες, όπως και φορεσιές από Θρακιώτες, Σαρακατσάνους και Ποντίους.

Folklore Museum of Xanthi

The Folklore Museum of Xanthi was created by the Progressive Union of Xanthi (FEX). At the beginning of the 19th century, the mansions of Kougioumtzoglou and Kaloudis were extended, since the original space of the museum was quite small and its exhibits were numerous. The building features wall paintings dating back to 1880, which are drawn by Bavarians and Germans. Its interior decoration highlights the economic and social level of its former inhabitants. The Folklore Museum of Xanthi conceals a treasure of tradition: rural instruments, carved chests that would be used to store heirlooms, jewelry, silver buckles, textiles, traditional dresses -Thracians, Sarakatsans and Pontians- and more.

Μερικά από τα εκθέματα του Λαογραφικού Μουσείου Ξάνθης.

Exhibits hosted in the Folklore Museum of Xanthi.

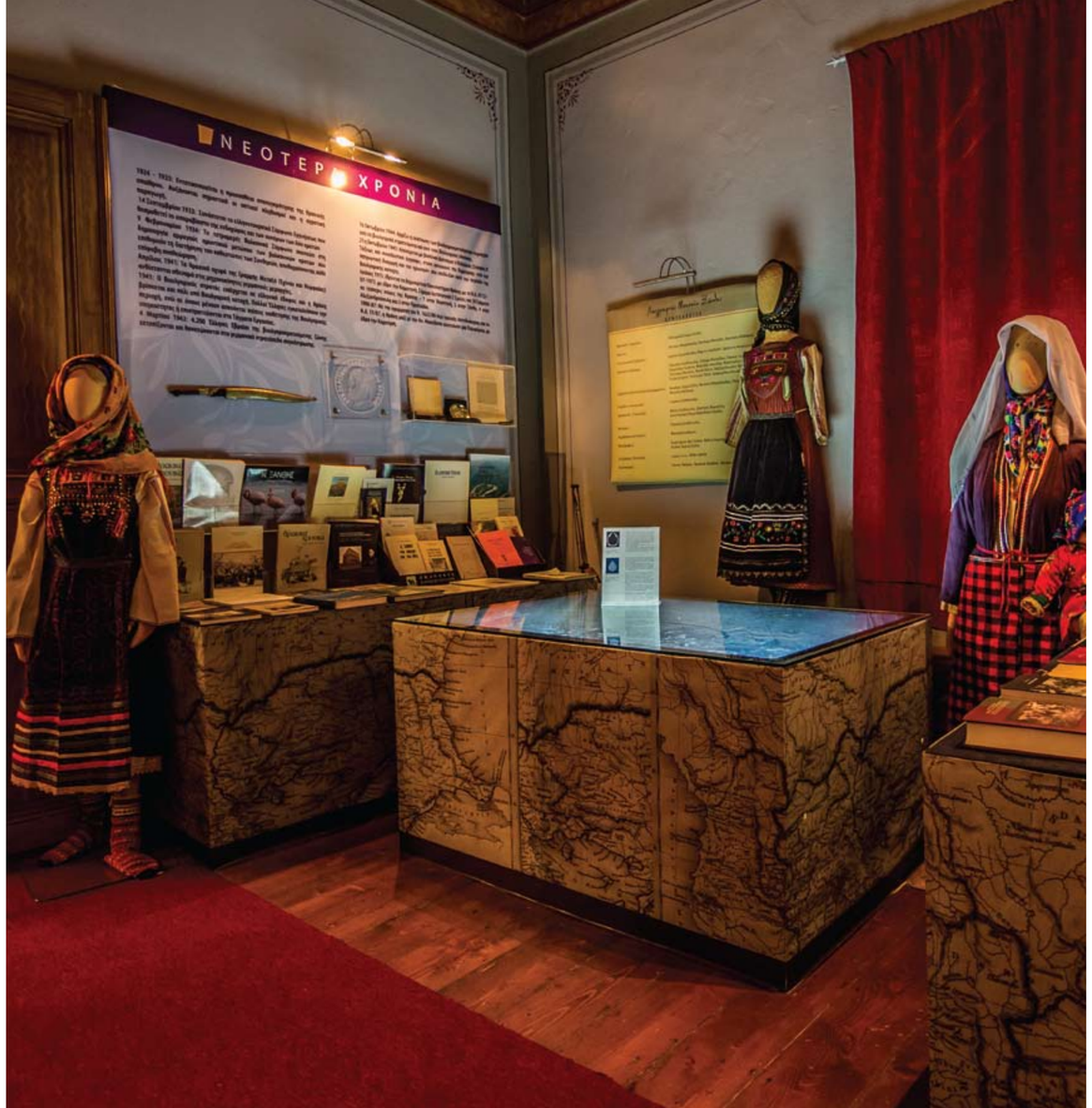

Μέλπω Μερλιέ

Η ΜΕΛΠΩ ΛΟΓΟΘΕΤΗ, περισσότερο γνωστή με το όνομα του συζύγου της, Μερλιέ, ήταν μουσικολόγος και λαογράφος, ενώ ίδρυσε τον σύλλογο «Μουσικά Αρχεία της Παράδοσης» (πλέον Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών). Η Μέλπω Μερλιέ γεννήθηκε στην Ξάνθη το 1889, ενώ μεγάλωσε στην Κωνσταντινούπολη. Έχοντας σαφή προσανατολισμό στη μουσικολογία, ούσα πιανίστρια, πήγε στη Σορβόνη και παρακολούθησε μαθήματα νέων ελληνικών από τον Ιμπέρ Περνό (*Hubert Pernot*), ενώ συνέγραφε τη διατριβή της για το ελληνικό δημοτικό τραγούδι. Στη Γαλλία γνώρισε και τον μέλλοντα σύζυγό της, Οκτάβιο Μερλιέ (*Octave Merlier*). Παντρεύτηκαν το 1923 και το 1925 μετακόμισαν στην Ελλάδα. Η Μέλπω έγινε ερευνήτρια, ενώ ο Οκτάβιος διευθυντής του Γαλλικού Ινστιτούτου. Στόχος της ήταν η φωνογράφηση και η καταγραφή της μικρασιατικής παραδοσιακής μουσικής και μαρτυριών.

Μουσείο Παραδοσιακής Φορεσιάς του Λυκείου Ελληνίδων
Το Μουσείο Παραδοσιακής Φορεσιάς του Λυκείου Ελληνίδων δημιουργήθηκε το 2009 και φιλοξενείται στον χώρο όπου στεγάζεται το Λύκειο Ελληνίδων Ξάνθης, σε ένα αναπαλαιωμένο παραδοσιακό κτίριο αξιόλογης αρχιτεκτονικής που φέρει νεοκλασικό διάκοσμο. Στο μουσείο εκτίθεται η περιουσία του συλλόγου, η οποία αποκτήθηκε εντός 34 χρόνων από την ίδρυσή του. Το μουσείο στοχεύει στην ανάδειξη της πλούσιας ελληνικής φορεσιάς, δίνοντας έμφαση στη θρακιώτικη. Εκτίθενται αυθεντικές φορεσιές, καθώς και πιστά αντίγραφα αυθεντικών φορεσιών από πληθώρα περιοχών της Ελλάδας, μαζί με τα κοσμήματά τους.

Traditional Dresses Museum of the Lyceum Club of Greek Women

The traditional dresses Museum of the Lyceum Club of Greek women was established in 2009 and is hosted at the same place with Xanthi's Lyceum Club of Greek women, in a restored traditional building of significant architecture with neoclassical decoration. The exhibits are the Club's dresses, which was acquired over the past 34 years since its foundation. The Museum aims to highlight the rich Greek dresses, emphasizing the Thracian ones. The displays are authentic dresses, as well as perfect replicas of authentic dresses from many regions of Greece, along with their jewelry.

Πινακοθήκη Δήμου Ξάνθης

Η Πινακοθήκη του Δήμου Ξάνθης φιλοξενείται σε ένα από τα παλαιότερα κτίσματα της πόλης, με λαϊκό μακεδονικό χαρακτήρα, χαρακτηριστικό δείγμα της παραδοσιακής κατοικίας των μέσων του 19ου αιώνα. Στο εξωτερικό του δεσπόζουν τα σαχνισιά του ορόφου, ενώ στο εσωτερικό του ο πλούσιος ξύλινος και ξυλόγλυπτος διάκοσμος, οι οροφογραφίες και οι διακοσμήσεις. Τα δωμάτιά του βρίσκονται σε τυπική διάταξη, γύρω από την κεντρική σκάλα. Η πινακοθήκη έχει ονομαστεί «Χρήστος Παυλίδης», προς τιμήν του Ξανθιώτη ζωγράφου που δώρισε περίπου 30 έργα του. Μετά τον θάνατό του, η κληρονόμος του Ζωή Παυλίδη δώρισε περισσότερους πίνακές του στην Πινακοθήκη.

Το κτίριο της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δήμου Ξάνθης.

The building of the House of Arts and Letters of the Municipality of Xanthi.

Art Gallery of the Municipality of Xanthi

The art gallery of the Municipality of Xanthi is hosted in one of the oldest buildings of Xanthi, with a folk Macedonian identity, a typical example of the traditional residence of the mid-19th century. The exterior of the building is dominated by the sachnisia (type of bay window typical in the Balkans) of the upper floor, while its interior entails rich wood-carved decorations, ceiling paintings and ornamentations. Its rooms are in a typical layout, around the central staircase. The art gallery is named "Christos Pavlidis" after the painter from Xanthi who donated around 30 of his works. After his death, his successor, Zoi Pavlidi, donated more of his paintings to the gallery.

Dimokratias Square - Central Square

The central square of the city, or else Dimokratias Square (Square of Democracy), is by itself a significant monument of Xanthi, since during the last years some of its former glory started to appear once again. It was first designed in 1870 and ever since then, its design has been altered with numerous interventions, the highlight of which has been the construction towards the end of the 1880s of the great clock of the city.

Old Town Hall

Until 2013, the Town Hall was hosted at the mansion of a tobacco trader from Xanthi, in the Old Town. It was built around 1880 by the tobacco trader Moses with local sandstone, from the quarries of Mandra (village in Xanthi Prefecture) and granite from the Rhodope Mountain. It has an impressive decoration, its double central staircase, as well as its carved ceilings. Nowadays, its restoration is implemented with various technical interventions that aim in preserving the architecture of the building.

Μαρμάρινη πλάκα με τους διατελέσαντες δημάρχους στην είσοδο του Δημαρχείου.

Former mayors' names on the marble, in front of the City Hall entrance.

Πλατεία Δημοκρατίας - Κεντρική Πλατεία

Η Κεντρική Πλατεία αποτελεί ένα ιδιαίτερο αξιοθέατο της πόλης της Ξάνθης, μια και την τελευταία περίοδο άρχισε να ανακτά την πρότερη αίγλη της. Σχεδιάστηκε για πρώτη φορά το 1870 και έκτοτε ο σχεδιασμός της μεταβλήθηκε με πολλές παρεμβάσεις, ενώ χαρακτηριστική υπήρξε η κατασκευή, προς τα τέλη της δεκαετίας του 1880, του πύργου ρολογιού της πόλης.

Παλιό Δημαρχείο

Έως το 2013, το Δημαρχείο στεγαζόταν στο αρχοντικό ενός Ξανθιώτη καπνέμπορα στην Παλιά Πόλη. Χτίστηκε περίπου το 1880 από τον καπνέμπορο Μωυσή με ντόπιο ψαμμίτη, προερχόμενο από τα λατομεία της Μάνδρας, και με γρανίτη από τη Ροδόπη. Εντυπωσιακά είναι η πλούσια εσωτερική διακόσμηση, το διπλό κεντρικό κλιμακοστάσιο, καθώς και τα ταβάνια του. Σήμερα, η συντήρησή του γίνεται με διάφορες τεχνικές παρεμβάσεις που σκοπό έχουν να μην αλλοιώσουν την αρχιτεκτονική του οικοδομήματος.

Το κτίριο του παλιού Δημαρχείου, το 1976.
Δεξιά. Η σημερινή άποψη του Δημοτικού Μεγάρου.

The building of the old Town Hall, in 1976.
Right. View of the modern Town Hall.

Άνω. Άποψη του Αθλητικού Κέντρου ΑΣΠΙΔΑ. Κάτω. Όργανα γυμναστικής υπαίθριου χώρου στην πλατεία του Ευμοίρου. Δεξιά. Το παλιό γήπεδο του Α.Ο. Ξάνθης.

Top. Aspect of the ASPIDA Sports Center. Bottom: Gym equipment at the Evmoiros square. Right. The former Sports Club of Xanthi stadium (AOX), in the city of Xanthi.

Αριστερή σελίδα. Εσωτερική άποψη του κλειστού γηπέδου «Αλέξανδρος Μπαλτατζής». Άνω. Άποψη του Κλειστού Αθλητικού Κέντρου «Φίλιππος Αμοιρίδης». Κάτω. Το νέο γήπεδο του Α.Ο. Ξάνθης.

Left page. Interior view of the indoor court «Alexandros Baltatzis». Top. View of the Indoor Sports Hall «Filippos Amoiridis». Bottom. The new Xanthi F.C. football ground.

Ποταμός Κόσυνθος

Ο ποταμός Κόσυνθος είναι από εκείνους που διατρέχουν αποκλειστικά και μόνο το ελληνικό έδαφος. Πηγάζει από τις κορυφές της οροσειράς Κούλας (τμήμα της κεντρικής Ροδόπης), διατρέχει τα Πομακοχώρια και τον παραδοσιακό οικισμό της Ξάνθης και, δημιουργώντας ένα άνοιγμα στα πεδινά, εκβάλλει στο βορειοδυτικό τμήμα της Βιστωνίδας. Το όνομά του δεν ήταν πάντοτε Κόσυνθος, καθώς παραδίδεται από τις πηγές στην αρχαιότητα ως «Κοσσινίτης».

Βυζαντινό κάστρο Ξάνθειας

Το βυζαντινό κάστρο της Ξάνθειας βρίσκεται στα βόρεια της σημερινής πόλης, στην κορυφή του λόφου, ώστε να ελέγχει τη δίοδο προς την ενδοχώρα και την κοιλάδα του Νέστου. Χρονολογείται από τον 12ο αιώνα μ.Χ. Το σχήμα του είναι ακανόνιστο, με την ακρόπολή του να δεσπόζει επιβλητική. Έχουν διασωθεί αρκετά τμήματα των τειχών του, πύργοι, θολωτές στέρνες και τοξωτές πυλίδες.

Αριστερά. Σύγχρονη γέφυρα στον ποταμό Κόσυνθο.
Άνω. Τμήμα του βυζαντινού κάστρου της Ξάνθειας.

Left. The new bridge above Kosynthos river.
Top. Part of the Xantheia byzantine castle.

River Kosynthos

The river Kosynthos is one of those rivers running only through Greek lands. It springs from Koula mountain range (part of central Rhodope mountain range), it runs through Pomak villages and the traditional settlement of Xanthi, creating an opening in the lowlands, and it flows into the northwestern part of lake Vistonida. Its name was not always Kosynthos, since in antiquity it comes up in the sources as "Kossinitis".

Byzantine castle of Xantheia

The Byzantine castle of Xantheia was constructed north of the modern city, on the top of the hill in order to retain control of the access to the mainland and the valley of the river Nestos. It dates to the 12th century. Its shape is irregular, with its acropolis imposingly dominat to the top of the hill. There are many parts of its wall still standing, some towers, as well as some arched tanks.

Άνω. Η νέα πεζογέφυρα στον ποταμό Κόσυνθο.
Δεξιά. Χώρος αναψυχής δίπλα στο ποτάμι.

Top. The pedestrian bridge over Kosynthos river.
Right. Recreational space next to the river.

Σταυρούπολη
STAVROUPOLI

Ορεινή ομορφιά

ΣΕ ΑΠΟΣΤΑΣΗ 20 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΩΝ βορειοδυτικά της Ξάνθης και σε υψόμετρο περίπου 130 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας βρίσκεται η Σταυρούπολη, η χώρα του θρακικού φύλου των αρχαίων Διών. Το όνομα «Σταυρούπολη» το απέκτησε από το 1920 και μετά, καθώς έως τότε λεγόταν «Γενίκιοϊ». Κατά την οθωμανική περίοδο, η ευρύτερη περιοχή εποικίστηκε από μουσουλμάνους, ενώ σταδιακά πολλοί ντόπιοι οδηγούνταν στον εξισλαμισμό. Δεν είναι όμως γνωστό κατά πόσον ο χριστιανικός πληθυσμός γενικώς της παρανέστιας περιοχής εξισλαμίστηκε μαζικά την εποχή του Μεχμέτ Δ΄ (1648-1687), όπως οι κάτοικοι της ορεινής Ροδόπης. Άγνωστο παραμένει επίσης, για όλα τα χωριά της περιοχής, το αν, όπως η πόλη της Ξάνθης, ισοπεδώθηκαν στους καταστροφικούς σεισμούς του 1829.

Αυτό που γνωρίζουμε όμως είναι ότι, όπως όλη η περιοχή, έτσι και η Σταυρούπολη άνθησε οικονομικά με την άνοδο της καπνοπαραγωγής. Η μικρή κωμόπολη εξελίχθηκε σε σημαντικό κέντρο καπνοκαλλιέργειας, γεγονός που την οδήγησε σε οικονομική ευμάρεια, τα κατάλοιπα της οποίας εξακολουθούν να είναι εμφανή στην αρχιτεκτονική της. Σώζονται ακόμα καλοδιατηρημένα οικήματα των αρχών του 20ού αιώνα, διώροφα, λιθόκτιστα και με νεοκλασικά μοτίβα.

Τη μακρά εποχή των πολεμικών αναταραχών από τους Βαλκανικούς Πολέμους έως τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Σταυρούπολη, όπως και όλη η περιοχή, βίωσε τη συχνή εναλλαγή εξουσίας μεταξύ Βουλγάρων, Ελλήνων και Γερμανών. Ταυτόχρονα, η εθνολογική σύσταση του πληθυσμού δεν έπαψε να μεταβάλλεται, καθώς οι Βούλγαροι κατακτητές εγκαθιστούσαν εποίκους, ενώ με την ανταλλαγή των πληθυσμών του 1923 η Σταυρούπολη δέχτηκε πρόσφυγες από τον Πόντο. Ο πληθυσμός της όμως δεν σταμάτησε να μειώνεται, ιδίως από τη δεκαετία του 1950 και μετά, όταν πλέον οι τιμές στα καπνά είχαν μειωθεί τόσο, ώστε οι κάτοικοι δεν κατάφερναν να βιοπορίζονται. Στην τελευταία απογραφή, του 2011, οι κάτοικοι της Σταυρούπολης ήταν μόλις 536, όταν το 1940 όσοι ζούσαν στην ορεινή κωμόπολη ξεπερνούσαν τους 3.000.

Για να φτάσει ο επισκέπτης στη σημερινή Σταυρούπολη, ξεκινώντας από την Ξάνθη, διασχίζει πρώτα το Λυκοδρόμιο και την Κρύα Βρύση. Το τοπίο της διαδρομής και της περιοχής γύρω από τη Σταυρούπολη είναι πραγματικά μαγευτικό: παρθένο δάσος και δέντρα 200 χρόνων, παραδοσιακοί φούρνοι, χώροι αναψυχής και φυσικές πηγές.

Σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων από τη Σταυρούπολη, αφήνοντας πίσω την Πασχαλιά, ο επισκέπτης συναντά το γραφικό χωριό Δρυμιά, με την περίφημη εκκλησία του Αγίου Γεωργίου. Η συγκεκριμένη περιοχή είναι ιδανική για περπάτημα σε όμορφα δασικά τοπία. Η Σταυρούπολη προσφέρεται επίσης ως βάση

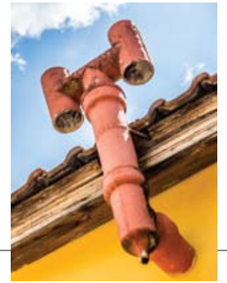

Αριστερά. Το παλαιό Δημαρχείο της Σταυρούπολης.

Left. The old Town Hall of Stavroupoli.

Mountain beauty

IN A DISTANCE OF 20 KM NORTH-WEST FROM XANTHI lies the town of Stavroupoli, 130 meters above sea level. Stavroupoli was the region of the ancient Thracian people "Dioi". Its name is quite recent, after 1920, since until that point it was called "Yenikoÿ". During the Ottoman period, the broader region was populated by Muslims, while gradually the locals were turned into Islam. It remains however unknown to what extent the Christian population of the region around the river Nestos underwent massive Islamisation in the years of Mehmed IV (1648-1687), like the inhabitants of the mountainous areas in Rhodope. It also remains unknown to what extent all of the villages of the area were completely destroyed -like Xanthi- by the earthquake of 1829.

It is quite certain though that Stavroupoli, like the rest of the region, flourished financially due to the tobacco production. The small town developed into an important center for tobacco cultivation, something that led to its financial affluence, the remnants of which are still visible in its architecture. Well-preserved buildings of the beginnings of the 20th century, constructed with stone and with neoclassical style, still stand in Stavroupoli.

During the long warfare period (Balkan Wars, First and Second World Wars), Stavroupoli, exactly like the whole region, suffered numerous changes of rule between Bulgarians, Greeks and Germans. At the same

Δεξιά. Η κεντρική πλατεία της Σταυρούπολης.

Right. View of the Stavroupoli square.

time, its ethnological composition never stopped changing, since the Bulgarians colonized the region, while with the population exchange of 1923 Stavroupoli received refugees from Pontos. However, its population had a decreasing tendency, especially after the 1950s onwards, due to the price reductions in tobacco that resulted in lower incomes for the inhabitants. Based on the latest census, that of 2011, Stavroupoli numbers 537 inhabitants, while in 1940 they were more than 3,000.

To arrive in Stavroupoli, the visitor, starting from Xanthi, follows the road to the North, crossing the villages Likodromio and Kria Vrisi. The route towards Stavroupoli and around it is a breathtaking scenery with a virgin forest of 200 years old trees, traditional bakeries, playgrounds and natural water springs.

A few kilometers from Stavroupoli, leaving behind the village Paschalia, the visitor meets the picturesque village of Drimia with the famous church of Agios Georgios. This area is ideal for walking in beautiful forest landscapes. Stavroupoli is also the ideal place for nature and sports enthusiasts, as there is the possibility of kayaking, rallies and mountaineering. Climbing on the hill of Prophitis Ilias, the visitor can observe Nestos river and more. In the surrounding area, Livaditis, Komnina, Kallithea, Neochori, the Cave of Livera and Kaliva are also worthwhile visiting. Among the most important things to see in Stavroupoli are its Folklore Museum and the Macedonian Tomb at Komnina.

Άνω. Το επιβλητικό μέγαρο όπου στεγάζεται το Δημοτικό Σχολείο Σταυρούπολης. Δεξιά. Ο σιδηροδρομικός σταθμός.

Top. The imposing mansion where the Elementary School of Stavroupoli is housed. Right. The train station.

για τους λάτρεις της φύσης και των σπορ, αφού υπάρχει η δυνατότητα για καγιάκ, ιππασία, 4Χ4, αλλά και ορειβασία. Ανεβαίνοντας στο ύψωμα του Προφήτη Ηλία, μπορεί κανείς να διακρίνει τις καμπύλες του Νέστου, καθώς και τα θρακικά Τέμπη. Στην τριγύρω περιοχή αξιόλογα και ενδιαφέροντα μέρη είναι επίσης ο Λειβαδίτης, τα Κομνηνά, η Καλλιθέα, το Νεοχώρι, το σπήλαιο των Λιβερών και η Καλύβα. Από τα σημαντικότερα μνημεία και αξιοθέατα της περιοχής είναι ο Μακεδονικός Τάφος στα Κομνηνά της Σταυρούπολης, στον οποίο γίνεται αναφορά παρακάτω. Εκτός από τα τριγύρω αξιοθέατα, ο επισκέπτης μπορεί να περάσει ενδιαφέρουσες ώρες και εντός της Σταυρούπολης. Χαρακτηριστικό αξιοθέατό της είναι το Λαογραφικό Μουσείο.

Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης

Το Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης δημιουργήθηκε το 1994 με πρωτοβουλία του ιδιώτη Σταύρου Καραμπατζάκη. Ο τελευταίος συγκέντρωνε για χρόνια στο καφενείο του χωριού πληθώρα αντικειμένων που θύμιζαν μια άλλη εποχή, αντικείμενα που σιγά σιγά γίνονταν άχρηστα λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης. Η συλλογή του δωρίστηκε στον Δήμο Σταυρούπολης, ο οποίος με τη σειρά του διαμόρφωσε ένα ακίνητο για να τη φιλοξενήσει, ανοίγοντας έτσι στο κοινό το Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης, που λειτουργεί σε καθημερινή βάση.

Χαρακτηριστικό δείγμα των αντικειμένων της συλλογής είναι όσα σχετίζονται με την εξέλιξη του φωτισμού: λάμπες ασετυλίνης, πετρελαίου, θυέλλης, φανοί, φαναράκια κ.ά. Ανάμεσα στην πληθώρα εκθεμάτων, ο επισκέπτης θα δει όπλα, οικιακά σκεύη, γεωργικά εργαλεία, πήλινα και χάλκινα αγγεία, υφαντά, κουδούνια ζώων, φωτογραφίες με στιγμιότυπα περασμένων εποχών, καθώς και μουσικά όργανα, όπως γραμμόφωνα.

Αριστερά. Πέτρινο μονότοξο γεφύρι στην περιοχή της Σταυρούπολης.
Δεξιά. Η Ι. Μ. Παμμεγίστων Ταξιαρχών.

Left. Stone single-arch small bridge at the region of Stavroupoli.
Right. The Pammegiston Taxiarchon Monastery.

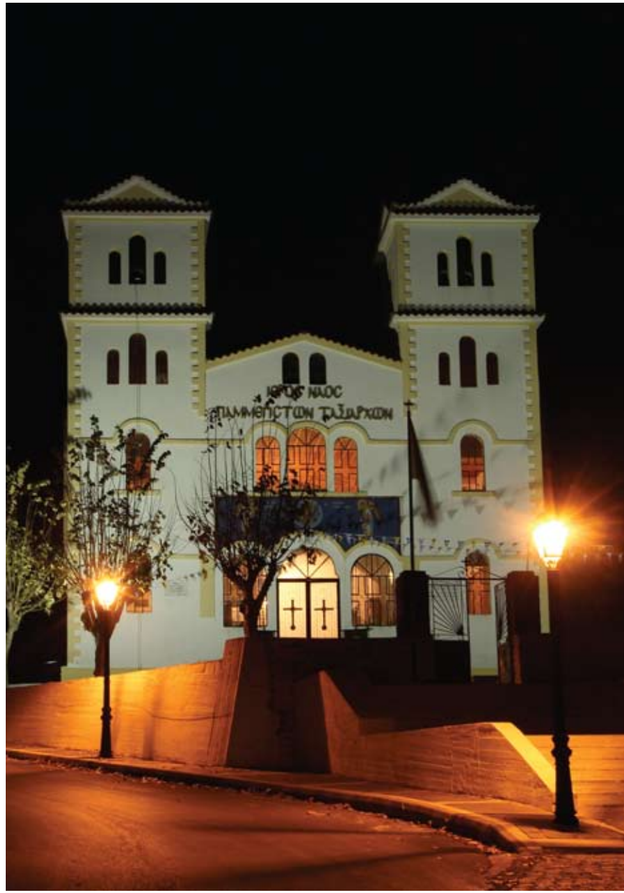

Folklore Museum of Stavroupoli

The Folklore Museum was created in 1994 by the initiative of Stavros Karabatzakis. The latter collected for years in his coffee house numerous objects of past times that were gradually becoming obsolete due to the technological advancements. The collection was donated to the Municipality of Stavroupoli, which in turn formed a property to host it, thus opening up to the public the Folklore Museum of Stavroupoli that operates on a daily basis.

A typical example of the collection's objects are those related to the development of lighting: acetylene lamps, oil lamps, storm lamps, lanterns and more. Among the many exhibits, the visitor can see guns, household utensils, agricultural tools, clay and bronze vases, woven, animal bells, photographs depicting moments of past eras, as well as musical instruments such as gramophones.

Stavros Karabatzakis has been collecting these items for over 50 years and his collection has been housed since 2001 on the first floor of the municipal building that once housed the Tobacco Ephorate. In the ground floor the exhibits come from donations and are related to the traditional dresses from many regions of Greece. In addition, a room has been shaped to be a typical Thracian room with its characteristic furniture: a buffet with a mirror and a dining room.

Δεξιά. Αστικό σαλόνι των αρχών του 20ού αιώνα στο Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης.

Right. Bourgeois living room at the early 20th century in the Folklore Museum of Stavroupoli.

Macedonian Tomb at Komnina

The Macedonian Tomb is the biggest and most well-preserved Macedonian Tomb that has ever been discovered in Thrace. it is located south of Stavroupoli, quite close to the road leading to Komnina. It dates to the 2nd century BC, according to its architecture and the few objects found inside it. There may be some connection between the tomb and a settlement that was discovered just 500 meters south, at the site of Mytikas Komninon, that must have been inhabites from the Early Iron Age (9th-8th century BC) to the Byzantine period.

This particular monument entails all the basic architectural features that are typical of the Macedonian tombs. It is an underground tomb consisting of a road, a vestibule and a chamber, which are covered with arches. The entrance of the road was closed externally with rectangular marble slabs, while at its other end, there was the door of the vestibule, consisting of two pilasters and a lintel. The vestibule was connected with the funeral chamber through a door constructed of monolithic pilasters and a lintel, which was internally closed with marble doors.

The funeral chamber features two marble beds that have been placed angularly, with marble double bedsides on both ends, while painted decoration has been preserved at their bottom. It seems that in the later years a third bed was added to the same space, which has not been preserved. The floors in the vestibule and the chamber are made of marble slabs, while at the beginning of their arch, there is a jewel with Ionic and Lesvian volutes.

The tomb was found open with its doors broken. What remained inside were two small gold rings, a small golden bead and fragments of figurines: three Eros figures and two female figures. The monument was first visited in 1951 by the archaeologist Ch. Makaronas, who conducted the first survey. He took up the main excavation in 1953, while in 1997 D.

Εκθέματα στο Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης.

Exhibits in the Folklore Museum of Stavroupoli.

Ο Σταύρος Καραμπατζάκης συνέλεγε αυτά τα αντικείμενα για 50 χρόνια και πλέον η συλλογή του στεγάζεται, από το 2001, στον πρωτο όροφο του δημοτικού κτιρίου που κάποτε φιλοξενούσε την Εφορεία Καπνού. Στον ισόγειο χώρο, τα εκθέματα προέρχονται από δωρεές και σχετίζονται με την παραδοσιακή ενδυμασία από πληθώρα περιοχών της Ελλάδας. Επιπλέον, ένας χώρος έχει διαμορφωθεί έτσι ώστε να αποτελεί ένα τυπικό θρακικό δωμάτιο, με τα χαρακτηριστικά έπιπλα – μπουφές, «μπορό» με καθρέφτη και τραπεζαρία.

Μακεδονικός Τάφος Κομνηνών Σταυρούπολης

Ο Μακεδονικός Τάφος στα Κομνηνά της Σταυρούπολης αποτελεί τον μεγαλύτερο και πιο καλοδιατηρημένο του είδους που έχει ανακαλυφθεί ως τώρα στη Θράκη. Βρίσκεται νότια της Σταυρούπολης, αρκετά κοντά στον δρόμο με κατεύθυνση για Κομνηνά. Έχει χρονολογηθεί στο πρώτο μισό του 2ου αιώνα π.Χ., βάσει της αρχιτεκτονικής του και των λιγοστών αντικειμένων που βρέθηκαν στο εσωτερικό του. Ενδεχομένως υπάρχει κάποια σύνδεση μεταξύ του τάφου και ενός οικισμού που ανακαλύφθηκε μόλις 500 μέτρα νοτιότερα, στη θέση Μύτικας Κομνηνών, ο οποίος παρουσιάζει τεράστια διάρκεια ζωής – από την πρώιμη εποχή του σιδήρου (9ος-8ος αι. π.Χ.) ως τη βυζαντινή περίοδο.

Το συγκεκριμένο μνημείο φέρει όλα τα βασικά αρχιτεκτονικά στοιχεία που παρουσιάζονται τυπικά στους μακεδονικούς τάφους. Είναι ένας χτιστός υπόγειος τάφος, που αποτελείται από δρόμο, προθάλαμο και θάλαμο, οι οποίοι σκεπάζονται με καμάρες. Η κατασκευή του έχει γίνει με εγχώριο μάρμαρο κατά το ψευδοϊσόδομο σύστημα τοιχοποιίας, με είσοδο προς τα δυτικά. Η είσοδος του δρόμου έκλεινε εξωτερικά με ορθογώνιες μαρμαρόπετρες, ενώ στο άλλο άκρο του έστεκε η θύρα του προθαλάμου, αποτελούμενη από δύο παραστάδες και υπέρθυρο. Ο προθάλαμος, με πλάτος 3,13 μέτρα και μήκος 2,12 μέτρα, επικοινωνεί με τον νεκρικό θάλαμο μέσω θύρας που αποτελείται από μονολιθικές παραστάδες και υπέρθυρο, το οποίο έκλεινε εσωτερικά με μαρμάρινα θυρόφυλλα.

Ο νεκρικός θάλαμος, με πλάτος 3,13 μέτρα και μήκος 3,155 μέτρα, διαθέτει στο βάθος του δύο μαρμάρινες κλίνες που έχουν τοποθετηθεί γωνιακά, με μαρμάρινα διπλά προσκεφάλαια στα δύο άκρα τους, ενώ στα πόδια τους έχει διασωθεί ζωγραφική διακόσμηση. Φαίνεται ότι, μεταγενέστερα, μια τρίτη κλίνη είχε προστεθεί στον ίδιο χώρο, η οποία όμως δεν έχει διασωθεί. Τα δάπεδα σε προθάλαμο και θάλαμο αποτελούνται από μαρμάρινες πλάκες, ενώ στο σημείο όπου αρχίζει να σχηματίζεται η καμάρα τους υπάρχει κοσμήτης (αρχιτεκτονικό μέλος στο ύψος διαφοροποίησης των τοιχοποιιών) με ιωνικό και λέσβιο κυμάτιο.

Ο τάφος βρέθηκε συλημένος, με τα θυρόφυλλά του σπασμένα. Ό,τι είχε απομείνει στο εσωτερικό του ήταν δύο μικρά χρυσά δαχτυλίδια, μία μικρή χρυσή χάντρα και θραύσματα από ειδώλια που ανήκουν σε τρεις Έρωτες και δύο γυναικείες μορφές. Το μνημείο το επισκέφτηκε για πρώτη φορά ο αρχαιολόγος Χ. Μακαρόνας το 1951 και διεξήγαγε μικρή ανασκαφική έρευνα. Ο ίδιος ανέλαβε και την κυρίως ανασκαφή, τον Οκτώβριο του 1953, ενώ το 1997 ο Δ. Τριαντάφυλλος πραγματοποίησε στερεωτικές εργασίες και, σε συνεργασία με τον πρώην Δήμο Σταυρούπολης, κατάφερε να εντάξει το μνημείο σε ειδικό πρόγραμμα για την αξιοποίηση και την ανάδειξή του.

Νεστοχώρια

Οι λόγοι για να επισκεφθεί κανείς τα Νεστοχώρια είναι αμέτρητοι, ο κυριότερος όμως είναι η μαγευτική φύση. Γενικότερα, η παρανέστια περιοχή χαρακτηρίζεται από έλλειψη της έντονης παρουσίας του ανθρώπινου στοιχείου, με αποτέλεσμα το φυσικό τοπίο να παραμένει εν πολλοίς ανεπηρέαστο. Παραπλεύρως του δρόμου από Ξάνθη προς Σταυρούπολη βρίσκονται σκαρφαλωμένα γραφικά χωριά, όπως το Μέγα Εύμοιρο, ο Γέρακας, η Ορεστίνη, η Ισαία και το Πίλημα. Στη διαδρομή προς την Ισαία ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει την πολυμορφία του ορεινού όγκου της Ροδόπης. Μεταξύ των χωριών Πίλημα και Γέρακας υπάρχουν περιπατητικά μονοπάτια που διασχίζουν δάση με δρυς, καστανιές, καρυδιές, κρανιές και φουντουκιές. Βορειότερα, στο 14ο χιλιόμετρο από Ξάνθη προς Σταυρούπολη, βρίσκεται ο χώρος αναψυχής Κρύας Βρύσης, μια έκταση 100 στρεμμάτων που διαθέτει ό,τι χρειάζεται ο ταξιδιώτης: βρύσες, ψησταριές, τουαλέτες, φούρνους, κούνιες, γεφυράκια κ.ά. Ακόμα βορειότερα, για τους λάτρεις της πανοραμικής θέας, το χωριό Καλλιθέα προσφέρει μια εξαιρετική θέα τής προς Νότο ορεινής περιοχής του Νέστου και της κοιλάδας του. Το χωριό έχει πλούσια βλάστηση, άφθονα νερά, πλήθος διαφορετικών δέντρων. Έχοντας πια φτάσει στη Σταυρούπολη και στα γειτονικά Κομνηνά, σημαντικό αξιοθέατο βρίσκεται κοντά στα χωριά Άνω και Κάτω Λιβερά. Συγκεκριμένα, νοτιότερά τους έχουν διατηρηθεί δύο εντυπωσιακά σπήλαια. Για να γίνει ακόμα πιο όμορφη η διαδρομή, τα Κομνηνά συνδέονται με τα Άνω Λιβερά με λιθόστρωτο μονοπάτι μήκους 3 χιλιομέτρων μέσα στο πράσινο.

Καθένα από τα χωριά ολόκληρης της παρανέστιας περιοχής παρέχει κάτι ξεχωριστό και όλα μαζί κάτι κοινό: την απόδραση, την ξεγνοιασιά και την ηρεμία του μοναδικής ομορφιάς φυσικού τοπίου της ευρύτερης περιοχής του Νέστου.

Κάστρο Καλύβας - Ιωνικό

Το φρούριο έχει χτιστεί στην κορυφή του υψώματος Καλές, σε υψόμετρο 627 μέτρων και σε απόσταση 4 χιλιομέτρων νοτιοανατολικά του εγκαταλειμμένου χωριού Καλύβα. Βρίσκεται σε θέση στρατηγικής σημασίας, αφού από το συγκεκριμένο σημείο ελέγχεται μεγάλο τμήμα της κοιλάδας του Νέστου, ενώ διατηρείται οπτική επαφή με άλλα φρούρια της παρανέστιας περιοχής. Το κατασκεύασε ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος Β΄ περίπου το 340 π.Χ., στη θέση παλαιότερης θρακικής εγκατάστασης που χρονολογείται από την πρώιμη εποχή του σιδήρου (9ος-8ος αι. π.Χ.). Το φρούριο χρησιμοποιήθηκε και από άλλους Μακεδόνες βασιλείς, όπως ο Φίλιππος Ε΄ και ο Περσέας, από τους Ρωμαίους, αλλά και από τον Ιουστινιανό.

Η κυρίως είσοδος του φρουρίου είναι η λεγόμενη «Πύλη του Πριάπου», μια ονομασία που οφείλεται στο αποτροπαϊκό ανάγλυφο του ομώνυμου θεού που βρέθηκε σε κοντινή απόσταση. Πάνω από τη συγκεκριμένη πύλη χτίστηκε σε μεταγενέστερη περίοδο, τον 2ο αιώνα μ.Χ., περίβολος, ενώ ακόμα μία πύλη υπάρχει στο βόρειο τμήμα του περιβόλου. Το φρούριο διαθέτει μια πολύ σημαντική κατασκευή, μια δεξαμενή, μεγάλο τεχνικό έργο της μηχανικής και της υδραυλικής τής εποχής. Το σχήμα της είναι αυτό του μελισσοκάλαθου, με βάθος 12 μέτρων και μέγιστη διάμετρο 8 μέτρα. Έχει κατασκευαστεί με λαξευτούς γωνιόλιθους, που έχουν επενδυθεί με αρκετά ισχυρό υδραυλικό κονίαμα.

Αριστερά. Γενική άποψη των Νεστοχωρίων.
Δεξιά. Το κάστρο Καλύβας-Ιωνικού.

Left. General view of the Nestos villages.
Right. The fortress of Kalyva-Ioniko.

Άνω αριστερά, το Συνεδριακό Κέντρο στα Κομνηνά. Δεξιά, το Μουσείο «Αλέξανδρος Μπαλτατζής» στο Νεοχώρι. Κάτω αριστερά, η πλατεία Δαφνώνα. Δεξιά, το παλιό Δημοτικό Σχολείο Δρυμιάς.

Top left, the Komnina Conference Center. Right, the «Alexandros Baltatzis» Museum in Neochori. Bottom left, the Dafnonas square. Right, the old Drymia Elementary School.

Triantafyllos continued and in collaboration with the former Municipality of Stavroupoli he managed to include the monument in a special program for its promotion.

Nestos villages

The reasons to visit Nestos villages (Nestochoria) are countless, yet the most important one is their breathtaking nature. In general, the main feature of the area surrounding Nestos is the lack of the intense human presence, resulting in the natural landscape being largely unaffected. Along the road from Xanthi to Stavroupoli, there are picturesque villages such as Mega Evmiro, Gerakas, Orestini, Isea and Pilima. The route to Isea provides the visitor with the opportunity to enjoy the diversity of the Rhodope Mountain range. Between the villages of Pilima and Gerakas, there are hiking trails that cross forests with oak, chestnut trees, walnut trees, skunks and hazelnut trees. To the north, at the 14th kilometer from Xanthi to Stavroupoli, the recreation area of Krya Vrisis can be found, an area of one hundred acres that has everything the traveler needs: fountains, grills, toilets, ovens, swings, bridges and more. Further north, for the lovers of the panoramic view, the village of Kallithea offers an exceptional view of the south mountainous area of Nestos and its valley. The village has rich vegetation, water springs and a multitude of different trees.

Having reached Stavroupoli and the neighboring Komnina, a major attraction is located near the villages Ano Livera and Kato Livera. Specifically, southern of the villages, two impressive caves have been preserved. In order to make the route even more beautiful, Komnena is connected with Ano Libera with a cobbled path of 3 kilometers in the green. The villages of the whole area surrounding Nestos, each one provide something different and all together something common: escape, the carefreeness and the tranquility offered by the unique beauty of the natural landscape of the wider region of Nestos.

Fortress of Kalyva - Ioniko

The fortress of Kalyva was built on an altitude of 627 meters, at the top of the hill Kales, 4 kilometers southeast of the abandoned village Kalyva. It lies on a location of strategic importance, since from that point an extensive part of the river Nestos valley can be inspected, while more fortresses of the broader region are visible. It was constructed by the Macedonian king Philip II around 340 BC, upon a former Thracian settlement dating to the Early Iron Age (9th-8th centuries BC), while it was used by more Macedonian kings, the Romans and the Byzantine emperor Justinian.

The main entrance of the fortress is the so-called "Gate of Priapos", a name that was given due to the apotropaic (designed or believed to avert evil) relief of the homonymous god found in close proximity. Above this gate an enclosure was built in a later period, in the 2nd century AD, while there is another gate in the northern part of the enclosure. The fortress has a very important construction, namely a tank, a great technical work of the mechanics and hydraulics of the time. Its shape is that of the beehive, with a depth of 12 meters and a maximum diameter of 8 meters.

Αριστερά. Πανοραμική άποψη της ευρύτερης περιοχής Κάστρου Καλύβας. Δεξιά. Τυπική σαρακατσάνικη καλύβα στον μουσειακό οικισμό της Σταυρούπολης.

Left. Panoramic view of the broader area of the Kalyva fortress.
Right. Typical sarakatsani shed at the museum settlement of Stavroupoli.

Αδάμαστη φύση
UNTAMED NATURE

Δραστηριότητες στη φύση

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ και σε όλη την έκταση του Νομού Ξάνθης κυριαρχεί το φυσικό τοπίο: ανέγγιχτο εν πολλοίς από το ανθρώπινο χέρι, γνήσιο, παρθένο, άγριο και αδάμαστο. Η φύση που περιτριγυρίζει την Ξάνθη, ο Νέστος, τα δάση στα ορεινά, οι καταρράκτες συνθέτουν μια πράσινη πολιτεία που προσφέρεται για κάθε είδους εξορμήσεις. Ο Νομός Ξάνθης παρέχει ευκαιρίες για αθλητικές δραστηριότητες όλων των ειδών: περίπατος, ορειβασία, πεζοπορία, ιππασία, μπάνιο σε ποτάμι, καγιάκ, ράφτινγκ κ.ά. Ένα σύνολο δραστηριοτήτων στη φύση που θα ικανοποιήσουν κάθε επισκέπτη.

Ποταμός Νέστος

Ο ποταμός Νέστος στην αρχαιότητα λατρευόταν ως θεότητα. Ένα κοίταγμα από ψηλά προς τους μαιάνδρους του και την εκθαμβωτική ομορφιά του φυσικού τοπίου που κείται ολόγυρά του αρκεί για να καταλάβουμε γιατί οι αρχαίοι τον λάτρευαν σαν θεό. Ο Νέστος συγκαταλέγεται στα πέντε μεγαλύτερα ποτάμια της Ελλάδας. Διατρέχει συνολικά μια πορεία 243 χιλιομέτρων, τα 130 εκ των οποίων βρίσκονται σε ελληνικό έδαφος. Πηγάζει από τα βουλγαρικά όρη Ρίλα της Βουλγαρίας και εκβάλλει στο Θρακικό Πέλαγος. Το Δέλτα του Νέστου, που έχει έκταση 550.000 στρεμμάτων, είναι ένας υδροβιότοπος με τεράστια διεθνή σημασία.

Ο Νέστος προσφέρεται για ποικίλες δραστηριότητες, όπως οικοτουριστικές διαδρομές σε περιπατητικά μονοπάτια, ιππασία, περιπέτειες σε τέσσερις ρόδες ή εξορμήσεις μέσα στο ποτάμι με κανόε καγιάκ.

Δάσος Χαϊντούς

Στην οροσειρά της Ροδόπης, κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία, απλώνεται το δάσος Δρυμός, γνωστό και με το όνομα Χαϊντού. Αποτελεί έναν επίγειο παράδεισο με πελώριες αιωνόβιες οξιές, που έχουν ύψος μεγαλύτερο των 30 μέτρων. Μαζί με τις οξιές συμβιώνουν και πεύκα, ελάτη και ερυθρελάτη, αλλά και το κίτρινο κρίνο που φυτρώνει στη Ροδόπη.

Εκτός όμως από τη χλωρίδα, η περιοχή αποτελεί καταφύγιο και της πανίδας, καθώς φιλοξενεί ζαρκάδια, λύκους και αρκούδες. Στην ευρύτερη περιοχή (όρος Χαϊντού, όρος Κούλα και γύρω κορυφές) ζουν κι άλλα θηλαστικά και πτηνά: αγριογούρουνα, αλεπούδες, κουνάβια, αγριόκουρκοι, νεροκότσυφες και μακροτσικλιτάρες.

Ο ποταμός Νέστος.
Αριστερά. Γραφική διαδρομή δίπλα στις όχθες του Νέστου.
Δεξιά. Η παρθένα φύση της ευρύτερης περιοχής προσφέρει πολλές ευκαιρίες για δραστηριότητες.

Nestos river.
Left. Scenic route next to the banks of Nestos.
Right. The virgin nature of the broader region offers numerous opportunities for activities.

Nature activities

AROUND THE CITY OF XANTHI and throughout the Prefecture of Xanthi the natural landscape is dominant: untouched by a humans, genuine, virgin, wild and untamed. The nature that surrounds Xanthi, Nestos, the forests in the North, the waterfalls, they all make up a green region that offers all kinds of excursions. The Prefecture of Xanthi provides opportunities for sports activities of all types: walking, mountaineering, hiking, swimming in the river, kayaking, rafting and many more. A set of activities in nature that will astonish every visitor.

Nestos river

The Nestos river in antiquity was worshiped as a deity. A look from above to its meanders and the dazzling beauty of the natural landscape lying around it is enough to comprehend the reasons why people in antiquity worshiped Nestos as a god. Nestos is among the five largest rivers in Greece. It runs a total of 243 kilometers, 130 of which are on Greek territory. It flows from the Rila Mountains of Bulgaria and flows into the Thracian Sea. The Nestos Delta, an area of 550,000 acres, is a wetland with immense international significance. Nestos offers a variety of activities, such as ecotourism routes on hiking trails, horseback riding,

Γενική άποψη του ποταμού Νέστου στην περιοχή της Ξάνθης.

General view of the Nestos river at the region of Xanthi.

Riverland

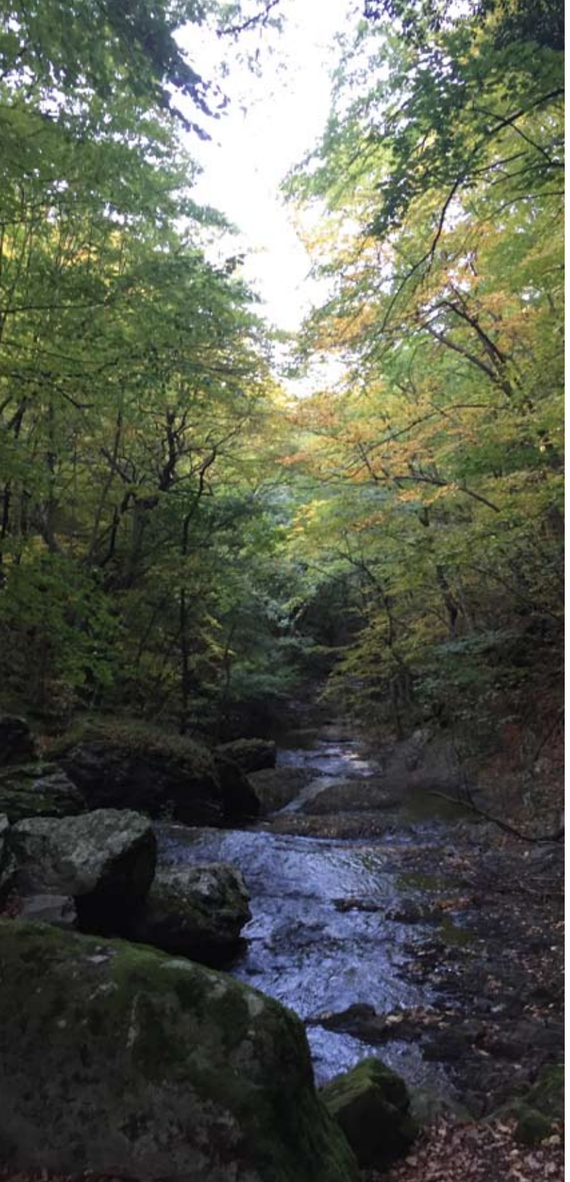

four-wheel adventures (4x4 jeep), or excursions on the river with canoe and kayaking.

Forest of Chaidou

The forest Drymos, or as is also known forest of Chaidou, is located at the Rhodope mountain range. It provides a feeling of paradise on earth, full of age-long beech-trees, more than 30 meters long. Alongside the beach-trees, the forest is also full of pine-trees and firs, as well as a yellow lily growing in Rhodope. It also provides a home to bears, wolves, roe-deers and more. In the wider area (mountain Chaidou, mountain Koula and surrounding peaks), other mammals and birds also live: wild boars, foxes, ferrets, waterfowl and more.

Since 1980, 180.000 m2 of it have been deemed as a "Monument of Nature" and are a protected region. In this region many endemic plants of Rhodope grow, as well as other rare flora species. There are still some rare species of mammals and birds.

The area, apart from the forest, has naked lands and meadows, naked mountain slopes, while many streams and small rivers with fast and cold waters flowing. These small rivers are the zones where the trout is found.

Erymanthos Forest Village

Erymanthos forest village lies on an altitude of 1.350 meters, in the mountainous area of the former Municipality of Stavroupoli, in the Public Forest of Drymos (Chaidou Forest). It has 12 lodges, with two rooms each, suitable for hosting 4-5 people. There is also one smaller lodge, suitable for 2 people. The forest village of Erymanthos was constructed

Αριστερά και δεξιά. Μονοπάτι στο παρθένο δάσος Χαϊντού της οροσειράς Ροδόπης.

Left and right. Trail at the virgin forest of Chaidou in the Rhodope mountain range.

Η Ι. Μ. του Αγίου Νικολάου στο Πόρτο Λάγος.

The Agios Nikolaos Monastery in Porto Lagos.

Από τη δεκαετία του 1980, περίπου 180 στρέμματα δασικής έκτασης της Χαϊντούς έχουν χαρακτηριστεί Μνημείο της Φύσης και αποτελούν προστατευόμενη περιοχή. Εκεί φυτρώνουν πολλά ενδημικά φυτά της Ροδόπης, όπως και άλλα σπάνια είδη χλωρίδας. Εκεί ζουν ακόμη κάποια σπάνια είδη θηλαστικών και ορνιθοπανίδας.

Η περιοχή, εκτός του δάσους, έχει γυμνές εκτάσεις και λιβάδια, γυμνές ορεινές πλαγιές, ενώ πολλά ρυάκια και μικροί ποταμοί ρέουν με γάργαρα και κρύα νερά, τα οποία αποτελούν ζώνες όπου συναντάται η πέστροφα.

Δασικό Χωριό Ερύμανθου

Το Δασικό Χωριό Ερύμανθου βρίσκεται σε υψόμετρο 1350 μέτρων, στον ορεινό όγκο, της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης, στο Δη-

Οι εγκαταστάσεις του Δασικού Χωριού Ερύμανθου στον ορεινό όγκο της Σταυρούπολης.

The facilities of the Erymanthos Forest Village at the mountains of Stavroupoli.

by the Forest Inspection service of Xanthi in two phases (1991-1992 and 2000-2001), in a region provided by the Prefecture of Xanthi, aiming to bring people closer to nature and the forest environment and to become a place for recreation and environmental education.

Livaditis waterfall (or Trachoni)

Livaditis waterfall, or else the waterfall of Trachoni, is the biggest one in the Balkans and it is easily accessible from the city of Xanthi. The visitor follows the route to Stavroupoli and from there, towards the village Livaditis, which is found on an altitude of 1.300 meters. The path leading to the waterfall begins from the village exit and after 7 kilometers to the southeast, the magnificent waterfall appears. After a short hike on a mild path full of beeches, linden trees, faces and maple trees, the spectacle in the waterfall is something unique: water falling from 60 meters, making the slits of the rocks full of vegetation. Sometimes in the winter, the waterfall freezes.

According to the folk tradition, in Livaditis the "kalokyrades" (fairies) used to bath, while in the caves of the waterfall, they used to wave at the stone-woven looms the waxy wreath. The Satyrs danced on the Dionysian rhythms, while in these forests the melodies of Orpheus used to echo all around.

μόσιο Δάσος Δρυμού (Δάσος Χαϊντούς). Το Δασικό Χωριό διαθέτει 12 οικίσκους (μεικτού εμβαδού 65 τ.μ.), κεραμοσκεπείς, με δύο δωμάτια, που μπορούν να φιλοξενήσουν 4-5 άτομα έκαστος. Υπάρχει κι ένας μικρότερος, κατάλληλος για δύο άτομα. Κατασκευάστηκε από το Δασαρχείο Ξάνθης σε δύο φάσεις (1991-1992 και 2000-2001), σε έκταση που παραχώρησε η Νομαρχία Ξάνθης, με στόχο να φέρει τον πολίτη πιο κοντά στη φύση και στο δασικό περιβάλλον, και να αποτελέσει χώρο αναψυχής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Καταρράκτης του Λειβαδίτη (ή «του Τραχωνίου»)

Ο καταρράκτης του Λειβαδίτη (ή, αλλιώς, «του Τραχωνίου») είναι ο μεγαλύτερος των Βαλκανίων και είναι εύκολα προσβάσιμος από την πόλη της Ξάνθης. Ο επισκέπτης ακολουθεί τη διαδρομή προς Σταυρούπολη και από εκεί κατευθύνεται προς το χωριό Λειβαδίτης, που είναι σκαρφαλωμένο σε υψόμετρο 1.300 μέτρων.

Το μονοπάτι για τον καταρράκτη ξεκινά από την έξοδο του χωριού και, έχοντας ανατολική κατεύθυνση, οδηγεί σε ένα από τα πολυάριθμα γεφύρια της περιοχής. Ύστερα από 7 χιλιόμετρα δασικού δρόμου με κατεύθυνση νοτιοανατολική, ο καταρράκτης εμφανίζεται σε απόσταση 300 μέτρων. Ακολουθεί πεζοπορία σε ήπιο μονοπάτι, γεμάτο οξιές, φλαμουριές, φράξους και σφεντάμια. Το θέαμα στον καταρράκτη είναι κάτι μοναδικό: τα νερά του πέφτουν κατακόρυφα από ύψος περίπου 60 μέτρων, χαρίζοντας πλούσια βλάστηση στις σχισμές των βράχων. Συχνά κατά τη διάρκεια του χειμώνα ο καταρράκτης παγώνει.

Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, στον Λειβαδίτη λούζονταν οι «καλοκυράδες» (νεράιδες), ενώ στις σπηλιές του καταρράκτη ύφαιναν σε αργαλειούς κατασκευασμένους από πέτρα το αραχνοΰφαντο νεραϊδόγνεμα. Οι Σάτυροι χόρευαν στους διονυσιακούς ρυθμούς, ενώ σε αυτά τα δάση αντιλαλούσαν οι μελωδίες του Ορφέα.

Ο καταρράκτης του Λειβαδίτη είναι ο μεγαλύτερος των Βαλκανίων, με βάθος ρίψης περίπου 60 μέτρα.

Livaditis waterfall is the biggest one in the Balkans (about 60 meters).

Epilogue:
Looking to the future

NOWADAYS, XANTHI IS A CITY with a distinct cultural identity, since it provides hospitality for different ethnicities, cultures, religions and traditions. It is a city of cultural and commercial importance, with noteworthy architecture, where the preserved settlement of the Old Town is surrouned by the monasteries of Taxiarchon, Panagia Kalamou and Panagia Archangeliotissa, built on bases of Byzantine or post-Byzantine monasteries. It is a city which is a crucial financial factor for the region, with its cooperative factories for the tobacco and agricultural products processing. The city of Xanthi with the celebrations and festivals held at regular times shows that it is very active in the cultural field throughout the year. It thus manages to be a destination of cultural interest. Finally, Xanthi is a locus for education and training, being a host to some departments of the Democritus University of Thrace.

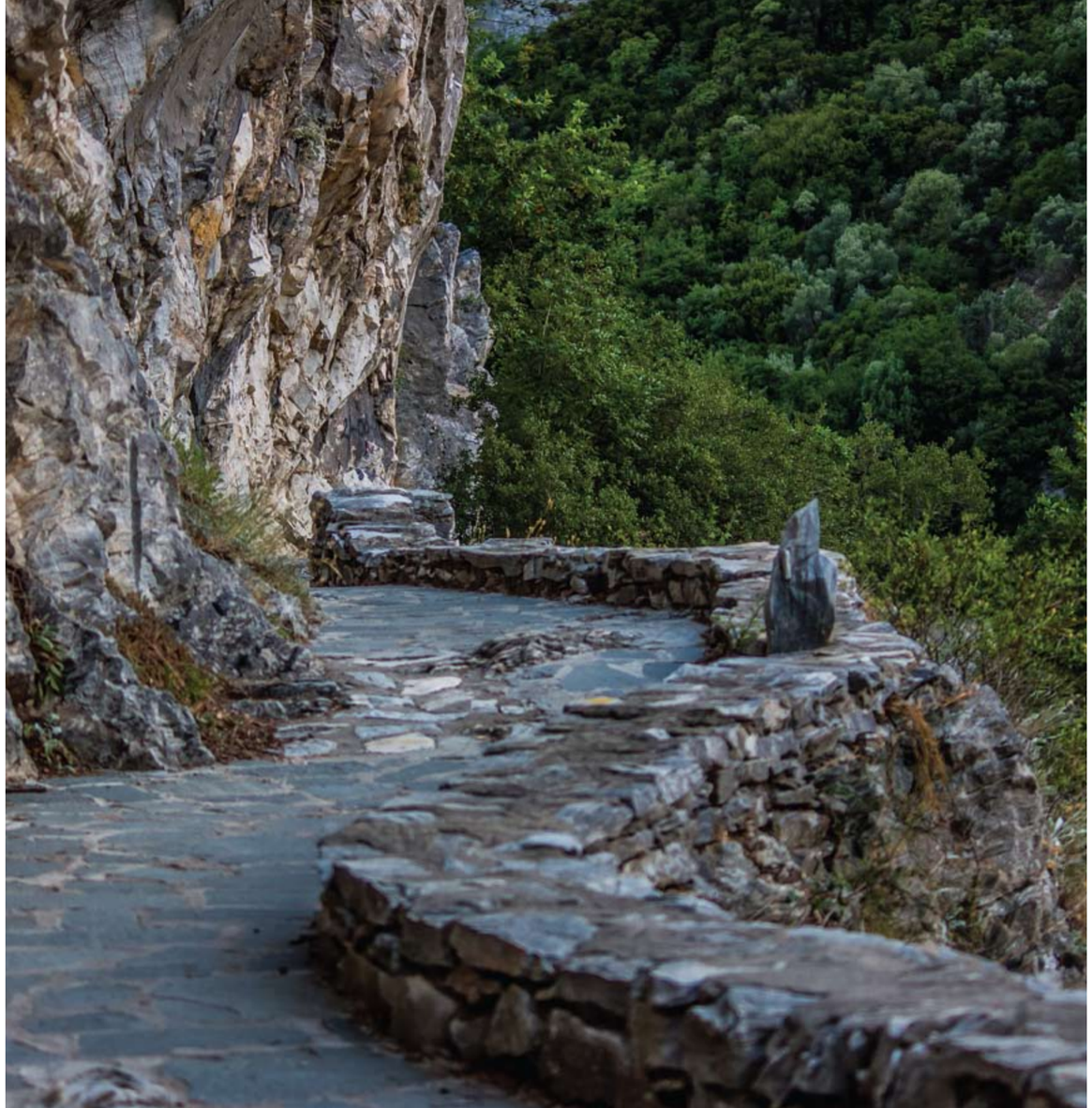

Επίλογος:
Σταθερά προς το μέλλον

ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ, Ο ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ είναι μια περιοχή, με πολύ ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα, καθώς εντός της συνυπάρχουν κουλτούρες και παραδόσεις που ενσαρκώνονται στη συμβίωση χριστιανών και μουσουλμάνων. Είναι μια πόλη που διατηρεί τη σπουδαιότητά της ως πολιτιστικό και εμπορικό κέντρο· μια πόλη με ξεχωριστή αρχιτεκτονική, όπου ο διατηρητέος οικισμός της Παλιάς Πόλης πλαισιώνεται από τα μοναστήρια των Ταξιαρχών, της Παναγίας Καλαμούς και της Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας, τα οποία είναι χτισμένα σε βάσεις βυζαντινών ή μεταβυζαντινών μοναστηριών. Η πόλη της Ξάνθης, με τους εορτασμούς και τα φεστιβάλ που διεξάγονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, αποδεικνύει ότι είναι ιδιαίτερα δραστήρια στον πολιτισμικό τομέα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Καταφέρνει έτσι να αποτελεί προορισμό πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Τέλος, η Ξάνθη συνιστά σημαντικό οικονομικό παράγοντα για την περιοχή, με τα συνεταιριστικά εργοστάσια επεξεργασίας καπνού και γεωργικών προϊόντων, καθώς και κέντρο μόρφωσης και εκπαίδευσης, φιλοξενώντας σχολές του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

Βιβλιογραφία/Bibliography

Βογιατζόπουλος Δήμος Κ., *Η Ξάνθη πριν και μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο*, Εκδόσεις Σπανίδης, Ξάνθη 2008.

Γεωργάτζης Πέτρος, *Συμβολή εις την ιστορίαν της Ξάνθης*, Ξάνθη 1976.

Γρηγοριάδης Απόστολος, *Μαγικό Δήμου Βιστωνίδος, Τόπος ανθρώπων με περίσσευμα ψυχής*, Ξάνθη 2006.

Δημαρά Ευθαλία - Σκούρας Δημ., *Η καλλιέργεια του καπνού στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Όμβρος, Αθήνα 1997.

Εμμανουέλα Οικονομάκου - Βαρβαρίγου Μαρία Ζωή, *Οι καπνοβιομηχανίες στην Ελλάδα από το 1973 μέχρι σήμερα*, πτυχιακή εργασία, ΑΤΕΙ Πειραιά 2014.

Θεοχαρίδης Πέτρος Δ., *Πομάκοι - Οι μουσουλμάνοι της Ροδόπης*, ΠΑΚΕΘΡΑ 1995.

Κουρτίδης Κωνσταντίνος, *Ιστορία της Θράκης από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 54 μ.Χ.*, Τυπογραφείο Αλευρόπουλου, Εν Αθήναις 1932.

Κωστόπουλος Τάσος, *Το «Μακεδονικό» της Θράκης: Κρατικοί Σχεδιασμοί για τους Πομάκους*, Βιβλιόραμα 2009.

Λαζαρίδης Δ., *Νεάπολις, Χριστούπολις, Καβάλα. Οδηγός Μουσείου Καβάλας*, Αθήνα 1969.

Λιάπης Α. (1995α), «Η Θράκη μετά το 1920», *Θρακικά 6* (17), σ. 93-123.

Μαυρίδης Δημήτριος (επιμέλεια), *Ξάνθη, η πόλη με τα χίλια πρόσωπα*, ΠΑΚΕΘΡΑ 2008.

Μπακιρτζής Χ., «Βυζαντινή Θράκη», σ. 151-209, στο *ΘΡΑΚΗ*, Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, Κομοτηνή 2000.

Νέτας Βίκτωρ, *Αλέξανδρος Μπαλτατζής, Ο πρωτοπόρος του συνεταιριστικού κινήματος*, Εκδόσεις Λιβάνη 2008.

Παρασκευόπουλος Κοσμάς, *Ο ελληνικός καπνός*, Εκδόσεις Ι. Καμπανάς, Αθήνα 1968.

Τερζάκης Άγγελος, *Ελληνική Εποποιία 1940-1941*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 2008.

Τριαντάφυλλος Δ., *Αρχαιολογικές εργασίες στην παρανέστια περιοχή*, ΑΕΜΘ 4 (1990). σ. 627-637.

Τριαντάφυλλος Δ., *Παρανέστια περιοχή*, Κομοτηνή 2004.

Ghodsee, Kristen. *Muslim Lives in Eastern Europe: Gender, Ethnicity and the Transformation of Islam in Postsocialist Bulgaria*. Princeton University Press, 2009.

Hoddinott R.F., *Οι Θράκες*. Εκδόσεις Οδυσσέας, 2001.

Η ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
ΞΑΝΘΗ
Η Αρχόντισσα της Θράκης

ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ε.Π.Ε.
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ
ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 2018